

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan popoldne, izvenredni nedelje in praznike.
Inserati: do 30 petih vrst 4 D, do 100 vrst 4 D 50 p, večji inserati
petih vrst 4 D; notice, poslano, isjave, reklame, preklic beseda 1 D;
Popust po dogovoru. — Inseratni davek posebej.
Vprašanjem glede inseratov naj se priloži znak za odgovor.

Upraviteljsko "Slov. Narod" in "Narodna Hukarna" Knaflova
ulica št. 5, prilično. — Telefon št. 394.

Uredništvo "Slov. Narod" Knaflova ulica št. 5, I. nadstropje
Telefon št. 34.
Dopolnje sprejema le podpisane in zadostno frankovane.
Rokopisov se ne vrača.

Posamezne številke:
v Jugoslaviji od 4—6 str. po D. 1-50, 8 in več
2 D. V inozemstvu 4—6 str. 2 D., 8 in več po 3 D.
Poština plačana v gotovini.

"Slovenski Narod" velja:		V Jugoslaviji		V inozemstvu	
		v Ljubljani		po pošti	
12 mesecev		Din 240 [—]	Din 240 [—]	Din 360 [—]	
6		120 [—]	120 [—]	180 [—]	
3		60 [—]	60 [—]	90 [—]	
1		20 [—]	20 [—]	30 [—]	

Pr morebitnem povzemanju se ima daljša naročnina doplačati.
Novi naročniki naj pošljejo v prvi naročnino vedno po nakaznici.
Na samo pisarna naročila brez poslatve denarja se ne moremo ozirati.

Velika noč nacionalnega ozdravljenja.

Že enkrat prej smo doživeli Veliko noč, ko so zvonovi potrkalvali čisto pomladansko in smo pričakovali jugoslovensko bodočnost, mladeniški razcvet naših širokih poljan, zmagoslavje ujedinjenja domovine. Bila je prva Velika noč po osvobođenju, ki je oznanjala mladostni polet ujedinjenega naroda. Vsi smo mislili, da nam prišle navedene države od sebe nezasišane udobnosti, idealna gmotna stanja, nebena na zemlji. Tedaj smo bili še naivni optimisti, brez vsakršnega vpogleda v bistro in delovanje državnega organizma. Našemu optimizmu je nujno sledilo globoko razočaranje. Prišla so huda leta gmotnih stisk, ki so se nato prenesla na politično polje. Prvotno navdušenje in velikonočno oznanjevanje svežega življenja v lastni državi se je umaknilo splošnemu medsebojnemu prepiru. Povojno duševno stanje, izvečine boleznega, revolucijskega in boljševiškega značaja, se je polastilo velikih delov jugoslovenskega naroda. Na Hrvatskem pa se je zleglo najusodnejše zlo mlade jugoslovenske države, pojavil se je Stjepan Radić. Vse, kar je sledilo, je bilo posledica Radićevega pojava. Notranje gospodarsko in javno življenje je zaostalo za dolgo desetletje. Neizmerne energije smo potratili v medsebojnem pobijanju. Danes že lahko govorimo o pravem razpotju notranje politike. Odločilni trenotki so tu! Tudi nekaj treznih in poštenih političkov je izgubilo kompas in smer zdravega razvoja ter osnovalo opozicijski blok, da ruši enotno državo in da pomaga sebičnim strankam do zmage. Ta opozicijski blok je verna slika položaja naše države. Blok šteje prilično število nezadovoljnih političnih skupin. Zato trdimo, da smo prišli na razpotje, ker bo treba odločilnega boja in jasne odločitve na levo ali na desno, za narodno in državno edinstvo ali za brezcilno anarhijo Radićeve demagogije in njegovih brezvestnih in nesposobnih zaveznikov!

V znamenju tega razpotja prisluškujemo letošnji Veliki noči.
Zvonovi nas po šestletnem brezplodnem notranjem pokolju vabijo na delo, kličejo nas na plan za tistimi legijami narodnih borcev, ki so po vseh evropskih poljanah prelivali dragoceno kri za jugoslovensko državno samostalnost in kojih kosti so pognojila balkanska polja za veliko pomlad. Velikonočni zvonovi zahtevajo od nas, da nadaljujemo te tradicije, da izgradimo do kraja prelepo jugoslovensko domovino, da ji

želimo srečno, enotno, ujedinjeno in blagoslovljeno prihodnost, da ji vzgajamo zadovoljne državljane!

Danes ni v Jugoslaviji politika ali javnega delavca, ki bi si upal priznati Stepanu Radiću resnost, vestnost, sposobnost ali kakršnokoli politično razumnost! S tem osrednjim dejstvom naše notranje politike moramo brez oklevanja računati v predstoječi borbi za državo, da jo pripeljemo na varna pota kulturnega, gospodarskega in socialnega napredka, do notranjega ozdravljenja, do končnega in zaključnega ujedinjenja.

S stališča našega notranjega življenja, našega parlamentarnega razvoja našega narodnega in državnega ujedinjenja je torej letošnja Velika noč, letošnja pomlad odločilne važnosti. Smo na razpotju in narod bo zanesljivo šel na pot pomlajenja, na stran jugoslovenskega nacionalizma! Nacionalizem za nas ni napuh ali enostransko pritrjevanje plemenskih posebnosti proti vsemu ostalemu svetu. Jugoslovenski nacionalizem je vera v samega sebe, v lastno bodočnost, volja do samostalnega življenja in program samoniknih kulturnih in narodnozgodovinskih nalog največjega obsega in najglobljejše vsebine. V tem smislu pojmuje jugoslovenski nacionalizem tudi narod, ki prav dobro čuti prihajajočo pomlad notranjega življenja, svoje duševno ozdravljenje! Povojna boljševiška in uporna razpoloženja mu ginejo od dne do dne. Mesta in naše široke podeželske poljane že čutijo prihajajočo veličino samostalne države, jugoslovenskega človeka že prežinja državljanski ponos, politična razsodnost, upanje in vera v veliko domovino.

S tega stališča pomenijo letošnji prazniki resnično Veliko noč narodnega in državnega ozdravljenja. Demagogi in nesrečni tribuni bodo kmalu spoznali, da jim ni mesta med nami, da ne spadajo v našo sredo, da so izrodki tujih vzorov, da jih naše ljudstvo ne mara!

Politični Veliki noči, zmagi nacionalnih strank v Jugoslaviji, ki jo pričakujemo to pomlad in to poletje, bo sledila notranja Velika noč. Po državnotalitični in upravni konsolidaciji najde strankarstvo priliko, da se uveljavi na socialnoetičnih in kulturnih, na gospodarskoorganizatoričnih in duhovnih poljih. Država, na zunaj vtrjena, na znotraj složna in ujedinjena, se nato lahko z vsemi javnimi in zasebnimi silami posveti duhovnemu razvitku jugo-

slovenskega naroda. Tedaj nastopi tudi čas, da vstopimo v kolo evropskih narodnih družin kot samosvoj nacionalen lik z lastnimi etičnimi in duhovnimi idejami, z enotno književnostjo, s svežimi kulturnimi prispevki.

Letošnji velikonočni zvonovi nas kličejo na to nacionalno in kulturno setev!

„Umirajoči stan“.

(Prispevek k uradniškemu vprašanju.)

Nedavno je prinesla dunajska »N. Fr. Presse«, list, ki se še vedno lahko smatra za vodilno glasilo avstrijske javnosti, zanimiv članek pod naslovom »Ein Stand im Sterben«. — Die Tragödie des höheren Staatsbeamten.

Vredno je, da se seznanimo tudi naši inteligenčni krogi s tendenco omenjenega članka, zlasti naše uradništvo, da uvidijo, da so tudi v Avstriji odklenkali uradnikom tisti lepi časi, na katere se mnogi naši nezadovoljenci tako radi sklicujejo. Često se namreč čuje, da se godi avstrijskim uradnikom po državnem razsulu dokaj bolje kakor našim, da se jim plače izravnavajo vedno po dejanski vrednosti avstr. krone, da uradnikom tam ni treba več stradati in se pehati za vsakdanji kruhek, da se lahko stanu primerno oblačijo, da so deležni raznih kulturnih dobrin, sploh, da avstrijski uradniki zopet živijo v urejenih razmerah. Tako mnenje seveda le množi in jači nezadovoljstvo v naših uradniških krogih, ki jim današnje življenje res ni z rožicami posuto.

V resnici pa preživlja uradništvo v Avstriji ne manj teško krizo kakor naše. Nedavno smo čitali v dunajskih listih, da so se celo organizacije staršev zavzele za gmotno izboljšanje stanja srednješolskih profesorjev in ljudskošolskih učiteljev ter so od državne uprave zahtevale, da prizna tem javnim uslužbencem kot najvažnejšim kulturnim činiteljem kolikor toliko brezskrben eksistenčni položaj. In zgoraj omenjeni članek v »N. Fr. Pr.«, ki ga je spisal »stočen poznavalec razmer«, vsebuje ugotovitve in razmišljanja, ki pričajo, da se eksistenca avstr. višjega uradništva nahaja kratkotrajno v razkroju. Članek sicer navaja, da so še pri delu uradniki iz stare šole, duševni delavci, ki si za pisalno mizo iščejo uteho od vsakdanjih skrbi za obstanek, ki jim je pisarniško delo »nakotikume«, da si z njim duše zavest nezadovoljstva in bede. Toda taka samoprevara ne more biti trajna. Marsikateri se nekega dne zavé, da bi vršil zločinstvo nad svojo

Velikonočni zvonovi, ki smo se jim v zadnjih petih letih izneverjali, ker nismo imeli dovolj notranje sile, prepričanja in ljubezni, nas topot ne najdejo nepravilne. Naša srca, naše duše vedo sedaj po petletnih izkušnjah, da je ni večje misli kakor je borba za izgradnjo samostalne državnosti in samoniklega nacionalnega napredka!

Ženo in otroki, če bi svojo delovno moč še nadalje zapravljali ob sramotno nizki plači, ki mu jo da država, dočim bi si mogel na drugem mestu, za katero ni treba vprezati toliko duševne energije, najti dostojnejšo in ugodnejšo eksistenčno pogoje.

Marsikdo mi utegne seči v besedo in reči: Saj je pri nas isto! Pogled nezadovoljne obraze naših uradnikov, poslušaj njih zasebne pogovore, čuj pritožbe v njihovih organizacijah! Povsod in pri vseh ista bridka zavest, da nivo uradništva — v materialnem in s tem tudi v kvalitativnem oziru — pada. Nekdaj je uradnik v javnosti užival vse drugačen ugled kakor dandanes, v družbi je igral nekako izjemno vlogo. Občinstvo je videlo v njem reprezentanta državne oblasti, predstavitelja nekega privilegirane kaste. Zlasti politični uradniki so vživljali odlično spoštovanje, naj si ga s svojimi sposobnostmi zaslužili ali ne. Že kdor se je posvetil karieri političnega uradnika, se je smatral za nekakega izvoljenca v socialnem pogledu; v vsakem konceptnem praktikantu je tičal bodoči »hofrat«. »Dvorni svetnik« je pomenil višek uradniške ambicije; tak »civilni general« je igral veliko vlogo v uradu in v javnosti in njegovi službeni prejemki so bili tolikšni, da so prišli že v pregovor: »Ima plačo, kakor kak hofrat!« Seveda je bilo njih število majhno. Vsi še pomnimo, da je bil na Kranjskem nekdanje en tak dostojanstvenik. Ščasnica se je njih število množilo, a Slovenec se je le izjemoma dokopal do take časti.

Po političnem prevratu l. 1918 so morali vsi importirani uradniki Nemci, ki so bili v bistvu le avantgardisti notranje nemške kolonizacije avstrijske, našo pokrajino radi ali neradi ostaviti. Naravno, da so njih mesta zavzeli slovenski uradniki, ki so dotlej zama upali, da pridejo kedaj na tako visoke položaje. Umevno je, da so si z visokim mestom hoteli pridobiti tudi visoko dohodeč naslov: ukoreninjena tradicija so ne da naenkrat izrvari. Zato je nam

Beograd smehljaj delil nove »dvorne svetnike«, češ, imejte jih, če vas veseli. Nova službena pragmatika pa ne pozna več slovečih titulatur in tako je »dvorski svetnik« na izumiranju.

Toda šalo v stran! Naslovi imajo pač toliko pomena, kolikor so v službenem poslovanju in družabnem poslovanju potrebni. Dandanes, ko gine smisel za vsakršne titulature, bodo naši uradniki izpadeli raznih »cesarskih, dvornih, vladnih, šolskih itd. svetnikov« lahko pogrešali, če se jim gmotna stran uradniškega vprašanja primerno uredi in izboljša. Zakaj let stradanja in samozatajevanja je že dovolj — pričela so se l. 1914 in se še do danes niso končala — in prav včeraj je zasnilo upanje, da se prično razmere na boljše obračati. Vsaj v taki ismeri se morajo plače odmeriti, da bo mogel državni uradnik ob njih izhajati. Dandanes uradnik, kateri je obenem rodbinski oče, s svojimi rednimi prejemki zdaleka ne more dostojno živeti; mora si iskati postranski zaslužkov ali pa delati dolgove, če mu hoče sploh kdo še dati na up. Razmerno laglje se prerivajo skoz življenje samci samotarci, a še ti morajo solidno živeti; piančkom, kvartoprcem, lahkoživcem in potratnikom med njimi ni prostora. Tudi nižji nameščencem so se prejemki sorazmerno višje dvignili kakor višjim uradnikom. Poznamo služaje, da n. pr. sodni sluga glede svojih službenih prejemkov ni zaostajal dosti za svojim šefom. Osnovna hiba v plačilnih stopnjah tiči v tem, da se je doslej pri odmeri prejemkov premalo vpošteval čas in kapital, ki ga je kdo v svojih študijah naložil. Službeni prejemki so nagrada za izvrševanje službenih položaj, a morajo biti obenem obrest za materialno in intelektualno vloženi kapital. Načelo alimentacije, ki se uveljavlja pri odmeri draginskih doklad, je socialnega vidika sicer potrebno, toda v praksi rodi večasi naravnost paradokсне posledice. Čim več imaš otrok, tem več draginskih doklad ti gre! — prav tako. A veljati bi moralo tudi nasprotno: Čim več študij, čim širši delokrog, čim večja odgovornost — tem večji službeni prejemki! Načelo alimentacije ne sme ostati bistveni regulativ višine službenih prejemkov, temveč merodajna bodi njena službena kvalifikacija in uradna pozicija. Kdo za boga se bo še potegoval za takozvana višja mesta, če pa ve, da se mu na nižji postojanki nič slabše ne godi, a ima pri tem manj sitnosti, manj odgovornosti in več prostosti?

Nehati se mora tudi skrb za postranske viro dohodkov, in to v intere-

Aleksej Tolstoj.

22

Polet na Mars.

Roman.

Los je odprl oči. Kakor iz čaše je padala od stropa modrikasta umetna svetloba. Ležati je bilo prijetno in toplo. »Kaj se je zgodilo? Kje ležim?« Toda ni se niti potrudil, da se spomni. »Oh, kakšna utrujenost!«, je pomislil z naslodo in znova zatisnil oči.

Zaplesale so nekeke svetle lice — kakor da se leskeče voda skozi azurno drevesno odejo. Slutnja divne radosti, pričakovanja, da mora zdaj prodreti iz teh blestečih lis nekaj v njegov sen — ga je navdajalo s čudovitim nemirno. S smehljajem na ustih je stiskal v dremoti obrvi — trdil se je, da bi prodrl za to tanko mrenico mimohitej solnčnih peg. Toda še bolj trdno spanje ga je zadržalo z oblakom.

Los je spustil noge s postelje. Obsedel je. Tako je sedel nekaj časa s povešeno glavo. Dvignil se je in je potegnil na stran debel zastor. Za ozkim oknom so gorele v ledeni svetlobi ogromne zvezde — njihova neznana oblika je bila čudna in divja. — Da, da, da — je spregovoril Los nehot — nisem na zemlji. Zemlja je ostala tam, ledene pustoljine, neskončno prostranstvo. Oditi tako daleč. Jaz sem — v novem svetu. No, da: mrtev sem vendar. Saj vem to. Moja duša je — tam.

Sedel je na posteljo. Zasadil je nohte v prstja — kjer je srce. Nato je legel vznak.

— To ni ne življenje, ne smrt. Živi možgani. Živo telo. Toda jaz sem ves — zapuščen in prazen. To je, to je torej — pekel!

Zobe je zasadil v podglavje, da bi ne zakrčkal. Sam ni mogel razumeti, zakaj ga že drugo noč tako neznošno muči hrepenenje po zemlji, po samemu sebi, ki je živel tam za zvezdami. Kakor da se je pretrgala živa nit in da se njegova duša duši v ledeni, črni praznoti.

— Kdo je tu?

Los je kočil pokonci. Skozi okno je prodiral žarek jutranje zarje. Sivkasto-rjava mašina soba je bila blesteče čista. Za oknom je šumelo listje in žvrgolele so ptice. Los si je pomencal oči in vzdihnil. Srce je utripalo nemirno, toda radostno.

Zopet je nekdo lahko potrkal na vrata. Los je odprl vrata na stežaj — za njimi je stal pisani deluhar in držal z obema rokama na trebuhu šop azurnih, z roso posutih cvetic.

— Amu utara Aelita, — je začepetal ter mu je ponudil cvetlice.

XVIII. POGLAVJE.

Meglina kroglica.

Za zajtrkom je Gusjev dejal:

— Mstislav Sergejevič, tako ta stvar ne pojde dalje. Letela sva vrag vеди kako daleč, zdaj pa izvolite — sedeti v samotni. V mesto naju seve niso pustili — ali ste videli, kako se je tisti črni bradač namuzal. Oh, Mstislav Sergejevič, izogibajte se ga!

V moji spalnici visi njegova slika. Zdal nas še poje in hrani, toda kaj bo potem? Pitt, jesti in hladiti se v kopeli — zato pač ni bilo vredno leteti.

— Nikar se ne žurite, Aleksej Ivanovič — je dejal Los ter se oziral na azurne cvetlice, ki so duhtele ostro in sladko — počakava, ogledava si vse in ko spozna, da nista nevarna, naju puste tudi v mesto.

— Ne vem, kako se zdi vam, Mstislav Sergejevič, pa vendar že niste poduhali kaj sladkega? — Prepirati se hočete?

— Ne, ne mislim se prepirati. A sedeti — cvetlice duhati: tega je tudi pri nas na zemlji kolikor si duša želi. Jaz pa mislim — če sva prišla midva prva sem, — tedaj je Mars najin, ruski. To stvar je treba utrditi.

— Čudak ste, Aleksej Ivanovič.

— Bomo že videli, kdo izmed naju je čudak. Gusjev je pritegnil svoj jermen in skomiznil z ramo, njegove oči so se lokavo zasvetile, — ta stvar je težka, sam razumem: samo dva sva. Toda treba je, da nama izroče pismono potrdilo o svoji želji, da se pridružijo ruski federativni republiki. Mirnim potom nama seve ne izroče tega papirja, toda sami ste videli: pri njih na Marsu ni vse v redu. Bistro oko imam: za take stvari.

— Revolucijo, ka-li hočete napraviti?

— Kako bi vam dejal, Mstislav Sergejevič, bomo že videli.

— Ne, nikar, prosim vas, potrpite brez revolucije, Aleksej Ivanovič.

— Kaj mi mar revolucija, potrdilo potrebujem, Mstislav Sergejevič. S čim pa se povrneva v Petrograd? Mar naj pripeljeva suhega pajka? Ne, vrniti se je treba in pokazati: Izvolite — potrdilce o združitvi Marsa z Rusijo. To ni kar takole, kakor izmuzniti Poljakom kako gubernijo — to je cel planet. Samo zlata je tu, kakor ste sami opazili, toliko, da ga lahko voziš z ladjami. Tako je ta stvar, Mstislav Sergejevič.

Los ga je zamišljeno opazoval: nemogoče je bilo razumeti — ali se Gusjev šali, ali misli resno — njegove lokave, nekoliko naivne oči so se smehljale, toda neke se je skrivala v njih iskrica brezumnja.

Los je zmajal z glavo, dotaknil se je z roko voščeni, azurnih lističev na velikih cvetlicah ter spregovoril zamišljeno:

— Nikoli mi ni prišlo na misel — čemu letim na Mars. Letim, da priletim. Bili so časi, ko so sanjači — konvistadorji opremljali ladjo in pluli, da iščejo nove zemlje. Nad morjem se je pojavilo neznano obrežje, ladja je plula v ustje reke, kapitane je snel klobuk s širokimi krajevci in kratki zemlje s svojim imenom: divna minuta! Potem je orop obrežje. Da, vi utegnate imeti prav: Priplavati na bregu, to je premalo — treba je natovortiti ladjo z zakladi. Naju čaka pogled v novi svet. Kakšni zakladi! Modrost, modrost, to morava odpeljati, Aleksej Ivanovič, na najini ladji. Vas pa neprestano srbe roke — to ni lepo.

su obeh strank: države kot delodajalca in uradnika kot delojemalca. S kakšno vlogo naj vrši uradnik svojo pravo službo. Če mora svoj preostali čas posvečati drugemu poslu, da si z njim vsaj toliko zasluži, da more živeti! Nobena tajnost ni več, da opravljajo uradniki raznih kategorij — finančni, politični in sodnijski juristi — postranske posle v raznih pisarnah, zavodih, podjetjih kot strokovni svetovalci in pomočniki; vemo, da dajejo profesorji učencem privatne ure kot inštruktorji. Skratka: vsak si skuša najti koticček, kjer si more še kaj prislužiti. Edino carinski uradniki si menda ne iščejo izrednih zaslužkov drugod, kakor v svojem okolju.

Nevesel, a dovolj značilen pojav povojne dobe je tudi — beg iz državne službe. Dolgo vrsto gospodov poznamo, ki so si pravočasno našli ugodnejše mesto izven državne službe in skoro na dnevnom redu so novice v naših časnikih, da je X ali Y podal ostavko na državno službo. To je zlo, je kričec memento, da v državnem upravnem stroju nekaj ni v redu. Večkrat pa mož, ki so tako presedali, so bili izvršni uradniki; zato so pač drugje lahko našli svoje pravo mesto. In še drugo zlo za državno upravo se iz tega ostavk pojavlja: beg iz državne službe je kaj malo mikaven zgled za tiste, ki hočejo poslej vanjo vstopiti!

Utegne kdo ugovarjati, češ: »Saj si hotel poudarjati, kako slabo se godi avstrijskim uradnikom; z naj pa omejaš le našo mizerijo! Hotel si blagovati, zdaj pa sam preklinjaš!« Res, našo bedo razkrivam, kažem pa obenem na ono, ki jo razkazuje dunajski članek na avstrijskem uradništvu: vse to pa radi tega, da naših ljudi ne bo več skominalo po dunajskih loncih, ki so še bolj prazni kakor naši.

Baš sedaj živimo na preokretu, po katerem je pričakovati, da se položaj našega uradništva končno vendar izboljša. V interesu države ne manj kakor vsakega posameznega državljanja je, da pride uradništvo v zloženjši življenjske prilike. »Slabo plačani uradniki so nevarnost za državo!« kliče z neko emfazo članek »N. P. P.« — jaz bi še dostavil: — in so pogibelj za zdravo državno misel!« Država mora imeti trdno ogrodje v zanesljivih, zvestih, poštenih, samozavestnih in lojalnih uradnikih; zato pa mora poskrbeti za njih gnotno blagostanje. Mislim, da je državi v pogubno škodo, če bi imela v uradnikih spekulante, ki z desnico podpisujejo strankam odloke, z levico pa hkratu spravljajo diskretno jim podtaknjene kuverte s podkupnino. Zatreji in onemogočiti se mora korupcija, ki bi utegnila državno telo razjedati do kosti in mozga.

Imamo novo službeno pragmatiko. Zakon je to, ki ga ne sme nihče kršiti, najmanj še tisti, ki ga mora ščititi in izvajati. Naši uradniki doslej sicer še niso deležni gnotnih priboljškov, ki jim jih ta zakon zagotavlja že od 1. oktobra lanskega leta, vendar se moramo zaneesti, da ostane finančni minister mož beseda in nakaže uradnikom vse, kar jim gre po zakonu. In po zadnjih poročilih o ureditvi draginskih doklad, četudi v vsem ne zadovoljujejo, prinese dan 1. maja državnim uradnikom težko pričakovano izboljšanje. Pri tem pa država ne sme pozabiti, da je uradnikom že od 1. oktobra 1923 še dolžna.

Let bede — dolgih 10 mršavih let — mora biti enkrat konec. Potem nam ne bo treba več govoriti in tožiti o »umirajočem stanju«, temveč o stanju, ki zopet vstaja! —st—

lavstvo, ki si išče sasilnika. V Moskvi je stokratno tisoč nezaposlenih. Tako je Macdonaldovo stališče napram Rusiji skrajno težko in nemogoče bo angleško posojilo Rusiji brez pogojev za angleško industrijo. Potem so na poti dogovorom in pogodbam med Anglijo in Rusijo še stvari izpod prejšnjega režima, za katere ni nikakoli razumevanja v Moskvi, nato pa boljše ševiška propaganda v inozemstvu. Pri odprtvi rusko-angleške konference v Londonu je govoril Macdonald o potrebi medsebojnega zaupanja in povedal je, da hoče odkriti razgovor o boljše ševiški propagandi. Za stabilizacijo odnosov med obema državama je neobhodno potrebno, da ta propaganda neha. Ako se ta konference izjalovi, ne ponovi poskusa za sporazum ne sedanja, ne nobena prihodnja vlada. Po izidu te konference bo sodil svet, ali so mogli trajni trgovski in diplomatični stiki z Rusijo ali ne? Trockij je pa že napred povedal, da ne bo nič z londonsko konferenco. V Tešinu je v svojem govoru očital Macdonaldovi vladi, da je brez načel in ako bi rusko-angleški razgovor uspel, bi bi se s tem ojačala le Macdonaldova pozicija, do Macdonalda pa nima zaupanja. Vrh tega je takoj pričel konferenco Rakovski zahteval revizijo versailske pogodbe in drugih, ki so z njo v zvezi. V Londonu in Parizu pa dan na dan vstrajajo pri zahtevi nedotakljivosti sklenjenih pogodb. Tako tiči še vedno velik prepad med Rusijo in Anglijo. Rusija se čuti močno in ve, kako je potrebna rednemu gospodarstvu v Evropi, zato pa je tako resolutna in svojih izjavah. Ali tudi zapad je potreben Rusiji. Tako je danes, da se dosti časa poteče, predno pride do sporazumov in ravnesvja v Evropi! V sporazumih iz ravnesvja se mora utrditi slovanska bodočnost.

Iz malih držav.

»Mladi Tessin« so skupina vročih italijanskih glav, ki iščejo menda razdor med tessinskimi kontonom in ostalo Švico. Brošura »La Question Ticinese« je po glavnih mestih gorjenje in srednje Italije zelo razširjena in v fašistovskih krogih se iz pregovorov včasih beseda, da je Tessin potreben odrešenja. Nemški švicarski listi govore o umetnem irredentizmu in sodijo, da si bo italijanska vlada premislila, gojiti tessinski irredentizem in razkrjati Švico, ker bi naletela pri vseh zavezniških soglasen odpora. Pa še nekaj drugega je bilo te dni. Ob meji je baje par švicarskih vojakov zabavljalo na Italijo in fašiste. Preiskava je izvršena in incident se poravnal prijateljsko med italijansko in švicarsko vlado. Rim pa je nastopil precej resolutno. Tessin utegne počasi le služiti nepotosti in vzemirljivosti med Švico in Italijo, ako se sedanjim razburjačim poskusi temeljito ne zatro. — Švedski ministrski predsednik Tregger je imel v Stockholmu govor, v katerem je branil vojaški program svojega kabineta. Utemeljeval je svoje stališče v prvi vrsti s sedanjim položajem Evrope. Pritisk pod katerim sedaj svet živi, bi mogel narode proti njihovi volji pognati v vojno. Glede na notranji položaj pa je potreba, da se s strani meščanstva odbije socialistično napenjanje po samovilji. Trygger je govoril odločno in številna množica mu je pritrdjevala. — Romnski kralj je na svojem bivanju v Parizu povdarjal, da vodi Romunija kakor Francija mirovno politiko, ki temelji na obstoječih pogodbah in dogovorih čisto obrambnega značaja s prijateljskimi narodi, kakor jih privzuje pakt Društva narodov. Romunska vlada si išče za varstvo svojih meja proti Rusiji francoske naklonjenosti, čisto pa se ta vlada spozablja, kako so njene obveznosti v mali antanti. Najbrže je dobil romunski kralj v Parizu tudi malo poduka, kako se ima vesti njegova vlada v bodoče napram sosedom, da bo mogla računati na francosko prijateljstvo. — Turška vlada se je oprijela osvobodilne železniške politike. Hoče dobiti zopet v svoje roke pred vsem anatolske železnice. Turčija se hoče orestati angleške kontrole nad svojim gospodarstvom. Kupčija pa bo draga. V vzhodni Anatoliji pričeta turška vlada sama graditi železnice. Turška železniška politika zasleduje od sedaj dalje popolno izločitev inozemstva od prometnega obrata, kar pomeni silno nalogo, težko izvedljivo v kratkem času, ker so tu pogodbe in jeleznic stanejo denar. Vidi pa se, kako si hoče nova Turčija pomagati na lastne noge! — Na Madžarskem cvete sreča zarotnikov. Pretekli mesec so bili poslanci Ulain, Inž. Bobula in zdravnik Szemere radi znane lani razkrite zarote obsojeni prav milostno na šest tednov zapora vsak. Njihov zarotni načrt je obsegal umor vodilnih politikov in proklamirano diktature. Ulain je bil razžaljen vsled obsojbe ter je apeliral na najvišjo sodno instanco, ki je sedaj vse tri zarotnike oprostil obtožbe. — »Neue Zürcher Zeitung« prinaša zanimiv dopis iz Prage, v katerem govori tudi o sporazumevanju med Čehoslov. in Nemci. Vrš se na gospodarskem polju, ker so videli eni in drugi, da samo mirno sodelovanje omogoča zmožno življenje in upolno bodočnost v deželi, ki je bogata na industriji in vezana na izvoz. Pa tudi na kulturnem polju, kar se je pokazalo ob priliki Smetanove stoletnice, ko se je v nemškem gledališču igrala Smetanova opera »Poljub«, v češkem narodnem divdilu pa istočasno »Tannhäuser«. Uspeh slišan na obeh odrih. Tudi v Brnu je bila nemška Smetanova proslava s češkoslovanskim sodelovanjem. Kulturno in gospodarsko sporazumevanje vodi v atmosfero političnega pomirjenja. — Litvinom so pustili zavezniki lani, da so se s silo polagali v Memla. Letos hočejo dobiti Vilno in poročila se že o streljanju med Litvinci in Poljaki, ki so bili odbiti. Veleposlaniška konference ima odločilno besedo. V Parizu gledajo z napetostjo vedno proti Poljski in Romuniji. Ako bi se pri teh dveh kaj poročilo, bi se čutili posledice ob Niemnu, Dniestr in še drugod. — »Journal« je vzkliknil »Saint Brice: »Ako začne govoriti poljski, kam gremo?«

Nova francoska vlada.

Koncem marca se je nenadoma razširila vest, da stoji Poincaréjev kabinet neposredno pred padcem. Takoj nato je Poincaré res demisioniral, toda prezident Millerand mu je povelil mandat za sestavo nove vlade in sprememba se je izvršila brez posebnih notranjih komplikacij. Skoraj neopaženo je šel ta dogodek mimo naše javnosti in vendar smo tudi Jugoslovenci življenjsko zainteresirani na tem, kdo vodi tisto državo, ki je dejansko največ pripomočnik, da smo se osvobodili in ujedini. To je važno zlasti še zategadelj, ker je Francija v težki ekonomski borbi z Nemčijo edino zanesljivo jamstvo za mir in status quo v srednji in jugozapadni Evropi.

V novem kabinetu ima Poincaré samo dva stara druga in sodruknika: vojne ministra Maginota in ministra javnih del Le Troquera. Nova vlada ne obeta Franciji nobenih važnejših sprememb ne v notranji, ne v zunanji politiki. Spremene se samo metode in način vladanja. V francoskem političnem življenju je nastopila koncentracija zdravo mislečih in treznih parlamentarnih sil. Važen moment pa je vsekakor dejstvo, da je krenil Poincaré še bolj na levo, kar je moral storiti pod pritiskom ne baš sijajnih gospodarskih in socialnih razmer. Francija stoji pred vrsto važnih notranjih in zunanjih problemov, stoji pred Macdonaldovo vlado na Angleškem in pred skupščinskimi volitvami. Potrebna ji je vlada, ki bi bila sposobna, da reši reparacijsko vprašanje in čedalje nevarnejšo akcijo radikalov in radikal-socialistov, ki zahtevajo povsem drugačno smer v zunanji politiki, osobito glede Nemčije. Tako važnih problemov, kakor je reparacijski spor in normalni prijateljski stiki z angleško delavsko vlado seve ni mogoče likvidirati z eno potezo in zato je izid vladne krize, ki je pustila na krmlju preizkušene državnika, tem večjega pomena. Pod spretnim Poincaréjevim vodstvom gre Francija po edino varni poti do evolucije, kar lahko prepreči eventualne konflikte, ki bi bili za današnjo situacijo v Evropi usodni.

Francoski parlament in politični krogi niso imeli razen Poincaréja drugega sposobnega državnika, ki bi mu poverili vodstvo državnih poslov v tako kritičnem času. Poincaré je za francosko in zavezniško zunanjo politiko vobče važen faktor, ki veže epoho pred 1. 1914 s sedanjim prehodno dobo, ko gre za gospodarsko in socialno okrevanje povojnih razmer. Na pragu državnozbornskih volitev, v trenutku, ko še ni znano, kateri politični skupini poveri francoski narod svojo nadaljnjo usodo, je bila vlada na čelu s Poincaréjem edini in neizbežni izhod iz nastale situacije. Poincaré je dal mnogim svojim zvestim in sposobnim sodruknikom slovo, da bi mogli zbrati okoli sebe nove sile, ki bi bile zmožne privrati ugoden teren za rešitev važnih vprašanj, predstavljajočih v celoti največji problem gospodarske in socialne sanacije Francije.

Med največje Poincaréjeve uspehe moramo prištevati sodelovanje Louchera, ki je prevzel ministrstvo trgovine in industrije. Loucher, še nedavno najhujši Poincaréjev nasprotnik in kritik, bo zdaj njegov najboljši svetovalec. On je začel direktno pogajanja z Nemčijo ter izdelal načrt za vpostavitve upoštevanih krajev, kar je za Francijo vitalnega pomena. Položaj francoskih financ je zahteval finančnega strokovnjaka, ki ga je našel Poincaré v osebi F. Marsala, agilnega delavca iz višjih bančnih in finančnih krogov. Splošni zahtevi po obnovitvi moči in ugleda francoske mornarice je odgovorila Poincaréjeva državniška modrost z imenovanjem za ministra mornarice Bokanowskega, dobrega poznavalca pomorstva. Bokanowski je nastopil v parlamentu kot glavni referent o državnem proračunu in za tedaj je bilo jasno, da temeljito pozna vse materialne vire Francije. Volilna doba, ki se zahteva v notranji politiki zanesljivo, udevidno in krepko roko, je spravila na krmljo hladnokrvnega in preizkušenega administratorja Selvesa. Njemu je poverjena važna naloga, da pripravi kot notranji minister državo za predstoječe skupščinske volitve. Poljedelsko ministrstvo je prevzel strokovnjak na tem polju Capus, ki so ga pozdravili vsi poljedelski krogi kot izbornega poznavalca njihovih težej. Novi justični minister Lefevre-Duprey je odlični advokat, ki je bil podpredsednik državne zbornice. Vodstvo kolonij, ki so edini vir francoskega blagostanja in moči, je poveril Poincaré odličnemu žurnalistu J. Fabry. Daniel Vincent, bivši minister za socialno politiko, je obdržal svoj portfelj. V osebi Louisa Morina so dobili opustošeni kraji svojega najboljšega zaščitnika. Prosvetno ministrstvo je v zanesljivih in spretnih rokah glavnega urednika »Matina« in najboljšega vnega borca za organizacijo duševnih delavcev, odličnega žurnalista in književnika A. Juvenela.

Francoski listi se drže nekoliko rezervirano v oceni novega kabineta, menda zato, ker jim še ni znan njegov program. Vsekakor pa je pričakovati od nove vlade, da bo uspešno likvidirala nekatere pereče probleme, zlasti napete odnose z Angleško. Pesimisti si belijo glave in vidijo v novi vladi samo prehodno fazo, optimisti so jo pa sprejeli z navdušenjem, ker so prepričani, da bo imela popoln uspeh v zunanji politiki in v notranjem političnem življenju, kjer jo čaka težka naloga — voditi volitve in dati državi nov parlament.

Julijska Krajina.

— Velikonočni sužnjevi. »Istarska Rijeka« piše: Mislimo, da Italijanom ta naslov ne bo všeč. Oni nas ne imenujejo drugače nego »schlavi« in to pomeni sužnje. Koliko služi v čast Italiji dejstvo, da so v njej sužnji, prepustimo Italijanom in kulturnemu svetu, da sami sodijo. Najprvo so nam degradirali jezik. Mi s svojim jezikom ne moremo več ne v cerkev ne v šolo ne na sodnijo in ne na druge urade. Mi smo državljani desete vrste. Schlavi! Kdor se hoče o tem še bolj prepričati, naj se spomni poslednjih volitev. Citajte poročila o volitvah pa presodite, ali kje na svetu postopajo tako človek s človekom, katerega smatra za sebi enakega? Tako se postopa je sužnji. Tudi ta Velika noč je za nas Velika noč robov. Ali slično je bilo tudi v času, ko se je pod težkim križem mučno vpenjal na Kalvarijo Sin božji. Tako je bilo, ko je na križu izdihnil, da s svojo smrtjo pribori milijonom željeno osvobodjenje. Umrl je na križu ali vstal je od smrti, kakor je nepovedal. Tudi mi vstanemo. In takrat bo imel naš izmučeni narod boljše in srečnejše dni. V tem je naša vera. V tem imenu želimo vsem našim: Srečo na tudi sedanja in taka Velika noč!

— Fašizem med Slovenci. Te dni so ustanovili fašistovske organizacije v Solkanu, Cepovanu in Grgarju. V take fašije vstopa kak odpadnik in kak koristolovec, kakega drugega pa prisilijo razmere. V Cepovanu so računali na fašistovske glasove, da jih dobe nad 70, ker se je približno toliko ljudi že takrat izklopo za fašistovsko organizacijo, ali pri volitvah so dobili le 30 glasov. Tistega uspeha, ki ga Italijani pričakujejo od fašijev, ni in ga ne bo, pa ga tudi ne sme biti.

— Izlet na Snežnik priredil tržaški Italijani v nedeljo 27. tm. Delajo reklamo za kolikor mogoče številno udeležbo. Na Snežniku ne bo manjkalo neizogibnega naglašanja italijanstva, dasi Snežnik ni bil nikdar italijanski in tudi Italijani svoj čas niti sanjali niso o tem, da bo spadal kdaj v Julijsko krajino in nosil ponosno italijansko ime »Monte Nevoso«. Italijanski turisti se pridno gibljejo in hočejo tudi letos prirediti na vse strani izlete. Posebno pažnjo obračajo kraškim jamam. V Škocijanski jami so izvršili razne preureditve in napravili nove poti. V kratkem bo menda napovedan velik izlet v Škocijansko jamo.

— Na »leva sv. Marka« so se spomnili v Gradišču ob Soči in hočejo otvoriti tam mal spomenik temu beneškemu levu v spomin na beneški izvor in na odrešitev Gradišča. Svečanost bo 21. tm. m. Gradišče nima nikakega beneškega izvora, ampak je čisto slovenskega in je ime Gradišče pristno slovensko. Furlani izgovarjajo v svojem narečju krajevno ime tudi lepo po slovensko. Vse hočejo prebarvati z benečanstvom in italijanizmom, ali vendar ne morejo izbrisati slovenskosti, ki se krepko drži tudi raznih krajevnih imen, o čemur zadostno priča tudi Gradišče.

— Nov odvetnik v Gorici. Vpokojeni višji sodni svetnik Matija Rutar je otvoril odvetniško pisarno.

— Pevsko društvo na Vrhoplju priredi 27. tm. veselico s petjem in igro na Pesku pri Kozini. Svirala bo godba iz Borštna.

— Volitve v Trnovem pri Ilirski Bistrici so se izvršile v najlepšem redu. Predsednik volilne komisije je bil Italijan Merga, ki je postal povsem korektno in vpljudno z volilci, tako da so šle volitve gladko in točno svojo pot. Mirno in tiho so prihajali slovenski volilci in lepo po vrsti in v redu so glasovali. Predsednik Merga, tujec v deželi, se je kar čudil tako vzornemu nastopanju slovenskih volilcev in izrazil svojo zadovoljnost radi tega zastopniku slovenske liste dr. Mikulečiču. Pri šestih glasov se je izvršilo vse razumno in korektno. Tudi zastopnik fašistovske stranke je bil enako razumen in vpljuden. Ako bi se bile volitve vršile drugod tako lepo v miru in pravilno, bi bila dobila slovenska lista še mnogo tisoč glasov. Razmerje med Italijani in Slovenci bo dobro in ugodno šele takrat, kadar bo oblast pošiljala med nje funkcionarje, ki bodo ravnali z našim ljudstvom lepo in pošteno.

— Otroški vrtec v Cerknem. Fašisti so se vrgli v zadnjem času z vso silo na obmejno Cerkno. Pred kratkim je bil razpuščen občinski zastop v Cerknem in imenovan italijanski komisar, sedaj so prhiteli fašisti, da otvorijo v Cerknem Italijanski otroški vrtec. V Cerkno je prišel celo prosluli Pisenti in župan iz Vidma Spezzotti. Vrtec je otvorila »Opera Nazionale pro Italia redenta«. Prislili so nekaj mater z otročiji in prignali so šolsko mladino pa je bila tu velika slovesnost za otvoritev vrtca. Videmski župan je prinesel s seboj nekaj sladkarij, katere je razdelil med otroke.

— Zopet nesreča z granato. V Solkanu je na svojem posestvu izkopaval drevo 27 letni Fran Cei. Ko je bil že na drevo, izpodkoplje, je udaril močno še enkrat s krampom ter zadrl na granato, ki je eksplodirala in vrglo je nesrečnega Čeja kake tri metre daleč od drevesa. Tam je obležal težko ranjen. Pripeljali so ga na to v gorško bolnico. Njegovo stanje je obupno.

Pogled po svetovni politiki.

V novi atmosferi.

Barthou, predsednik reparacijske komisije, se je po sprejetju izvedenjskih poročil posebej zahvalil Američanom za krepko sodelovanje, naglašajoč, da se je izvršilo nekaj, česar izredna važnost stopa z vso silo v ospredje. Otvorja se nova doba v tako napeti zgodovini nestalnega mira, sredi katerega si išče človeštvo svoje ravnotežje. Z zavrnitvijo naloge ekspertov se pričnjo nov trud reparacijske komisije z dobro voljo in dobro vero, ker se zaveda, da je ona sodišče, pred katerim ni zmagovalcev in premagancev, marveč so le upniki in dolžniki, katerih pravice in dolžnosti so urejene z javno pogodbo; komisija določi pogoje in izvršilne modalitete za njo. Prevladuje lojalna želja, da se prinesejo svetu končno dobrote pravice in miru. V svojem spremljevalnem pismu izvaja general Dawes, da priporoča izvedenci odredbe, katere omogočijo gospodarsko ozdravljenje vseh evropskih narodov in pripravo za novi čas blagostanja in sreče, daleč proč od vsake vojne nevarnosti. Upniki Nemčije plačujejo davščine od skrajne meje svoje zmožnosti. Od Nemčije se zahteva enako davčno oddažanje. Ako bi Nemčija odklonila sedanje predloge, bi se izrekla za nadaljevanje gospodarskega meteža, ki bi vrzel nemško ljudstvo v brezupno gorje. Vtisk v Ameriki se ceni po izjavah iz washingtonske bele hiše. Tam so rekli, da se da reparacijsko vprašanje končno rešiti na temelju podanega izvedenjskega poročila. Ameriški trgovski minister Hoover je izjavil: Največja ovira obnovi Evrope je bilo neizpolnjevanje reparacijskih dajatev s strani Nemčije, kar je imelo za posledico: nezaposlenost, nadaljevanje oboroževanja, finančne motive in omahljivosti na denarne tržišču. Ako se povzpne reparacijska komisija do pravične in praktične razrešitve reparacijskega problema, bo imel od tega korist ves svet. Gospodarska vzpostavitev Evrope, pomnožitev industrijske produkcije in pojevanje nezaposlenosti dajo velike prednosti končno tudi ameriški mladosti. Nam se zdé posebno važni ameriški glasovi k izvedeniškemu izvestju in mislimo, da se bodo precej vpoštevali v Berlinu, kjer morajo na vsak način imeti pred očmi dobrohotnost, katero so kazali ameriški eksperti napram Nemčiji. Ameriki se pa Nemčija ne mara kar tako zameriti. Nemška javnost sicer koleba še semintja, ali kaže se velik vpliv vestnega dela na strani ekspertov. Francozi menijo, da v nastopnih trenutkih tiči najtežja naloga, to je: pripraviti Nemčijo do tega, da sprejme načrt. V tem hipu se lahko veselimo moralnega uspeha. Ugled francoske vlade v inozemstvu je ojačen, ententa je restavrirana, potrjena Poincaréjeva politika in sedaj je podana možnost, da se spravi Nemčijo k miru. Iz Anglije in Italije prihajajo mnenja o novi atmosferi, v kateri bo mogoče uspešnejše mirovno udejstvovanje. Precej odločilna bo Macdonaldova beseda. Iz nove atmosfere naj bi prisvetilo Evropi vstajenje!

Za gospodarski mir.

Na banketu, ki ga je priredil odbor za vzorčni semeni v Milanu za člane vlade, zunanje zastopnike in oblasti in na katerem je bilo navzočih 300 oseb, je imel francoski trgovski minister Louchéur velik govor, ki je vzbudil splošno pozornost. »Poglejte to globoko motenje novčanice in menjav med narodi, to neravnovesje svetovne produkcije, te razvaline, ki se kažejo pri nekaterih bogatih narodih vendar z vso silo, to fiktivno prosperje pri drugih. Mislite na kruto bodočnost za one, ki bi omejili svoje poglede zgolj na horizont svojega teritorija. Spomnimo se, da so skozi štiri leta moški skoro na vsem svetu samo uničevali in tekot teh let je bil ubit tudi veliki del vstrajajoče mladine, razdejane so bile pokrajine in izrabljene vse rezerve surovine.

Ko se je dvignila zora miru in se je vršila politična preureditev, se je pričel nered. Bilanca uvoza in izvoza, ki edino je mogla narodom pripomoči do zdravega novega sistema, je kazala izgubo pri vseh deželah, ki so sodelovale v vojni. In storila se je nova zmotna: ni se razumelo tega, da samo vzdrževanje ozke solidarnosti med narodi, ki so se borili bok ob boku omogočilo ta nevarni prehod brez posebnih težkoč njim, novim državam pa ustvari organizacijo in življenje. Carinski tarifi, ki niso bili prikrone po novih razmerah, niso držali proporcij, potrebnih glede produkcije v raznih deželah. Potem razumete lažje vzroke kaosa, v katerem smo živeli in iz katerega še le pričnemo izhajati. Da se ta obnova nadaljuje, treba, da si iščejo narodi skupno sredstva za vsvaritev nove stabilnosti, brez katere je izključena vsaka redna trgovina med njimi in je tudi nemogoče vsak gospodarski mir. Skupno se ima premoštriti produkcijska zmožnost, razpoložljivost s surovinami in vpoštevati se imajo skupne potrebe. Vsa narod naj gleda na bilanco zunanjih plačil, pravi barometer za njegov denar, v posledici za njegovo notranje življenje. Treba pa tudi poguma, da se vstavi to, kar ni potrebno, in da se osredotočijo lastne sile na produkcijo materij. neobhodnih za življenje. Francija in Italija sta že pričeli, o čemur priča baš sprejeta konvencija. To je preludij k splošnim dogovorom in drugi narodi naj sledé brez odloga. Francija nima imperalističnih težej, marveč hoče vse svoje sile posvetiti vspostavitvi svetovnega gospodarskega ravnotežja s polnim soglasjem svojih zavezničev in točnim izvajanjem sklenjenih pogodb. Lep govor, primeren velikonocnemu času, ko mislimo na spomin nove Evrope. Po besedah naj pridejo dejanja!

Med Londonom in Moskvo.

Ko je Anglija pohitela s priznanjem sovjetske vlade, se je mislilo, da pride hitro do najboljših odnosov med Londonom in Moskvo. To pa se ni zgodilo. Kupčijski Anglež se je hotel okoristiti s sedanjim položajem v Rusiji, toda moskovski vladarji iščejo z zapadom stikov v to svrhu, da bi si počasi zgradili svoje lastno gospodarstvo. Predvsem iščejo v Angliji velikega posojila. Tam smatrajo problem gospodarskega dogovora z Rusijo kot del splošnega problema vspostavitve gospodarskih odnosov v Evropi. Angleška vlada presoja rusko-angleški sporazum za sredstvo, katero otvori angleški industriji nova tržišča. Posojilo bi moralo priti v korist angleškemu izdelkom, ki bi se oddajali v Rusijo. V Moskvi pa nočejo o tem nič slišati, marveč hočejo dobiti posojilo, baje do tristo milijonov šterlingov, izplačano v zotovini in porabi se ima denar v gospodarske svrhe. Rusi mislijo zlasti na povzdigo industrije, in zapolniti bi radi številno de-

— Na gorškem okrožnem sodišču je imenovan za kraljevega prokuratorja cav. dr. Giuseppe Male. Pravijo, da je izborni sodnijski funkcionar in da posadijo slične izborne funkcije tudi na vsa druga mesta na okrožni in okrajni sodnji, do čista mogli začeti zopet redno delovati.

— V Ločniku blizu Gorice onstran Seže so dobili pred kratkim novega župana. Ta je svetnik J. Zottig (Cotič). Italijanska poročila naglašajo, da je povodom proslave petrditve novega župana bila v Ločniku velika afirmacija Italijanstva. Ločnik je poitalijančen kraj. Pred vojno je bila tamkaj slovenska ljudska šola. Krajevni imen, kakor tudi prilikov ločniškega prebivalstva je polno slovenskih. Tako sta poleg Zottiga v občinskem odboru tudi dva domačina s prilikom Perko. Kierkoli čuti fašisti se kaj slovenskega, pridrejo s povdvanjanjem Italijanstva, hoteče na mah uničiti vsako slovensko sled po krajih, katere tako slovesno proglašajo za čisto Italijanske. Pa ni tako, kakor mislijo in tudi nikoli ne bo! Doli globoko v Furlaniji še danes žive zavedni Slovenci, kar se je pokazalo pri letošnjih državnoborskih volitvah. Ako bi bilo med beneškimi Slovenci in drugod med furlanskimi Slovenci kaj agitacije, bi bili dosegli lepo število slovenskih glasov, ki bi naravnost imponirali. Slovenski živel je trd in se ne da kar tako čez noč ubiti, kakor si to predstavljajo izvestni fašisti. Fašizma čez čas ne bo več, slovenski živel pa ostane!

Rešitev parlamentarne krize šele v maju.

Kralj želi pomirjenje duhov. — Poziv vodilnih poslancev v Beograd.

— Beograd, 19. aprila. (Izv.) V glavnih točkah se parlamentarna in vladna kriza ni premaknila dalje v pozitivno stran. Splošni položaj je nespremenljiv. Od gotovih strani še vedno zagovarjajo sestavo koncentracijske vlade, splošno prepričanje pa je, da je edina kombinacija v sedanji kritični politični situaciji mogoča le tako, da izreče narod svojo sodbo.

Dobre obveščeni krogi so včeraj z vso gotovostjo zatrjevali, kar danes tudi potrjujejo nekateri tujerajski listi, da se Nj. Vel. kralj Aleksander ne povrne v Beograd v nedeljo zvečer oziroma v ponedeljek zjutraj, kakor je to bilo splošno pričakovati, temveč da prispe v Beograd šele prihodnjo sredo ali četrtek, ko se tudi povrne s francoske rivljere Nj. Vel. kraljica Marija. Pred pravoslavnimi velikonočnimi prazniki kralj ne bo konsultiral ostalih voditeljev in načelnikov parlamentarnih skupin. To se zgodi šele po končanih pravoslavnih praznikih, to je 29. in 30. t. m. Sklepati je, da parlamentarna kriza ne bo tako hitro rešena in skoraj da poteče rok 3. maja, ne da bi bila dana popojava jasnost.

V političnih krogih zatrjujejo, da je kraljeva izrečna želja ta, da se v političnih strahotah zagrizen in razburkan duhovni pomirilo in da se trezno prične reševati dalekosežna notranjopolitična kriza.

— Beograd, 19. aprila. (Izv.) Kakor javljajo beogradski listi, pričakujejo za prihodnji teden prihoda našega berlinskega poslanika Žilovina Balugdžića.

Uradniške draginjske doklade.

— Beograd, 19. aprila. Na snočni seji ministrskega sveta je finančni minister poročal o izvedbi vladne uredbe o draginjskih dokladah državnim uradnikom in uslužbencem. Ministrski svet je na podlagi poročila finančnega ministra sklenil, da se mora uredba na vsak način izvesti dne 1. maja. Kar se tiče draginjskih dokladov upokojujencem in svečnikom, je sklenjeno, da se imajo te draginjske doklade urediti s posebno uredbo, odobreno od ministrskega sveta in pa od finančnega odbora narodne skupščine. Tudi draginjske doklade invalidom se imajo na enak način urediti.

Ostra borba med Pribečevićem in Davidovićem.

— Beograd, 19. aprila. (Izv.) V parlamentu je nastalo popolno zatišje. Vsi klubi so zaprti, samo v demokratskem klubu so danes dopoldne zbirali poslanci Davidovičeve skupine, ki se pripravljajo na agitacijo v Banat in na Hrvatsko. V demokratskem klubu računajo, da se agilnosti nekaterih demokratskih posl. posreči pridobiti večino demokratskih organizacij v Vojvodini in na Hrvatskem na stran Ljube Davidoviča. Demokratom je zelo neljubo, da je bila javnost pravočasno obveščena o veleizdajniških izjavah Stjepana Radića. Demokratje na vse načine skušajo ublažiti te izjave in naglašajo povsod, da so ponarejene oziroma po gotovi osebi naročene. Demokratje tudi upajo, da bo nastop Radićevih poslancev v parlamentu več ali manj izbrisal neugoden vtis Radićevega diplomatiziranja.

Z današnjim dnom se vse demokratske sile koncentrirane proti Svetozarju Pribečeviću. Pričena se ostra borba med Pribečevićem in Ljubom Davidovićem. Vse pa kaže, da borba proti Pribečeviću ostane brez uspeha. Značilno je, da si Davidovič ne upa nastopiti nikjer v Srbiji, kjer vlada veliko ogorčenje proti njemu zaradi njegove politike.

— Umrl je v logu pod Mangarikom z. Ferdinand Strukelj, star 74 let.

— Izid volitev v Idriji in v okolici. V Idriji je bilo oddanih za slov. stranko 362 glasov, za komuniste 606, za fašiste 96, za druge stranke nekaj neznatnega. Spodnja Idrija za slov. listo 163, za kom. 134, za faš. 20, v Ledinah za slov. listo 124, za komuniste 15, fašiste 1, v Črnem vrhu za slov. listo 208, za komuniste 79, za fašiste 28, na Vojkem za slov. listo 106, za kom. 14, za faš. 28, v Godovišču za slov. listo 160, za kom. 22, za faš. 8.

— Izid volitev na Koroškem. Trbiž za slov. listo 14, za kom. 19, za faš. 748, v Zabinah za slov. listo 20, za kom. 1, za faš. 175, v Lipaljševu za slov. listo 2, za kom. 1, za fašiste 71, v Postablu za slov. listo 16, za kom. 2, faš. 69, v Ukvah za slov. listo 43, za kom. 2, za faš. 103, v Naboretu za slov. 5, za kom. 3, za faš. 102, v Beli peči za slov. listo 118, za kom. 8, za faš. 193.

— Na Bovškem je rezultat volitev nastopen: Bovec slov. 195, kom. 190, faš. 27, Log 26, 69, 11, Cezsoča 67, 49, 6, Zaga 99, 15, 7, Srpencia 91, 0, 7, Soča 58, 24, 4, Trenta 30, 6, 3.

— Na Kobarškem je bilo glasov: V Kobaridu slov. 231 kom. 8, faš. 18, v Breginju 195, 1, 9, v Drežnici 211, 1, 5, v Idrijskem 125, 3, v Libušnji 272, 3, 16, na Livku 111, 0, 12, Trnovo 71, 0, 5, Sedlo 154, 0, 12.

— Nekateri zatrjujejo, da je poslanik Balugdžić pozvan v Beograd, da se kralj ž njim kot starim in izkušenim diplomatom in državnikom posvetuje o načinu rešitve sedanje stagnirane politične krize. Znano je, da kralj posebno ceni starega Balugdžića, katerega je kralj Peter Osvoboditelj sinu vedno priporočal, da ga vpraša za svet v najtežavnejših političnih situacijah. Nekateri politični krogi so tudi razširili včeraj vest, da je pozvan v Beograd naš pariški poslanik dr. Miroslav Spalajković. Opozicija, kar je posneti iz načina pisave opozicijskega tiska, je zelo vznemirjena in ostro napada posebno dr. Spalajkovića, ker smatra njega za izrečnega pristasa sedanje vlade nacionalnega bloka.

— Beograd, 19. aprila. (Izv.) Radikalni poslanec Nastas Petrovič še vedno vstraja pri svojem stališču in sedaj v zemljoradniških »Novostih« ljuto napada vodstvo radikalne stranke oziroma glavni organ »Samoupravo«. V svojih izjavah predvsem opravičuje glasovanje v verifikacijskem odboru povodom razprave o overovljenju Radićevih mandatih. Petrovič naglašja, da je glasoval po svojem prepričanju in da ni kršil klubove discipline, ker klub kot celota in niti ožji klubski odbor nista storila nobenih pozitivnih sklepov, kakšno stališče ima zavzeti radikalna stranka v zadevi verifikacije Radićevih mandatih. Kot radikal starega kova napoveduje najostrejšo borbo radikalom - mladinom, ki jih imenuje parvenuje.

MINISTRSKI SVET.

Vprašanje draginjskih dokladov upokojujencem.

— Beograd, 19. aprila. (Izv.) Na snočni, od 18. do 20. trajajoči seji je ministrski svet razpravljal o raznih resorčnih vprašanjih. Prebivalstvu, prizadetu po katastrofi in povodnji, je določeno podpora v znesku 1 milijona dinarjev. Skupna podpora znaša sedaj pol milijona. Ministrski svet je vzel na znanje, da je Bolgarska na račun reparacij poslala 400 vagonov koruze na dve ladji, ki bodo te koruze pripeljali v Dalmacijo. 300 vagonov koruze prevzame monopolna uprava, 180 vagonov pa se razdeli med prebivalstvo, ki je trpele vsled velike povodnji in pa med prebivalstvo pasivnih krajev. Za gradnjo velike državne ceste od Beograda preko Mitrovice do Peči in na Črno goru, ki se je morala vsled pomanjkanja kreditov ustaviti, je dovoljenih 700 milijonov dinarjev na podlagi državnega proračuna za 1923-24.

TRGOVINSKA POGAJANJA Z ITALIJO.

— Beograd, 19. aprila. (Izv.) Na snočni seji ministrskega sveta je zunanji minister dr. Ninčić poročal o trgovinskih pogajanjih z Italijo. Prva sekcija je končala posvetovanja inmerito. Sekcija gotovih vprašanj ni mogla povsem soglasno rešiti, ker obstajajo med obema strankama difference. Naša delegacija ne more sprejeti več Italijanskih zahtev v konzularno pogodbo. Te zahteve so bile predložene v rešitev zunanjemu ministru dr. Ninčiću in trgovinskemu ministru dr. Krizmanu. V zunanjem ministertvu je bila včeraj tudi interna konferenca naših članov gospodarske komisije. Prometna komisija je včeraj obravnavala sporna vprašanja glede ureditve obmejnega prometa, ki se ima v gotovih točkah tako določiti, kakor je to sporazumno določeno v obmejnem prometu mesta Zadra z našim jugoslovanskim zaledjem.

Pogajanja z Madžarsko.

— Beograd, 19. aprila. (Izv.) Po poročilu listov se definitivno prične 23. t. m. v Beogradu pogajanja med Madžarsko in našo kraljevino v svrhu rešitve raznih pravnih sporov in ureditve trgovskih odnosov med obema državama. Za predsednika naše delegacije je snočni ministrski svet imenoval bivšega ministra pravde dr. Ninko Perića.

— Beograd, 19. aprila. (Izv.) Na snočni seji je ministrski svet razpravljal o madžarsko - jugoslovenski konferenci, ki se sestane dne 23. t. m. v Beogradu in ki ima rešiti trgovinska, prometna in druga pravna vprašanja. Strokovnjaki naše delegacije še niso določeni. Za trgovinskega strokovnjaka prihaja v poštev načelnik trgovinskega ministertva dr. Milan Radosavljevič.

SPOR Z ROMUNSKO.

— Beograd, 19. aprila. (Izv.) Na snočni seji ministrskega sveta je zunanji minister dr. Ninčić poročal o sporu, ki je nastal med našo in romunsko vlado zaradi postopanja romunskih oblasti povodom izpraznitve nam priznanih banatskih krajev Madoša in Pardanja. Z romunsko vlado je dosežen sporazum v tej smeri, da ima mešana komisija uradno ugotoviti škodo, ki so jo prizadejale romunske oblasti oziroma romunske čete za časa izpraznitve našemu prebivalstvu.

PRVI MAJ V ITALIJI.

— Rim, 19. aprila. (Izv.) Lansko leto je odredil Mussolini, da se ima vsako leto proslaviti obletnica nastanka Rima, to je dan 21. aprila. Zajedno velja v Italiji ta dan za delavski praznik namesto običajnega majniškega delavskega proslavljanja. Lani je bilo tako, kakor je ukazal Mussolini. Letos bo 21. april še posebno slovesen, ker se proslavi ta dan tudi fašistovska zmaga pri zadnjih volitvah. Socialisti in komunisti se odločno upirajo vsakemu delavskemu praznovanju 21. aprila, ker vstrajajo na splošnem delavskem stališču, da je delavski praznik 1. maja, in da to velja za ves svet. Socialisti in komunisti se pripravljajo na majdan hočejo, da bo delav. praznik tudi v Italiji 1. maja kakor drugod. Fašistovska stranka in vlada hoče, da se kaže, porabi vsa svoja sila, da se prepreči majniško praznovanje italijanskih delavcev. Katoliške delavske organizacije pa se ubirale nekako srednjem pot. Njihovo vodstvo razglaja, da se sicer ni treba protiviti prazniku 21. aprila, ali da bo pravi majniški praznik za krščansko delavstvo na dan 15. maja tj. na obletnico enciklike »Rerum Novarum«, s katero je nesmrtni papež Leon XIII. postavil temeljne točke za vso gospodarsko in socialno akcijo katolikov ter odprl nove poti za delavsko blagostanje.

ITALIJANSKI INDUSTRIJSKI IZDELKI ZA RUSIJO.

— Milan, 19. aprila. (Izv.) Listi poročajo s prvih pošiljstvih Italijanske industrije v Rusijo. Italijanska industrijska skupina nabavi Rusijo preko Odesa, s dveletnim kreditom, 2500 biliklev za delavce v državnih tovarnah, nadalje večje število avtomobilov; za Petrograd je določenih 120 komilionov.

AMERISKI PRISELJENSKI ZAKON.

— Washington, 18. aprila. (Izv.) Senat je s 53:25 glasovom sprejel predlog, da se kontigent priseljenecv zmanjša za 1 njihovih sorodnikov, ki so naseljeni v Zedinjenih ameriških državah. Večina senatorjev se je pri tem izjavila, da naj tvori podlago za določitev 1% kontingenta ljudsko štetje iz l. 1910 2% pa naj bi se vzela, če se vzame za podlago ljudsko štetje iz l. 1890.

BLIŽAJO SE VOLITVE V ANGLIJO.

— Pariz, 18. aprila. (Izv.) Londonska poročila zatrjujejo, da delavska stranka računa z dejstvom, da bo sedanji parlament v najkrajšem času razpuščen in da bodo razpisane nove volitve. Lloyd George napoveduje Macdonaldu oster političen boj. Delavska stranka namerava proti Lloyd Georgu postaviti protikandidata v osebi Oliver Baldwin, sina bivšega ministrskega predsednika in voditelja konservativne stranke Baldwin. Oliver Baldwin je oficijelno pristopil v delavsko stranko.

SPORAZUM MED RUSIJO, AMERIKO IN ANGLIJO.

— Amsterdam, 18. aprila. (Izv.) »Allgemeine Handelsblatt« priobčuje članek o rusko-anglijski konferenci v Londonu ter pristavlja informacijo, da se po končani konferenci sestanejo v Haag zastopniki Francije, Severne Amerike in Rusije v svrhu pogajanj, kako bi bilo omogočeno postaviti normalne odnose med temi državami.

RUSIJA IN BESARBSKO VPRAŠANJE.

— Berlin, 18. aprila. (Izv.) Litvinov je po poročilih iz Moskve izjavil zastopnikom lozovskega tiska, da namerava delegati sovjetske Rusije na anglo-rusko konferenci v Londonu spraviti na dnevni red tudi vprašanje Besarabije. Daje je Litvinov izjavil, da smatraje vsako zvezo obmejnih držav z Romunsko za moravno in materialno podporo Romunske v besarabskem vprašanju in za neprijateljski čin proti Rusiji.

Kino „Ljubljanski dvor“.

Na Velikonočno nedeljo 20. in ponedeljek 21. torej samo 2 dni predvaja elegantno, krasno športno dramo v 6 delajih

„Mati... tvoje dete kliče!“

v glavnih

vlogah Jenny Hasselquist,

Ernst Deutsch in 11letni Peter Bisoldt.

Krasne slike velikega mednarodnega športa v Švici, elegantno, sijajno in razkošno zabavo — z ogromnim snegom pokrite Alpe, skozi katere drvi vlak ob pečinah in dolinah ter krasnih velikanskih ledenikih — najlepši severni kraji Italije in Vzhodno morje.

Neopisni so pa prizori, ko 11letni sin išče s svojim zvestim psom v grozni burji in snegu svojo ljubljeno mater. Ne zamudite!

2812

Ne zamudite!

Predstave oba dni ob 11, 3, 5, 6, 8 in 9. uri.

Politične vesti.

— Temeljno vprašanje voditeljem opozicijskega bloka. Po pravici se naša javnost že dlje časa vprašuje, v čem obstoja program opozicijskega bloka, ki je zvezel tako nasprotno si struje, kakor so Davidovičevi demokrati in Radićevi federalisti ali Korošćevi avtonomisti? Opozicijski blok do danes še ni objavil prav nobenega medsebojnega pakta. Skoro bi si mislili, da tak pakt ne obstoja, marveč da veže opozicijske skupine neka zunanja vez, namreč bojazen pred vstajenjem nacionalnih strank Jugoslavije. Ta bojazen pred novimi volitvami, pred nacionalnim pokretom, ki se mu priključujejo vedno širše mase jugoslovanskega naroda, je šla opozicijskim strankam tako v kosti, da so se zvezali in skupno zakleli, dobiti novo volilno vlado v lastne roke ter preprečiti, da vodijo prihodnje volitve nacionalni in ustavovorni patrioti. To in nič drugega je notranji lim, ki veže raznovrstne in številne opozicijske stranke v enoto. Samo »Slovenec« si pri tem vprašanju dovolj prično šalo in odgovarja javnosti, da se je opozicijski blok ustvaril v interesu države; torej zmaga Radićevih neumnosti naj je v interesu države!

— »Nacionalizem je vražje delo.« Kdo pravi to? »Mali list«, ki ga ureluje in izdaja Virgilij Šček, bivši državni poslanec v Italiji in kaplan na razpoloženju. V tem svojem listu piše sedaj po volitvah: »Nacionalizem je vražje delo. Mi smo načelno proti nacionalizmu. Mi se moramo boriti za pravico v smislu Krekovih načel ter povsodi pobijati nacionalizem.« — Torej tudi med Slovenci v Julijski Krajini! Ako se uduji pri njih nacionalizem, potem bo fašistovska žetev bogata. »Mali list« je glasilo primorske klerikalne stranke, ki se brezdvomno strinja z njim in njegovimi izjavami. Brumni »Slovenec« ne vidi take programe točke klerikalne stranke v Julijski Krajini, pač pa se bo širokoustil še nadalje, da je nevarnost, da kak bivši liberalni strankar, ki je uskočil k fašistom, morda vsled nepošten klerikalne politike, ubije nacionalizem med Slovenci v Jul. Krajini. Zdi se, da se zopet vračajo stari časi dr. Antona Mahničarja, ki je tudi proglašal narodnost za paganstvo. Gospod Šček je sedaj stopil korak naprej in proglašal narodnost za vražje delo. Ali se je potem čuditi, da dere ljudstvo v Primorju v fašizem, ako mu posamni njegovi voditelji slovensko narodnost psujejo z vražjim delom? Človek bi se zjokal nad slovenskim listom in politikom, ki označja takšne krive in zbog tega pogubne nauke!

— Nov nemški poslanik na našem dvoru. Po poročilih iz Berlina je državni predsednik nemške republike Ebert imenoval za poslanika na našem dvoru dr. Oldhausna, ki je diplomat nove šole.

— Trocki v Moskvi. Po poročilih iz Moskve je 18. t. m. prisel v Moskvo ljudski komisar za vojno in mornarico Trocki s svojo oddiha na Kavkazu.

— Posledice. Klerikalci so vedno hudi, kadar opozorimo javnost na usodne posledice njihovih hujskanj proti Srbom. Edini argument, s katerim bi radi opravičili svoje gnusno početje, je iz trte izvit izgovor, da hujskajo samo proti gotovim beogradskim krogom, srbski narod kot tak pa da jim je zelo pri srcu. Kdor pozna klerikalizem in njegove dvorezne metode, se seveda smeje temu izgovoru, ker dobro ve, da tiči za njim slabo maskirana mrznja napram Srbiji kot pijementu jugoslovanske ideje, ki se noče ukloniti nezmotljivemu katolicizmu in političnim tendencam rimskega cenzor-papizma. Slovenski klerikalizem je tista sloglasna, zahrbtna in licemerna sila, ki hoče za vsako ceno postaviti med Srbi in Slovenci kitajski zid in preprečiti popolno politično in kulturno ujedinjenje. Bije se boj na življenje in smrt med jugoslovansko orijentacijo z ene in plemenskim antagonizmom ter versko nestrpnostjo z druge strani. V tem boju igra klerikalizem vlogo ego-

ističneha inicijatorja in voditelja tiste ga skrajno nevarnega gibanja, ki je nastalo med Slovenci samo po klerikalni zaslugi in ki je naperjeno proti srbske mu delu jugoslovanskega naroda kot nekakemu obsovanemu, zaničevanemu in zasmehovanemu pastorku. Ne poučenemu opazovalcu bi se zdelo, da so Srbi po zaslugi za osvobodjenje in ujedinjenje zadnji, klerikalci pa prvi. Klerikalne gospode prav nič ne moti dejstvo, da je baš narobe. Nadaljujejo svojo gonjo proti srbskemu narodu ne glede na vse opomine iz treznih krogov, ki vidijo v tem nevarnost za nadaljni obstoj države, zlasti pa za slovenske interese, ki so tesno zvezani tako politično, kakor tudi gospodarsko s srbskimi. Kam vodi taka brezglava politika in kaj lahko Slovenci dosežemo, če bomo še nadalje netili plemenski antaganizem, nam najlepše dokazuje slučaj, ki se je zgodil z nekim slovenskim državnim uslužbencom v Srbiji. Dotični je bil več let suplent na neki gimnaziji v južni Srbiji, kjer je užival pred vojno in tudi prva povojna leta splošen ugled. Stanovski tovariši so ga ljubili, imel je zavest, da je brat med brati in vse je bilo v redu, dokler ni začel tudi on posledic klerikalne politike v Sloveniji. Čim bolj so klerikalci psovali in agitirali proti Srbom, tem bolj so gledali stanovski kolegi Slovenca po strani, končno je bil reducirani in pri odhodu mu je ravnatelj izjavil: Pojdite v Slovenijo k vašemu Korošču, on naj Vam preskrbi službo, saj se vedno široko usti, da so Srbi banda, pljačkaši, tlačitelji Slovencev itd. Siromak je moral zapustiti svoje dolgoletno službeno mesto in zdaj je doslovno na cesti. Hodi od Poncija do Pilata, trka na vrata povsod, kjer je le količjak upanja na uspeh, toda vse je zaman. To je en slučaj, ki jasno govori o posledicah klerikalne gonje in hujskanja proti Srbom. Takih slučajev je seveda več in mnogo jih se bodo proporcionalno z nadaljevanjem dosedanje klerikalne politike, Z vso resnostjo vprašujemo voditelje slovenskega klerikalizma: Ali se zavedate, kam vodite slovensko ljudstvo in kakšna bodočnost se mu obeta, če bo še nadalje sledilo vašemu demagogstvu? Ali ne vidite dejanskega položaja v Sloveniji, kjer imamo precejšnjo nadprodukcijo inteligence, ki si mora iskati zaslužka izven Slovenije? In vaša služba je, da bo tem ljudem kmalu popolnoma zaprta pot v srbske kraje, kjer so vedno radevolje sprejemali Slovence. Vaše početje je zločin in žrtve tega zločina imajo pravico zahtevati od vas odgovora na vprašanje: Čemu izpodkopavati ugled in priljubljenost, ki so jo uživali Slovenci med srbskim narodom do zadnjega časa in čemu rušiti to, kar je bilo zgrajeno s krvjo in neštetiimi materialnimi in človeškimi žrtvami? Nehajte in spametujte se, kajti vsak nov korak v tej smeri je nov zločin!

— Razkol v demokratski stranki je državi v velikansko (v velikansko!) korist, tako piše današnji »Slovenec«, ker smatra očevidno, da je prišel zadnji april, ko sme primerno potegniti svoje bravce in jim natveziti vse mogoče brezumne trditve. Pri tem pa trditvi kot taki ne manjka komike, ker se ne ve, kaj misli »Slovenec« s svojo »koristjo«. Ali smatra, da je bila zveza Pribečevićevih demokratov s Pašićevimi radikali proti federalističnemu bloku tista velikanska korist, ali pa meni, da je polom federalistične politike in njenih voditeljev smatrati kot korist države? Oboje namreč drži! »Slovenec« s tem stavkom bije samega sebe po zobeh. Menda res ne misli »Slovenec«, da bi pomenila zmaga federalističnih anarhistov, kakršen je n. pr. Stepan Radić, »velikansko korist države«?

— Pošteno umikanje ali pa nadalje no varanje, to vprašanje bi si morali postaviti slovenski klerikalci sedaj, ko so v Beogradu doživeli perfektno polom avtonomistične politike. Vsak pošten človek bi pričakoval, da se sedaj ti močje spametujejo in da previdno pripravijo teren za preorijentacijo za-

2779

Dnevne vesti.

V Ljubljani, dne 19. aprila 1924.

Nobene skupnosti, g. Radić!

Pred dnevi so listi poročali, da je Stjepan Radić prišel na Dunaj, da se skliče kongres narodnih manjšin. Nismo verjeli tej vesti, ker si nismo mogli misliti, da bi bil Radić ob vsi svoji vihravosti tako globoko padeč, da bi se družil z Nemci in Madžari. Toda vest je vendar resnična: Radić namreč svoj akcijo sam priznava. V četrtek ga je posetil zastopnik lista »Die Stunde«, kateremu je v svoji gozbežavosti izjavil to-le:

»Pripravljalna dela so že tako napredovala, da se bo konferenca že v treh tednih lahko vršila. Za kraj konference smo si izbrali Dunaj. Oče te ideje pa nisem jaz, marveč londonski politiki, ki so mi razložili potrebo take konference narodnih manjšin in zatiranih narodov ter mi priporočali prireditve take konference. Stopil sem v stike z zastopniki onih manjšin, ki pri tem prihajajo v poštev. Načeloma smo sklenili, da se smejo udeležiti konference samo poslanci, da s tem že na sunaj pokažemo, da so udeleženci v resnici zastopniki svojih narodov. Na konferenco bodo povabljeni vse manjšine, ki živijo v nasledstvenih državah bivše avstro-ogrske monarhije, torej manjšine iz Češkoslovaške, Poljske, Jugoslavije in Rumunije. Z drugimi besedami povedano: zastopniki Slovkov, Nemcev, Madžarov, Malorusov, Hrvatov, Slovencev, bosanskih muslimanov, srbskih Turkov, Armavtov in Crnogorcev.

Na konferenci se ne bomo bavili, je rekel Radić, z državnimi mejami, marveč s sistemom v posameznih državah, ki vključuje jasnim določbam mirovnih pogodb zatiranje svoje manjšine. — Svoje zahteve bomo formulirali v čisto konkretne oblike in jih predložili Društvu narodov.

Ali ni zanimivo, da Radić na nameravano konferenco ne misli povabiti narodnih manjšin iz Avstrije in ne iz Madžarske? Morda tu ni narodnih manjšin? Ali Radić se ni nikdar nič slišal o koroskih Slovincih? Ali teh ne povabi na konferenco? Stipica že vs, zakaj ne! Ker bi mu na Dunaju takoj pokazali vrata kot nadležnemu tujcu, ako bi si upal povabiti na konferenco zatiranih manjšin tudi koroske Slovence!

Kaj pa glede Italije? Ali ne žive tam podjarjniki Hrvti in Slovenci, ki nimajo pravi nobenih pravic, ki gredo po mirovni pogodbi narodnim manjšinam? Kako, da na te Radić čisto pozablja? No, seve, kaj je zatiranje teh v primeru z »zatiranjem« uбоhуh Hrvatov in Slovencev v Jugoslaviji?!

Slovinci so, kajpak, zatirani samo v Jugoslaviji! Imajo sicer izključno svoje šole, od osnovne do pa gor do vseučilišča, njihov jezik je gospodujoč v vseh uradih in v vsem javnem življenju, sinovi slovenskega ljudstva so uradniki vseh kategorij, postanejo lahko ministri, načelniki v ministrstvih in poslalniki v tujih državah, dosežajo lahko vse lestve uradniške hierarhije, skratka, so »na svoji zemlji svoj gospod!« No, vzklik temu so po Radićevih fikcijah v Jugoslaviji zatirani, zato jim je odkazal mesto na svoji konferenci narodnih manjšin na Dunaju, na tistem Dunaju, ki se pred šestimi leti tem Slovincem ni priznaval niti ene slovenske srednje šole, na tistem Dunaju, ki je podil slovenski jezik iz urada in šole ter sinovom slovenskega ljudstva priznaval samo v javni službi lakajski ali sicer podrejeni položaji!

Slovinci — in tu mislimo, da govorimo v imenu vse slovenske javnosti brez razlike strank — vaše vabilo na dunajsko konferenco, g. Stjepan Radić, odklanjamo z vso odločnostjo, ker nečemo imeti nobene skupnosti s to vašo zločinsko akcijo! Ostanite sami v družbi s svojimi prijatelji Nemci, Madžari, Armavti in Turki! Za poštenega Slovana v vaši družbi ni prostora! Radić bi videl tistega Slovana, ki bi pljunil na vso našo borno, a vsikdar pošteno preteklost, ter se odzval pozivu na dunajski kongres, ki ga priznava očividno zblaznjeni Hrvat skupno z največjimi sovragi Slovanstva!

Stjepan Radić, kreni si na pota, ki vodijo nevzdržno navzdol v propad, naša pota pa vodijo kvišku k najvišjemu cilju, k ustvaritvi mogočnega Jugoslavije, ki bo »na strah vragam«, zunanjim, a tudi notranjim!

— Slovani, kje ste? Zdi se, kakor da bi nekaj svetel ideal slovenske vzajemnosti popolnoma zatemnel. Stopili smo že v šesto leto, odkar so vznikli iz krvi svetovne vojne neodvisne slovenske države Češkoslovaška, Poljska in Jugoslavija, a vendar ni opaziti nikjer nobenega znaka, da bi se zopet oživel oni mogočni pokret, ki je bil edina nade za zasužnjenih slovenskih narodov v boljšo bodočnost. Kakor da bi velike ideje slovenske vzajemnosti sploh ne bilo več potreba! In vendar mora biti vsakomur jasno, da je danes morda bolj kakor nekdanj potrebna, da se Slovani strnejo v eno vrsto in se boré, ne tako kakor v preteklosti za svojo sva-

bodo, marveč za ohranitev te svobode. Vseposvode obkrožajo svobodne slovenske države sovražniki, ki noč in dan snujejo naklepe, kako bi uničili te države ter Slovence zopet zaslužili. Razdružene in needine slovenske države lahko danes ali jutri, kakor uče Svato-polkove palice, zapadejo zopet v plen svojim sovragom. Le v slogi vseh Slovanov, le v njihovem skupnem obrambnem delu je moč, ki lahko uspešno kljubuje tem naklepom! Zato časi slovenske vzajemnosti še niso prešli! Znova je treba pričeti z delom za ta veliki ideal. Združili so se v Parizu vsi odnotni Slovani ter se združili v močno organizacijo, ki stopi v kratkem pred javnost s pozivom, naj se obnovi delo za slovensko vzajemnost. Čim končajo francoske volitve, podajo pariški Slovani posebno svečano deklaracijo o potrebi slovenske vzajemnosti. To deklaracijo podpiše tudi starosta pariških Slovanov 32letni sin velikega poljskega pesnika Adama Mickiewicza, Vladislav Mickiewicz. Tako v Parizu! Kaj pa delamo v Ljubljani, Zagrebu in Beogradu? V Ljubljani je bil v tem oziru že storjen prvi korak, kdaj pride drugi?

— Odhod vicekonzula dr. Zahorskega. Naš dobri prijatelj g. dr. G. Zahorski, češkoslovaški vicekonzul v Ljubljani, je premeščen v ministrstvo zunanjih del v Prago, kamor odide prve dni meseca maja. G. vicekonzul je med vojno mnogo občeval v Pragi s Slovenci in se živahno zanimal za slovenske razmere. Priučil se je popolnoma slovenskega jezika. Ko se je po prevratu osnoval v Ljubljani češkoslovaški konzulat, je bil kot poznavalec slovenskih razmer, ki je bil vešč tudi slovenskega in srbohrvatskega jezika, pridelen temu konzulatu. V Ljubljani je služboval polna štiri leta in si pridobil s svojim ljubeznivim nastopom, s svojo izredno uslužnostjo in svojo koncilijantnostjo splošne simpatije in največji ugled. Zato je bila splošna sodbda, da si bratska Češkoslovaška ni mogla izbrati boljših zastopnikov v Ljubljani, kakor sta gg. generalni konzul dr. Beneš in njegov zvesti pomočnik dr. Zahorski. Kako živo se je uživel odhajajoči g. vicekonzul v naše razmere, je dokaz tudi to, da se je tudi njegova gospa soproga v kratkem času svojega dveletnega bivanja v Ljubljani popolnoma priučila slovenskega jezika. Kakor smo že omenili, je dr. Zahorski poklican v ministrstvo zunanjih del. Želimu mu na novem mestu obilo sreče v nadi, da nam i v bodoče ostane, kakor doslej, zvest in dober prijatelj. Za njegovega naslednika je imenovan g. Sieber.

— Smrt odličnega slovaškega časnikarja. 9. t. m. je umrl v Trenčnu glavni urednik bratislavskih »Uradnih novin« Dušan Porubský, nestor slovaških časnikarjev, po dolgotrajnem bolehanju. Raini je bil mož čistega značaja in zlatega srca. Kdor ga je poznal, čuti izgubo, ki je s smrtjo vrliga moža zadelo ne samo slovaškega, temveč vse časnikarstvo Češkoslovaške republike. Češkoslovaški časnikarji se bodo vedno spominjali plemenitega Dušana Porubskega v spoštovanju in ljubezni. Pokojnik je bil velik prijatelj Jugoslovenov. Bodí mu časten spomin tudi v nas!

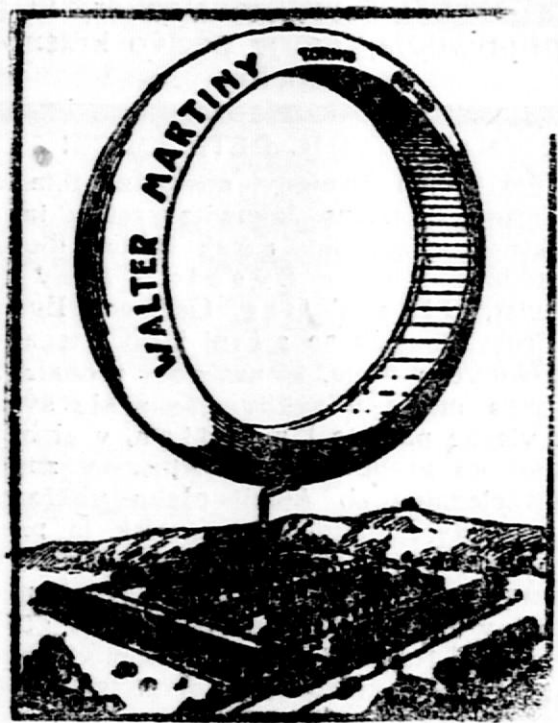
— Likvidacija oddelkov ministrstva trgovine in industrije. Po poročilu iz Beograda je minister trgovine in industrije dr. Krizman odredil, da se na nedoločen čas podaljša rok za likvidacijo oddelkov ministrstva trgovine in industrije v Zagrebu, v Ljubljani, Splitu in Sarajevu. Likvidacijo ima izvesti za to pristojni veliki župan.

— Odlikovani Jugoslovenci v Argentini. Nj. Vel. kralj Aleksander je generalnemu konzulu v Buenos Aires Ivo Orisogonu poveril nalogo, da izroči kraljeve slike z njegovim lastnoročnim podpisom argentinskim Jugoslovenom don Pašku Baburici, don Mihajlu Mihanoviću in novinarju don Nikoli Crnogorčeviću. Na prvih dveh slikah je podpis v latinici, na tretji v cirilici.

— Otvoritev telefonskega prometa z Italijo. Dne 10. aprila t. l. je bil odprt, kakor smo že zabeležili, neposredni telefonski promet med našo kraljevino in Italijo in sicer za sedaj samo za Ljubljano, Zagreb in Beograd in Benetke-Udine, Gorico, Trst in Reko. Pristojbine za govornico enoto so določene takole: Benetke-Ljubljana 50 Din; Videm-Ljubljana 34 Din; Gorica, Trst-Ljubljana 28 Din; Reka-Ljubljana 18 Din. Za navadne časnikarske pogovore med 21 in 8 uro se pristojbina v vseh relacijah znižuje za 40 % za naročene stalne nočne časnikarske pogovore ob določenih urah pa za 50 %. Telefonska proga izborno funkcijonira, s čemer se prav močno razlikuje od direktne proge Ljubljana-Beograd, ki je vsak teden najmanj dvakrat ali trikrat pokvarjena. Najbolj zanimivo na stvari pa je, da nobena pritožba nič ne zaleže in pomaga. Poštna uprava ne ukrene prav ničesar, da bi napravila konec tem škandaloznim razmarom.

— Zeleničarji in dohodninski davek. Davčna oblastva so lani predpisala osebno dohodnino v naknadno plačilo za leto 1920 onim uslužbencem in delavcem južne Zelenice, katerih prejemki so v letu 1920 presegali eksistenčni minimum. Zveza jugoslovanskih zeleničarjev je pri finančni delegaciji takoj storila kerake, da bi se ta odredba v mejah zakona kar največ omilila. Tej prošnji je finančna delegacija ugodila in odredila, da se plačarina, kolikor se ni izterjana, v celoti odpisuje, a dohodnina, ki ne presega zneska 250 Din, se vplača v mesečnih obrokih po 50 Din, dohodnina pa, ki presega znesek 250 Din, se plača v 6 obrokih. Osrednji odbor ZJZ.

— Potnišne učiteljice na eskurendnih solah. Prosvetni oddelek za Slovenijo je prejel kredite za potnišne in prehrano veroučiteljev — dušnih pastirjev, učiteljev na eskurendnih solah in učiteljic ženskih ročnih del, ki uče izven svojega bivališča, za čas od 1. januarja 1921. do 31. julija 1922. V svrhu izplačila pripadajočih zneskov imajo učne osebe predložiti vsaj do 25. aprila 1924 te podatke: ime, priimek, redno bivališče, ime šole izven rednega bivališča, številko potov (tj. in nazaj šteje en pot), razdalja in če je šola oddaljena nad 5 km, če so poučevali isti dan dopoldne in popoldne, obed izven svojega bivališča, kakovost poti in slednjič, če je dotičnik prejel kak znesek na račun potnišne in obedine. Razum veroučitelje je drugimi učnim osebam vložiti zadnja poročila po uradni poti na prosvetni oddelek za Slovenijo. Solška vodstva in okr. Solški svetí imajo potrditi resničnost podatkov.

Telefon 588. Telefon 588.

Rekord trepežnosti! Polnogumijasti obroči

vseh dimenzij stalno v zalogi. Vdite temu, da so naši obroči preizkušeni ter da jamčimo za 20.000 — 25.000 km kilometraže, so naše cene znatno nižje od onih konkurence. Kdor se želi o tem prepričati, naj zahteva naš cenik. Svoji prvovrstni plašči za avtomobile in kolesa po zmernih cenah. Gumijski trakovi za cepljenje trt. Lastna hidravlična silašnica za montiranje polnogumijastih obrobov odjemalcem brezplačno na razpolago.

„SVETLA“, d. d., LJUBLJANA
Hilšperjeva ul. 5. 2748

— Razpis mest državnih cestarijev. V področju gradbene direkcije za Slovenijo je spopolniti 24 mest državnih cestarijev in to: na tržaški, trojanski, ljubljanski, zagrebški, karlovaški in podravski cesti in 7 mest za ceste v okolici Murske Sobotne. Prva tri leta je služba začasna, potem definitivna. Pravilne s 5 Din kolekovane prošnje je vložiti pri okrožnih gradbenih sekocijah oziroma pri gradbeni direkciji v Ljubljani do 30. aprila t. l.

— Opozorilo izseljencem! Izseljeniški komisariat v Zagrebu javlja: izseljeniški odsek ministrstva za socialna politika je izdal naredbo, da morajo izseljenci, ki so poštemni potom pridobili potni list za Ameriko in ki radi izčrpne kvote ali kakega drugega vzroka niso mogli odgovoriti, omenjene potne liste predložiti pristojnim oblastim (občinam itd.) ki jim imajo nato najkasneje do konca aprila odposlati izseljeniškiemu odseku ministrstva za socialna politika. Potnemu listu je treba priložiti »Affidavit« t. j. garancijsko pismo sorodnika ali prijatelja, ki biva v Zedinjenih državah, da ga bo tam vzdrževal. Pristojne oblasti morajo sprejeti potnega lista izdane uradno potrdilo, da je bil potni list oddan. Glede sprejetja novih prošev za Zedinjene države na račun bodoče kvote 1924—1925. bo dale ministristvo potrebna pojasnila.

— Ekspresno pošilke. Iz trgovskih in meščanskih krogov nam prihajajo dan na dan pritožbe, ker se ekspresna pisma in celo brzojavke dostavljajo naslovnikom kar z drugimi navadnimi pošilkami vred po pisarnošah, dasti so za ekspresna pisma in telegrame po poštnem pravilniku določeni posebni sli, ki imajo take pošilke in brzojavke takoj po njih dohodu dostaviti naslovnikom. Ogorčenje občinstva zaradi te najhujše pošte dostavne metode je pač upravičeno in umljivo, ker je s tem silno oškodovano. Čemu se mora ekspresna pristojbina naprej plačati, ki je popolnoma stran vršena in to celo v Ljubljani, v slovenski metropoli? Kam hramo?

— Umor orjunaša. V nacionalističnih krogih je vzbudila veliko ogorčenje vest, da so v Tovariševem, okraj Palanka, neznanji napadalci umorili predsednika tamonje Orjuna Tošo Radojčiča. Opozicijski tisk skuša to afero politično izrabiti in zvrca krivdo na srbske nacionaliste. Demokratični posla-

sec Pečić je naslovil na notranjega ministra pismo, v katerem zahteva, da se ta politični umor strogo objektivno preišče in zločinci kaznujejo.

— Smrtina kosa. V Ribnici je umrl g. Anton Ark o, hotelir in pocestnik, last sod. svet. g. dr. Iv. Vuka in prof. dr. Peteršina. Dosegel je starost 70 let. Pokojnik je bil navdušen narodnjak in odločen naprednjak, značaj, kakršni so danes vedno redkejši. Svojege prepričanja ni nikdar skrival, vsikdar je bil neustrašno v boj za napredna načela. Njegov hotel je slovel po vsi Dolenjski, le redkokje je bil tujec tako dobro postrežen kakor v njegovi gostoljubni hiši. Vso svojo rodolino je vzgojil v krepkem narodnem duhu. Pokojnik je bil svet naroka našega lista nad 40 let. »Slov. Naroda« mu je bil evanglij, vsak dan ga je prečital od prve do zadnje vrste. Rainjki je imel mnogo prijateljev, med ljudstvom pa je užival splošen ugled in spoštovanje. Pogreb bo jutri v nedeljo ob 16. Bodi vrljemo možu, zvestemu somišljeniku ohranjen blag spomin, njegovi spoštovani rodbniki naše sožalje. — Danes je po kratkem bolehanju umrl gospod Fran Ra u s ch, majar v pokloju, svak predsednika deželnega sodišča g. dr. Toplaka in lekar-narja g. Riharda Sušnika. Pokojnik je bil sin odvetnika dr. Rauscha v Korzjem. Gimnazijo je poselal v Celju in se je nato posvetil vojaškemu poklicu. Služboval je kot artiljerijski oficir na zadnje v Ljubljani, kjer si je pridobil veliko prijateljev. Bil je vedno dober Slovenec in odločen naprednjak. Po prevratu je stopil v jugoslovansko vojsko, kjer je bil pred leti vpokloven. V zadnjem času je jel bolehati in danes mu je smrt prestrigla nit življenja. Pogreb bo v ponedeljek ob pol 16. na pokopališču k Sv. Križu. Blag mu spomin, spoštovani njegovi rodbniki naše sožalje.

— Pogreb poročnika Frana Stenoveca. Včeraj popoldne ob 14. je prišla na glavni kolodvor krsta z zemeljskimi ostanki tragične smrti preminulega poročnika Frana Stenoveca. Pogreb, ki se je nato vršil je bil uprav veličasten. Žalmi spreved, ki se je pomikal izpred kolodvora so otvorili trije volaki, noseč v žalno ovit križ. Nato je sledil nosilec lesenega križa z napisom »Franjo Stenovec, nakar so sledili volaki, ki so nosili 19 vencov in 2 šopka. Posebno lepa sta bila venci »Aerokluba« v Ljubljani in »Kluba ruskih avijatikov«. Za nosilci vencev je stopala godba dravske divizije svirajoč turobne žalostinke. Godbi je sledil oddelek vojaštva in temu voz z duhovnom in krsto. Častniški špalir so tvorili člani »Aerokluba« in letalci zračnega oddelka v Ljubljani. Za krsto so stopali pokojnikovi sorodniki in velika množica ljudi kar je znak simpatij, ki jih je užival pokojnik v Ljubljani. Zastopani je bil tudi celokupni zbor častnikov ljubljanske garnizije, med katerimi smo opazili komandanta dravske divizije generala Stojanovića in komandanta artiljerijske brigade generala Trikočiča. Navzoč je bil tudi veliki župan dr. Šporu. Žalmi spreved so se med sviranjem turobne žalostinke godbe dravske divizije pomikal po cesti na Južni kolodvor, Dunajsko in Gosposvetski cesti v Spodnje Šiško do meje mestne občine ljubljanske. Tu so krsto položili na avtomobil, godba je zignjala poslednji pozdrav, častna stotinja pa je od dala poslednji salut. Avtomobil je nato odpejal krsto z zemeljskimi ostanki pokojnega v njegov domači kraj v Smledniku. Ob vohodu v vas je bila zbrana vsa občina. Solška mladina z gđ. Petrovčičevo na čelu, ki je bila tudi prva pokojnikova učiteljica, je prevzela vence in jih nosila na pokopališče. Ob odprtem grobu se je posloval od pokojnika njegov tovariš poročnik Kervina in sošolec ter stanovski in vojni tovariš dr. Rape. Ob njih govoril ni ostalo niti eno oko suho, nade vse pretresujoč pa je bil pogled na od tuje upognjeno pokojnikovo mater, ki jo je tolažil Francetov razrednik prof. Robida. Domač pevski zbor mu je zapel dve pesmi v slovo. Junak, poživaj mirno v zemlji, ki si jo tako ljubil in tolikokrat tvegal življenje za njo. Nad Teboj bodo čuvali goreniški gorski velikani. O pogrebnih svečanostih v Novem Sadu povodom smrti poročnika Stenoveca nam javljajo: Pogreb v Novem Sadu je bil veličasten. Pokojnika so z vojaškimi častniki in v spremstvu ogromne množice prepeljali na kolodvor. Krsta je bila popolnoma pokrita z venci in na njej so se nahajale vojaške insignije. Nad žalnim sprevedom so krožila vse čas letala. — Stenovec je bil izza prevrata že 12. smrtna žrtev na novosadskem letališču.

— Omiljenje pasedga kontumakce. Mestni magistrat razglasa: Ker se že od 10. februarja 1924 v Ljubljani ni pojavil nikak nov slučaj stekline, se poostren pasji kontumak razglasi dne 10. februarja 1924 mag. št. 3703/XVII omilil v toliko, da zadostuje, če so psi zavrovani z zanesljivimi nagodbeniki, oziroma, če so jih vodi na vrvi. Vse druge odredbe gori cit. razglasa pa ostanejo še nadalje v veljavi.

— Mariborske vesti. Velika noč v pol. zadovoljnosti. Letošnja velika noč je prva, ki je prinesla vsestranske zadovoljivo razpoloženje med strankami v Mariboru. V največji nevarnosti — volitve občinskega zastopa so pred durmi — so se vendar našle vse slovenske stranke v narodnem bloku, vsaj za kratek divji zakon se najdejo tudi Nemci in socialisti, kakor je bila to za take slučaje tudi že prej navada v Mariboru. Skratka, resni postni čas je letos napravil red, kakor ga doslej v Mariboru ni bilo. — Slaba velikončna kupčija. Skoro že bolj slaba kot božična je bila letošnja velikončna kupčija. Trgovci bridko občutijo naraščajočo brezposelnost in pomanjkanje v uradnih slopih. Posebno se to posna v manu-fakturni branži. — Obisk umetnostne razstave. Naravnost žalostno in za Maribor strahotno je, kako malo je bilo dosežaj zanimanja za umetnostno razstavo »Kluba Mladih«. Do petka popoldne je bilo vsega skup 30 obiskovalcev, med njimi 5 dijakov. Vse pa se opira na — slabo vreme(?) čez praznike in na obisk vnanjcev. Je tudi za reklamo premalo skrbjeno. — Nera zperazumjenje v gledališču. Kakor sme tudi mi poročati, je bilo občinstvo pri zadnji »Travliatie« prepričano, da je g. Skrivanič odklonil podarjeni mu šopek. O tem so bili prepričani celo drugi igralci na odru. Izkazalo pa se je, da je bilo dozdevno odklonjeno darilo je opremljeno kot šopek, da pa je bilo po vsebini bolj realno in več vredno kot šopek ter da je bil obdarovani pevec tega darila zelo vesel — le občaj prepovedujo igralcem pred odrom sprejemati tudi materijalna darila. — Proti tuberkulozni Liga je prišla zopet v svoj normalni tir poslovanja. Po dolgem iskanju se ji je posrečilo namestiti stalno oskrbovalno sestro gđ. Ido Zinger, domačinko, znano izbornu strokovno izobraženo moč v bolniški središču. — Nesreča na železnici. V četrtek popoldne je šel 10letni šolar Ernst Kum preko železniškega prelaza na Tržaški cesti skozi zaprte zatvorske. Mimo je privozil stroj, ki ga je večkrat vrgel na tla, pri čemer je zadobil težke poškodbe na glavi. Rešilni oddelek ga je odpeljal v bolnico. — Slab avijatski sejem. V petek je bil svinski sejem tako slabo obiskan, da sploh niso izdali nobenega tržnega poročila. — Deževa noč in vreme. Pri visokem stanju barometra 746, je tudi v petek po malem deževalo, v višjem gorovju proti Koroski je baje snežilo, temperatura je padla na + 5 do 8 C. — Grozna nesreča v Maribor. Snežni. V noči od torke na sredo je izvzemši otrok v plamenčih hiši kovača Sirkca zgorila vsa družina tako grozno, da so drugi dan izpod pepela komaj našli kosti cele družine za eno kosarico. Za grozna nesreča je nastala baje vsled neopredelnosti Sirkca, ki je pri hiši zalagal ogelje, vsled česar se je v noči vnela hiša, ko je bila družina v trdnem spanju. Čudno je, da sta se prebudila samo dva otroka, ki sta se tudi rešila.

— PTUJSKE VESTI. Neobhodno potrebno bi bilo, da se po popravitvi na urli tukajšnjega zvonika karalee; preti stalno nevarnost, da se bo odtrgal ter padel na Slovenski trg, lahko se dogodi, da pade ravno takrat, ko je na sejmski dan največ občinstva, ter lahko koga ubije, ker je precej težak. — Krivo pričanje. Lanskoga leta v jeseni je zmanjkalo Tomažu Lozinku, prejšnjemu županu v Ptuj, iz njegovega skladišča okoli 1 m³ drv. Tatvine je bil osumljen 27letni usnjir F. Sirec iz Ptuja. Ko pa je Sirec zvedel, da je tožen radi tatvine, se je napolni meseca oktobra lanskega leta k I. Kranjčiču v Budino, ter ga nagovarjal, da naj pred okr. sodiščem v Ptuj, kadar bo zaslišan kot priča, izpove, da je on daroval 12 polen. Kranjčič je res pri zaslišanju v tem smislu izpovedal, a svojo trditve se tekom istega dneva prekleal. Zaslišana je bila tudi Sircova žena kot priča, ki je tudi izpovedala, da je Kranjčič res daroval 12 polen. F. Sirec je bil obsojen radi nepeljavanja li krivemu pričanju in tatvine na štiri mesece zapora, njegova žena Ana Sirec pa radi krivoga pričanja na 14 dni ječe. — Podoficirska šola. Prošli teden je prišla v Ptuj na posletno večbo četa inženjerske podoficirske šole iz Maribora. — Za velikončne praznike se vršijo zadnji poslovalni koncerti priljubljene orkestra v kavarni »Balkane«.

— Našla se je zlata zapescina na Rimski cesti na prehodu v Gorupovo ulico. Dobi se v Gorupovi ulici št. 4, III. nadstropje (pri Hubert Ruprehtu).

— Oddaja mliv. V sredo, dne 23. aprila 1924, ob 9. dopoldne se oddaja nekaj mliv za Bežigradski potom javna dražba v zakup. V četrtek, dne 24. aprila ob 9. dopoldne se odda košnja mestnih potov in stradonov v Trnovskem predmestju v nedeljo dne 27. aprila 1924 ob 3. popoldne na Karlovskem predmestju. Zbirališče zakupnikov in ponudnikov za njive za Bežigrad na dotičnih mlivah, za košnjo potov in stradonov.

KINO „IDEAL“

predvaja od nedelje 20. do večerš srede 23. t. m.

Materino srce

Tragedija mlade matere v 5. dej. V glavni vlogi Fritz Gröner in krasotica Ilona pl. Mattyasovsky.

V srečnem zakonu živele sta kitar in njegova lepa žena. Nesrečen slučaj, pa hoče da kitar vidi, kako njegov učenec poljubljuje njegovo ljubljeno ženo. V veri, da mu je žena nezvesta, jo zapodi od hiše. Žena ga o svoji nedolžnosti ne more prepričati, tudi edina priča — katera bi njeno nedolžnost potrdila — je mrtva. Vsa nesrečna žena in mati, da mora zapustiti soproga in svojega otroka, prišaja soproga na njegovo zahtevo, da nikdar ne bo poljubila svojega otroka — in le pod tem pogojem sme ostati še nadalje v hiši pri soprogi in detetu. Vrljijo se pretresljivi duševni boji matere, ko otrok na smrtni postelji prosí za poljub matice, a njo veče grozna prisega. — Krasen konec, vrnitev prejšnje sreče v nemirni zakon, mora povsem zadovoljiti gledalca. — Drama je tako lepe vsebine, da mora še celo možkemuro zaročiti oko in nam predložiti, kaj zamore edine le materino srce. 2786

donov v Trnovskem predmestju pri mitni-
ci na Opekarski cesti, v Karlovskega pre-
mestju pri šoli na Barju ali pri Mokar-
ju.

— Ali se smejo priklopiti sporedne te-
lefone postaje na tuje glavne postaje.
Pošto ravnateljstvo dovolji, če so naroč-
niki s tem zadovoljni, da se na glavne te-
lefone postaje priklopijo sporedne po-
staje drugih oseb in uradov (oblasti). Pač
pa veljajo za take sporedne postaje glede
plačevanja instalacijskih in naročniških
pristojbin isti predpisi in se plačajo, zanje
iste pristojbine kakor za glavne telefonske
postaje.

— Vest o aretaciji nekega narodnika,
ki bi naj bil v zvezi s afero Francice Pet-
kovske, ne odgovarja resnici. Od povelj-
stva tukajšnjega artil. polka smo dobili
o tej stvari to-le pojasnilo. Dne 15. tm.
sta prišla dva detektiva v kasarno tuk.
polka in prosila, da se pregleda stvari vo-
jakov, kdo izmed njih ima samokres, ker
sta detektiva baje zvedela v neki trgovini
z orožjem, da je pred nekaj dnevi, pred
izvršenim umorom, neki vojak-artilerist
kupil v dotični trgovini samokres. Po krat-
kem proizvedenju med vojakom se je našel
res samokres, katerega je posedoval neki
kaplar tuk. polka. Dotični kaplar je izjavil,
da je res kupil samokres za sebe, ker je
pričakoval v kratkem odpusta iz vojske in
ga je kupil zato, da ga ponese s seboj do-
mov. Detektiva sta samokres vzela s se-
boj, ker se jima je zdel sumljiv. Sumničenje
je povsem izključeno, ker so na razpolago
verodostojni dokazi, da dotični kaplar ni
bil v mestu one usodne noči in je spal v
kasarni od 21. ure naprej pa celo noč do
jutra.

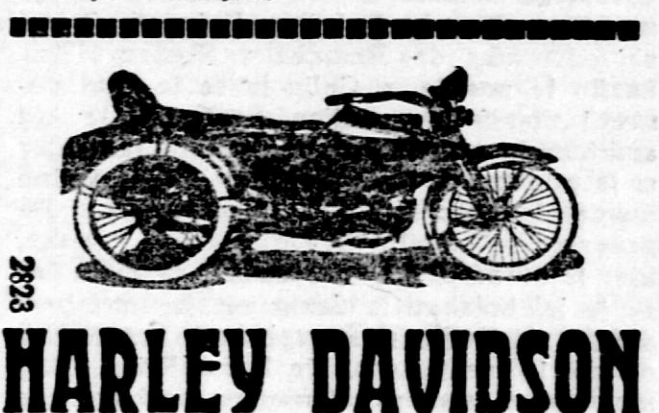
— Proč s barakami! Pišejo nam: Ma-
gistratni gremij, ki je pred 14 dnevi odpra-
vil 40 stojnic, je pozabil na sredi Vodniko-
vega trga na sedem stojnic, ki niso bač za
okras Vodnikovemu trgu. Precej nesnage
se zbira tam okoli po dnevi in ponoči. Za-
kaj bi se te stojnice ne uvrstile v drevedor
tam, kjer je zadosti prostora? Zakaj bi se
ne izvršila enotna uvrstitve. Za te stojnice
bi se dal lahko napraviti tak paviljon, kakor
je ob Mahrovih hišah za gaanterijsko blago,
ki je vsaj nekaj čednega. Tako bi dobila
mestna občina lahko tudi vsakomesečno zna-
tno najemnino. Naše mnenje je, da treba
omenjene stojnice odstraniti, da bo uredi-
tev na trgu lepša in da pride trg do nekeke
boljše blagovne zveze.

— Sprejem učenke — bolničarke. Dru-
štvo »Rdečega križa SHS« odpošlje na
svoje stroške v London učenko na tečaj za
bolničarke. Tečaj traja od 1. septembra t.
do 15. julija 1925. leta. Učenka ne sme biti
mlajša od 22 let. Potrebno je da je zdrava
in dostojnega obnašanja, da obvladuje an-
gleški jezik vsaj toliko, da lahko sledi pre-
davanjem. Prednost ima kandidatinja, ki
je dovršila srednjo šolo ali bolničarski te-
čaj. Po končanem tečaju more službovati
v zavodu ali šoli, ki ga določi glavni od-
bor Rdečega križa in sicer dvojno dobo,
ki jo je prebila v šoli na Angleškem. V
službi ima plačo in doličade, ki so predvi-
dene v zakonu o uradništvu iste kate-
gorije. Ako tečaja po lastni krivdi ne dovrši,
ali ako po končanem tečaju noče služiti,
teda mora Glavnemu odboru Rdečega kri-
ža poravnati vse stroške. Poleg tega se
mora gojenka zavezati, da bo Rdečemu
križu v slučaju vojne, velikih elementarnih
nežgod ali nalezljivih boleznih vedno na
razpolago. Prošnja z dokumenti se spreje-
ma do 1. junija 1924.

— Generalštabno odeljenje ministrstva
vojske in mornarice razglasi za Br. 11.200
od 22. marca 1924. v službenem vojem il-
stu Br. 17/24 sledeče: 1. Izdaja odlikovanj
samo po ukazu ministrstva vojske in mor-
narice, ki so prosta takse. Vsi oni, ki so
bili od leta 1916. pa do danes odlikovani
v vojni bodisi kot rezervni oficirji, podofi-
cirji, redovi, obvezniki činovniškega reda,
bodisi kot civilne osebe in ki do danes se
niso prejeli svoja odličja, naj se pisмено
prijavijo pri pristojnem vojem okrogu s
sledječimi podatki: 1. Ime in priimek ter
prvo slovo očetovega imena v sredini, 2.
Čin in zvanje, 3. Katere odličje, 4. Odliko-
van ukazom Br. in datum ukaza, 5. V ka-
temerem činu ali zvanju odlikovan in v ka-
teri komandi, 6. Jeli z istim odličjem že
odlikovan in kdaj? 7. Opomba. Prijave se
sprejma samo do konca tega leta in so
koliko proste. Za padle in umrle naj to pri-
javo dostavijo njih sorodniki, ki naj v
opombi navedejo, kje je dotični padel ali
umrl, 2. Albanska spomenica. Pravico do
te spomenice imajo samo oni, ki so bili v
vojaški službi in so se udeležili pohoda skozi
Albanijo, dalje vsi člani tujih misij, ki so
s srbsko vojsko prešli skozi Albanijo. Pri-
jave naj vsebujejo sledeče podatke: 1. Čin
in vrsto orožja, 2. Me it priimek ter prvo
slovo očetovega imena v sredini, 3. V ka-
teri jedinici je bil pri pohodu skozi Albanijo.
Padle in umrle naj priglasijo njih sorodniki.
Prijavi je priložiti verodostojne dokaze
(objave, izpise itd.) v pomanjkanju teh,
uverjenja verodostojnih prič. Za uverjenja
izstavi pristojni občinski urad v obliki za-
pisnika, ki po izstavi ostane v arhivu do-
ličnega občinskega urada. Vsaka neresni-
ca v tem pogledu ima zakonske posledice.
3. Spomenica za vojni osvoboditelj in uje-
dinjenje 1914 do 1918. Pravico do te spo-
menice imajo vsi, ki so se borili v srbski
vojski kot aktivni vojak ali kot dobrovolj-
ci ali so kot taki vršili službo v zaledju
srbske vojske od dne mobilizacije v letu
1914. pa do 11. novembra leta 1918. dalje
vsi člani tujih misij, ki so se udeležili te
vojne. Prijave je napraviti tako, kakor je
povedano pod 2.). 4. Izdaja odlikovanj sa-
mo po ukazu ministrstva vojske in morna-
rice za odlikovane od leta 1916. pa do
zaključka 1923. leta za katere je treba pla-
čati pripadajočo takso. Prijave je dostaviti
kakor je povedano pod 1.) Pri teh prijavah
je posebno paziti na datum, kdaj je bil do-
lični odlikovan, ker je od tega odvisna ve-
ščina takse, ki ni bila vedno jednaka. 5.)
Vsi oni, ki so bili odlikovani od 1. jan. 1924
dobe odličja potom pristojnih komand in
pisarne Kraljevih odličij. 6.) Vsi odlikova-
ni, ki žele nabaviti izgubljena ali polom-

ljena odličja, medalje itd. naj se obrnejo
na Oficirsko Zadrugo v Beogradu, ker ima
samo ta zadruga pravico prodaje istih. Vsa
tozadevna pojasnila daje komanda Ljub-
ljanskega vojnega okroga za vse one, ki ži-
vijo na njenem teritoriju to je v območju
mestnega magistrata ljubljanskega, okraj-
nega glavarstva Ljubljana, Kranj, Kamnik,
Radovljica, Logatec, Novomesto, Kočevje
in Crnomelj.

— Natečaj. Društvo »Rdečega križa
kraljevine SHS sprejme več učen za bol-
ničarke v Valjevu. Tečaj traja dve leti in
se sprejmejo prošilke pod sledečimi pogoji:
1. Učenke-kandidate smejo biti stare
od 18 do 35 let, 2. Da so dovršile najmanj
osnovno šolo, 3. Da so zdrave, 4. Da so
dobrega obnašanja. (Za vse to si morajo
preskrbeti potrebne dokumente). Gojenke
bodo imele v šoli prosto stanovanje, hrano,
obleko in pouk. Šola traja eno leto v Va-
ljevu in pol leta prakse v zavodu, ki ga
določi glavni odbor Rdečega križa. Po
končanju tečaja dobi vsaka učenka diplo-
mo, ki ji daje pravico na državno ali pri-
vatno službo. Prošnje je vložiti do 29. aprila
t. l. in jih je treba z dokumenti vred
odposlati šolskemu odboru za čuvarice
zdravja v Valjevu.

HARLEY DAVIDSON
7/9, 12 HP najidealnejši motor za ture
in sport s priklopnim vozom in brez
njega ob brezkonkurenčni ceni.

Glavno zastopstvo:
O. Žužek, Ljubljana
Sodna ul. 11. Tel. int. 461.

— Iz Rogaške Slatine se nam poroča:
Dolga zima in neprestano deževje je za-
držalo v letošnjem letu priprave za bodo-
čo sezono. Ker nam pa vremenski proroki
napovedujejo za drugo polovico meseca
aprila boljše vreme, se bo s podvojeno silo
zamujeno popravilo tako, da bo zdravilišče
v pravem času moglo odpreti svoja gosto-
lobna vrata. Po zimski polni padavin upamo
na suho poletje in istega mnenja so najbr-
še tudi naši gosti, ker že pridno naročajo
sobe, da bi se izognili stanovanjskim ne-
prijetnostim, katere so se pokazale pretečeno
sezono. Ker se je posrečilo pridobiti lepo
številko novih sob se stanovanjske krize,
kakršna se je pokazala v lanskem sezoni,
ni več bati. Sicer bi pa bilo želeli, da bi
gosti izbrali čas pred sezono in po sezo-
ni, ker so ne glede na znižanje vseh cen,
meseč maj, junij in september v Rogaški
Slatini neprimerno lepši kot julij in avgust.
Že narava sama nam ponuja v tem času
toliko lepot in skoro dnevnih sprememb, da
se za ta čas posebno inozemski gosti ne
morejo načuditi tem zanimivim njenim po-
javom. Vrh tega ni navela v restavracijah
in pri kopelih, kar je posebno važno za
bolne in nervozne goste. Na mesto od-
stopivšega kopališkega zdravnika dr. Si-
monitscha se je upravi zdravilišča posre-
čilo pridobiti g. univ. prof. dr. E. Šlajmerna,
katerega ime bo postalo privlačna sila za
zdravilišče. Ker bodo cene ostale približno
iste kot v pretečeni sezoni je pričakovati,
obisk v tekočem letu po številu ne bo za-
ostal za lansko sezono.

— Zanimiv proces v Osljeju. Pred osi-
ješkim sodiščem je bila te dni končana zani-
miva razprava proti dr. Vladimiru Balajčiću,
podpredsedniku okrožnega sodišča v No-
vem Sadu. Tožil ga je bivši veliki župan dr.
Jovan Božić in s-ednjega brat Aleksander,
oba iz Osljeja. Dr. Balajčić je leta 1919 v
nekega članka v listu »Jug« ostro napadel
delovanje bratov Božićev za časa vojne v
Osljeju; zlasti delovanje dr. Jovana Bo-
žića, ki ga je imenoval »krvnik srbskega
naroda.« Za Aleksandra B. je navajal, da je
v srbskih krogih dobro znan kot agent pro-
vokator. Dr. Balajčić je izjavil, da nastopi
dokaz resnice. Pred pričetkom razprave pa
je dr. Božić umaknil svojo tožbo, dočim je
Aleksander izjavil da ostane pri tožbi. Raz-
prava je trajala dve uri. Dr. Balajčić je bil
rešen vsake krivde, a brata Jovan in Alek-
sander Božić sta bila obsodena na povračilo
vseh stroškov sodnega procesa.

— Volkuljo, 32 kg težko s 3 mladici,
do 18 cm dolgi, v životu je ustrelil v
Auerspergovem kočevskem lovišču 11. tm.
Franc Lackner, gozdni čuvaj v Glazut.
V zadnji številki »Lovca« in njenemu opit-
ku je ta marljiv lovec popisal svoj zalaz
na volka, ki se mu je 21. febr. t. l. posre-
čil, ko je poslal 34 kg težkega volka na
drugi svet. Že dalj časa pa je zalezaval
tudi volkuljo v Auerspergovem lovišču.
SNEG, ki je tedaj na lahko pobelil kočevsko
krajino, mu je pri tem znano težavnem de-
lu prav zelo pomagal in pokazal sled do
grmičevja, kjer je počivala volkulja v svo-
jem zelo blagoslovljenem stanu. Priplazil
se je na 15 korakov do nje in je z dvema
kroglastima vplihnil luč življenja in nadaljnje-
ga mesarjenja po širnih loviščih kočevske-
ga okraja. Že naslednji dan je neumorni
lovec Lackner našel zopet na grču 3
volkov. Pa se je jelo večeriti, tako da je
moral opustiti nadaljnji zalaz. Upamo pa, da
se spretni lovec Lackner, ki je že pred
3 leti v »Unio« razstavil 6 volčev, po-
dere še marsikatero volčjo sverino in nad-
logo.

— Razbojnik pri Beogradu. Blizu
Umke v posavskem okraju pri Beogradu
je doletela poljedelca Vitomira Lekića
»rečca«, da mu je avtomobil povozil ženo.
Društvo, čegar last je bil avtomobil, je in-

plačalo Lekiću 10.000 Din odškodnine. Glas
o tem se je hitro razširil po okolici in na-
šli so se takoj ljudje, ki so hoteli z Vito-
mirjem deliti denar. Neke noči, ko je sled-
nji odšel od doma, sta dva maskirana raz-
bojnika nenadoma vdrli v njegovo stano-
vanje in sta zahtevala od žene, ki je med
tem že odzdravila, denarja. Žena jima je
boječa zadrževala, da nima denarja, nakar
sta jo pričela roparja pretepati. Napo-
sled jima je žena izročila 2500 Din. Ropar-
ja pa s to svoto nista bila zadovoljna in
sta ženo nadalje pretepavala. Medtem je
prispeel Vitomir s svojo svakinjo domov. Tu-
di njega sta roparja zvezala in zahtevala
20.000 Din. Moral jima je položiti točen
račun, kam da je izdal ostalih 7500 Din,
na kar sta »revizorja« odšla in odnesla še
nekaj manjših predmetov.

— Morilka lastnega moža pred sodi-
ščem. Pred sarajevskim okrožnim sodiščem
se vrši te dni razprava proti Čanki Suče-
ski iz Jesenice pri Rogatici, ki je obtožena,
da je v spanju umorila svojega moža. Na-
lila mu je namreč raztopljen svinec v uho.
Sučeska zanika va svojo krivdo in zatrjuje,
da kritičnega dne ni bila doma.

— Vremenska napoved. Dunaj, 18. aprila.
Uradna vremenska napoved za 19. t. m.:
Precej megleno in mrzlo. Brez posebnih pa-
davin. Pozneje zhojisanje vremena.

Stofisočere == gospodinje

bodo ob praznikih hvalile in priporo-
čale svojim znankam

»ADRIA« pecivni prašek in
»ADRIA« vanilin sladkor, ki sta
pripomogla, da je pecivo krasno
uspelo. 2623

MATI, TVOJE DELE KLICE!

Po Stefan Zweigovi noveli za film v 6
delih priredil Hans Janowitz; režija in ar-
hitektura v spretnih rokah Roka Glieseja.
Enajstletni Peter Eysoldt, Jenny Has-
selquist, Olga d'Org, Gertrude Eysoldt
in Ernst Deutsch so glavni igralci tega ve-
lezanimivega filma, ki nas vodi z obale Se-
vernega morja v najdivnejše kraje švicar-
ske visoke planote Engadina, v globoko-
zasnežene graubündenske Alpe, v znane-
nito železnico ob Albuli preko večičastih
strmin, divje romantičnih sotesk in prepa-
dov tik ob prostranih ledenikih v svetovno
znano zimovišče in shajališče zimskih spo-
rtnikov, v Davos z njegovo krasno gorsko
panoramo. Nadaljnji pogledi zanimivi dogo-
di se razvijajo med sportom in igro veselo
rajačo mladine, dokler ne dovede dejanja
do povojne rešitve mali junak, ki si je s
svojimi bravuroznimi sportnimi izvajenji na
mah pridobil srca vsega kino-občinstva, v
zelenih dolinah gornjeitaljskih jezer. Popolni,
sportni film in hkrati mikavna drama mora
to filmsko delo vzbuditi zanimanje vseh, ki
ljubijo in si žele v istini dobre in »pepe filme.
Predvaja se za velikonočne praznike v kinu
»Ljubljanski dvor«. Sportniki in ljubitelji na-
ravnih lepot, pozor!

— KINO TIVOLI, ki je pred kratkim
predvajal najznamenitejšo delo ženjalnega
ruskega romanopisca Dobrovolseva »Ras-
kolnikova«, si je nabavil za velikonočno ne-
deljo (samo ta dan) istega pisatelja ufilm-
ljeni roman »Ponižani in razžaljeni«, ki bo
sigurno privabil številno občinstvo, zlasti
ker igra glavno vlogo priljubljena Ly a Ma-
ra. V ponedeljek lepa in pretresljiva dra-
ma »Dva sinovi v viharju življenja«.

— Slavni tvornik Remington je umrl
ravno v času ko slavi njegov izum pisalni
stroj Remington svoj največji triumf. Novi
brezsilni model Remington 12 je izdelan
po starih brezkuženih principih tvornice,
ima pa sedaj dvigala v segmentu ter delu-
je radi 14 novih izumov skoraj brezsilno.
Na ogled je brezobvezno samo pri tvrdki
Franc Bar, Ljubljana. Cankarjevo nabrež-
je 5, telefon 407, ki ima izključno zastop-
stvo za Slovenijo.

— V novo preurejeni gostilni na Trža-
ški cesti št. 4 se odslej točijo garantirano
pristna vina in sicer: Dolenjski cvček s
Trške gore t. l. Din 12, pristni beli Bizeljec
t. l. Din 13, pristna Portugalka Din 1., pri-
stien Zavrčan iz Grajske Ankerstein, se-
daj Borl Din 16. Vsakovrstna delikatesa:
mrzla in gorka jedila po najnižjih cenah.
Specialiteta dnevno: golaš in vampi. Za
obilen obisk se priporoča gostilna »Pri Ne-
stelnue«, Tržaška cesta 4.

— Nova trgovina v Ljubljani. Pred
Skofljo št. 20 sta otvorila G. Ravhekar &
Derganc novo specialno trgovino z bar-
vami in laki. Lastnika zavedna Slovenca,
občinstvu je itak dobro znana, jamčita da
bo trgovina nudila le prvostveno blago.
Priporočamo mlada podjetnika občinstvu
ter opozarjamo na današnji oglas.

— Kar Vi potrebujete, to je Elzašlud
To pravo domače sredstvo katero prežene
Vaše bolečine! Polzkusna pošilka D 27 —
Lekarnar Eug. V. Feller, Stubica Donja, El-
zatrg št. 238. Hrvatska.

— Najcenejše in najnovije obleke se
dobe samo Selenburgova ulica št. 3 pri
Grčar & Mejač.

— Nov damski česalni salon je otvoril
na Kongresnem trgu št. 6. g. Aleksander
Gjud, ml. Vse podrobnosti glej v današnjem
oglasu.

— Novi tečaj za strojepeče, slovensko
in nemško stenografijo začnejo na zaseb-
nem učilišču Ant. Rud. Legat v Mariboru,
dne 2. junija in trajajo 4 mesece. Vpisova-
nja in pojasnila v trgovini s pisalnimi
stroji Ant. Rud. Legat, Maribor, Slovenska
ulica 7., telefon 100.

ZDRAVILIŠČE SLATINA RADENCI.
Slatina Radenci, Slovenija, edino zdravili-
šče v kraljevini SHS za srčne, ledvične in
mehurčne bolezni. Naravne oglenokisne ko-
peli, pitne kure z Radensko vodo. Terapija
in Roentgen, izvrstni zdraviliški uspehi.
Električna razsvetljava in radio-zabava. Ni-
zke cene. Vprašajte svojega zdravnika in
zahtevajte prospekte! Sezija od 1. junija do
15. septembra. Pred in posezili 40 % popu-
sta na sobe.

V Skopje.

Na zboru trgovskih zbornic in dru-
gih gospodarskih korporacij v Zagrebu
meseca januarja je stavil g. dr. Fran
Windischer imenoma Centrale in-
dustrijskih korporacij in Trgovske in
obrtniške zbornice ljubljanske predlog,
naj bi se prihodnji kongres teh korp-
oracij vršil v staroslavnu Skoplju. Ta
predlog je bil sprejet in sklenilo se je, da
se naj ta konferenca vrši 10. in 11. maja
tega leta.

Z ozirom na ta sklep je poslal pre-
sednik Trgovske in industrijske zborni-
ce v Skoplju g. Toma Popović pre-
sedniku ljubljanske Trgovske zbornice
g. Ivanu Knezu pismo, ki je vredno,
da z njega vsebino seznanimo tudi našo
javnost.

Pismo se glasi:

»... Tako moja, kakor vseh članov
skopljanske zbornice želja je, da bi bilo
majniško zborovanje manifestacija na-
rodnega jedinstva.

Južna Srbija je stala od ujedinjenja
do danes pod bičem strašnih predsod-
kov. Vse njene gospodarske dobrine, vse
njene velike prirodne sile in vrednote
so izginele v senci politične polemike in
novinarskih senzacij. Naši bratje okraj
Donave in Save niso mogli pod takimi
okolnostmi pojmiti, da je ta klasična
zemlja, prenapolnjena z največimi spo-
meniki narodne veličine in narodnega
trpljenja, ta zibelka neprestanih slav in
bolesti, sposobna za gospodarsko delo
in napredek. Med tem pa je čas prinesel
neobhodne izpremembe. Zdi se, da se je
pod vplivom osebnih stikov na predhod-
nih zborovanj začelo opuščati škodljive
presodke in da je glas naših ljubljanskih
bratov na konferenci v Zagrebu pred-
znak zavestne volje, da se na licu mesta
vidi ta bolni košček naše lepe očetnja-
ve... Srečen bom, ako mi boste dali
priliko, da vas osebno pozdravim in vam
stisnem roko. Bilo bi mi še dražje, ako
sprejmete z vašimi udeleženci naše
predloge, da se položi na grobove kuma-
novskih junakov venec v znak bratske-
ga edinstva, ustvarjenega z našimi na-
dami in njih požrtvovalnostjo. Vendar
pa bom najprejnejši, ako boste mogli in
hotel skupno z drugimi kolegi politeti
do Soluna in posetiti našo cono v njego-
vi luki. Cona, ki lahko postane v bodo-
čnosti stožec naše gospodarske ekspan-
zivnosti na Sredozemskem morju in pre-
ko njegovih obal na vzhod in jug...«

Prepričani smo, da najde ta poziv v
slovenskih gospodarskih krogih bratski
odziv in da pohite naši trgovci, indu-
strijci in obrtniki v čim največjem šte-
vilu v Dušanovo mesto, da bratski stis-
nejo roko svojim najjužnejšim tova-
rišem.

— Cenjenemu občinstvu in vsem svo-
jim p. n. dosedanjim naročnikom se pripo-
ročam za vsakovrstna naročila pokopalskih
del, kakor napravo, oskrbovanje in okra-
ševanje grobov in grobnic, postavljanje
nagrobniških spomenikov in okvirjev ter
drugih okraskov. Na podlagi mnogoteine
prakse v izvrševanju teh del jamčim za to-
čno in solidno postrežbo. (Dovoljsem si opo-
zarjati na oglas v inseratnem delu lista.)
P. Zorman, Sv. Križ p. Mošte pri Ljub-
ljani.

VIII.

Sedaj sta brata milijonarja —
kot listja polno je denarja,
kaj srečo to je povzročilo?
To milo »Zlatorog« je bilo!

V nedeljo nogometna tekma
HERMES : MÜNCHEN v 1866.

Društvene vesti.
VELIKO JAVNO TOMBOLO
prirede nižji poštni uslužbenci
dne 27. t. m. ob 15. popoldne
na Kongresnem trgu v Ljubljani.

— Predavanje v društvu »Soča« v
Ljubljani. Danes v soboto, dne 19. tm. od-
pade običajno predavanje radi vel. prazni-
kov. Prihodno soboto potem t. j. 26. tm.
predava kapelnik g. dr. Josip Cerin in
sicer o zgodovini opere v Ljubljani od l.
1600—1900. Nakar že danes opozarjamo
člane in prijatelje društva »Soča«, želeč
vsem veselje vel. praznike. Odbor.

— Ženski odsek Gospodarskega na-
prednega društva za šentjakovski okraj
namerava ustanoviti za svoje članice šiv-
alnico. Tozadevne prijave sprejema in po-
jasnila daje iz prijaznosti gospa Šterkova,
trgovka Stari trg 18.

— Češko-rog. Obec v Ljubljani ozna-
muje svym členom, že se sleč. Havičko-
vá bezzistné učení vyučovat esperanto.

Poizvedbe.

Kdo ve za zločinca.

Dne 22. marca 1924 je bilo najdeno nad
vasjo Spodnje Loke pri Krašnji truplo umor-
jene ženske, ki je bilo agnoscirano kot ono
Jere Severjeve, posestnice v Savljah št. 24
občina Jezica pri Ljubljani. Jera Severjeva
je odšla z doma dne 21. marca t. l. ob 8.
uri dopoldne v družbi nekega moškega, oči-
vidno berača, ki je prišel v zadnjem mesecu
večkrat v njeno hišo in ji izvalil denar in
obleko pod pretezo, da bo s coprnjaki
odgnal nesrečo od njene hiše. Ko je prišel
prvič in drugič v njeno hišo, je ta moški
imel črno kučmo na glavi in je bil oblečen
v dolgo, rujavlo sukno iz šotornega platna
(celtna), ki mu je segala skoro do gležnjev.
Prepisan je bil s pasom iz istega blaga. Na
hrbtu je nosil vrečo, prevezano kakor na-
brtnik. V roki strgan cekar. Ob neki drugi
priliki je imel na sebi nekakšen frak, kakor
ga nosijo župniki. Tisti dan, ko je odšel z
Jero Severjevo pa je bilo po pričevanju nje-
nega sina običen v rujavu hlače, črno-ru-
javkast jopič in na glavi je imel zelenkast
klobuk. Hlače so bile pri gležnjih nekoliko
strgane in zašite z belim cvrtnom. Čevlje
na jermena, s kaplo, jermeni so bili na
enem čevlju na treh krajih pretrgani. Jera
Severjeva pa je bila oblečena v zeleno ple-
teno lopo, črno krilo in je imela čez peča
črno pleteno volneno ruto, na glavi pa ru-
menkasto ruto z rumenkastimi rožicami. V
rokah cekar in dežnik. Šla sta peš v Ljub-
ljano in v vlakom do Kresnice in od tod peš
proti Moravčam. Ena priča, ki ju je srečala
pred Moravčami, popisuje moškega tako:
Moški je bil nad srednje, skoro visoke po-
stave, čez peča širok in očividno močnih
kost, posebno v obrazu ter sem opazil, da
je imel med očmi precejšnjo razdaljo. Ko
sem ga videl, je bil po celem obrazu rdeč,
obrit, vendar brk nisem opazil. Na glavi je
imel črn klobuk s približno 4 cm širokimi
ravniimi kraji in ga je nosil v temen potis-
njenega. Sivi lasje, klobuk izbočen kot mo-
del, obleka calgasta, temnomodra z vpete-
nim belim vzorcem. V desni roki je imel
kol, debel ko zastepile, rujavce barve z bel-
mi pikami, poponoma gladek. Kol je bil lah-
ko iz črne gabra in je bil dolg tako, da
mu je segal do prsi in se ni mogel nanj opi-
rati, temveč ga je držal pod vrhom, če je
hodil. Druga priča pravi, da je bila pačica
iz trdega lesa in tako debela, da bi jo z
roko komaj obsegal, da je nosil nahrbtnik
in da je imel nože bolj tanke. Vse pa so
edine v tem, da je bil močne in visoke po-
stave. Po izpovedi sira Jere Severjeve, je
imel na eni roki prevezan palec. Ko ga je
razvezaval se je pokazalo, da je bil palec
na notranji strani proti korenu prav močno
gnojen in da je bil ves palec otečen. Na isti
roki, in sicer na srednjem členku pa je imel
za krajec debelo krasto. V Severjevi hiši
se je izdajal enkrat za Antona, enkrat za
Francelina, trdil je, da je iz Krašnje doma,
da ima tam 100 let starega očeta in da je
Primskov gospod z njim v sorodstvu. V
obraz je bil bolj suh, lasje so bili temni in
pomešani s sivimi in tako razmršeni, da je
izgledal, kakor kakšen koštrun. Ob ušesih
je imel zalise in sicer bolj sivkaste.

Kdorkoli bi mogel o tem moškem dati
kakšne podatke, naj to nemudoma naznanj
najbližji orožniški postaji, županstvu ali
župniškemu uradu, ki se s tem naprošajo,
da jih takoj sporočijo deželnemu sodišču v
Ljubljani.

Deželno sodišče v Ljubljani, dne 18.
aprila 1924. — Preiskovalni sodnik dr.
Gradnik.

★ ★ ★

— Našla se je v trgovini Avgust Agnola,
Ljubljana, Dunajska cesta 10, zlata verižica
Kdor jo pogreša, naj se oglasi istotam.

Glavni urednik:
RASTO PUSTOSLEMSEK.
Odgovorni urednik:
VALENTIN KOPITAR.

Najnovejše obleke
za gospode, dame in otroke
Konkurenčne cene.

Gričar & Mejač, Ljubljana

samo Šelenburgova 3.

Gospodarstvo.

Dr. Konrad Vodusek.

Konsolidacija?

V našem povojnem gospodarstvu smo doživeli že mnogo različnih faz in fraz. Nihče dandanes več ne dvomi, da se v gospodarstvu ne da ničesar iz- in prisiliti. In nihče si ne upa trditi, da bi se ena ali druga država z vsemi svojimi razmerami mogla do čela emancipirati od skupnega povojnega razvoja, ki naj ustvari, uredi in popravi vse tiste, na predvojni milijarde cenjene škode, ki jih je utrpelo gospodarstvo cele Evrope.

V koliko je ta gospodarska reintegracija mehanična ali ne, je težko napovedati tudi za bodočnost. Očividno pa do sedanjih njen potek, — in če si prvi in glavni teoretiki in praktiki še toliko belijo glave in lase, — ni drugo nego nepričakovano trdovratni cik — cik, kompromisarstvo na vseh koncih in oglih ali pa prava — »Wurstele«, kakor je l. 1921 zapisal pokojni Rathenau. Imenujemo ga namenoma, ker je v svojem delcu »Die neue Wirtschaft« marsikaj pravilno napovedaval, česar zlasti tudi Hugo Stinnes s svojo izredno spretnostjo, s svojim egoistično-koncentracijskim gospodarstvom ni ovrgel, vsaj kar se tiče splošnosti in njene razvojne podobe.

Pa »Wurstele« je dober izraz. In prav lično bi se dal uporabiti tudi še marsikaj izven meje sedanjega reparacijsko kolikor toliko pritiskane, pa nikakor ne še pohojene Nemčije. V Italiji se sicer dandanes vpričajo gospodarski paradni govori, kakor smo čitali o italijanskem finančnem ministru de Stefani, ki je dne 30. marca v Milanu urbi et orbi razlagal, kako se Italijanski državni deficit krči, kako lepo se je vravnovesil sedanjí budjet in kako se je finančni položaj v Italiji stabiliziral. Vse je strelmo nad temi odkritji Mussolinijevega čarodejstva, izverzmi morda le milanski »Corriere della Sera« in njegovega leaderja Einaudi-ja, ki se svojega pesimizma ali pozitivizma v marsikaterem političnem in zlasti gospodarskem poglavju pač ne more otrestiti.

Najbrž je pa pesimizem bolj umesten nego nacionalni hiperoptimizem, na katerem očividno boleha sedanja Italija z vsemi svojimi znanimi in neodpravljenimi lastnostmi.

No, ta italijanska moč se kaže tudi v sedanjih ljubezni do nas, ko se piše in brzojavlja o nameravanem italijanskem posojilu Jugoslaviji istočasno, ko zahteva vedno zviša Italija baš sedaj pri trgovinskih pogajanjih spoj Knina z Zadrom itd., s čimur je pokazala, kaj da je pravzaprav ali vsaj deloma nameravala z zahtevo in dosego Zadra, tega neverjetnega trna v naši Dalmaciji. Chi va pian, va san, posebno če hodi z italijansko peto po naši jugoslovanski zemlji. Ze se je oglasil »Jugosl. Lloyd« v Zagrebu z najostrejšim protestom zoper vsako katerokoli koncesijo v Kninu, Zadru ali kjerkoli. In tudi mi se mu pridružimo in obstajamo vsaj za tedaj na svojem dobro premissljenem stališču »Timeo Danaos et dona«! To pa glede zveze s Kninom ravno tako kakor tudi še posebej glede simultannega posojila, ki si je ne moremo drugače razlagati, nego kot »skrbno nastavljene mreže«.

Eno je gotovo. To in tako baš italijansko posojilo nam gotovo ne prinese — konsolidacije. Niti v enem niti v drugem oziru. Pa vendar naj vprašamo: Kje in kako bi se dandanes mi sploh mislili in se menili o kakem italijanskem posojilu, ako bi bili konsolidirani, ako bi naše finance bile vsaj na potu k konsolidaciji? Mogoče eden ali drugi izmed nam deloma znanih negacijatorjev sedanjega italijanske ljubezni obsodi to naše zavarovanje za neinformirani provincijalizem, češ da nimamo pojma o višjih ozirih in spretnih namenih. Toda mi tudi to kritiko kar anticipatno lahko prenesemo, pa pravimo: Kolikokrat že in zlasti, kadar so se pri nas v naši državi pripravljale največje, pozneje do dna izkazane gospodarske in druge bedarije, se je zavračalo pri nas pravčasno, odkrite in opravljene varnostne opomine — kliče v puščavi! Toli — in tolikrat bi bilo boljše, da bi se ravno žalibog odločilne prepačetne gospodarske korifeje same »poslale« — v puščavo!

Sicer pa je že dejstvo, da iščemo posojilo, samo po sebi zanimivo. Nikakor nismo nasprotniki novih spretnih posojil. Saj so in bodo za našo državo kakor umetno — recimo sredstvo k potrebnemu dvigu in pospešenju državnega in zasebnega gospodarstva. V tem

oziru vemo in pravimo, da posojilo je bilo, posojilo še bo, ko — se bo naš državni voz že davno vozil po dobro izdelanih in podprtih tirih.

Ali eno dejstvo — nam prihaja v tem trenutku v nekam trdovratno glavo. In to je vprašanje dosedanjih naših državnih posojil, o katerih smo že opetovano razpravljali. Njim na čelu zlasti 7% investicijsko posojilo, o čigar lombardiranju se je pred kratkim pisalo precej mnogo odkritosrčno, pa tudi po vsej pravici zelo ogorčeno. Te pol milijarde Din je bilo v jeseni l. 1921 izdano ali pari in se ima po preteku 10 let konvertirati oz. imeteljem ponuditi izplačilo v nominalnem znesku 100 Din itd. Ves historijal lombardiranja in tečaja tega posojila, ki znaša danes Din 66.—66.50 za nominalnih 100 Din, gotovo ni prinesel naši državi in prizadetim funkcionarjem posebne časti in kredita. Še manj gospodarske hvalje zasluži cela dosedanja operacija in spekulacija z državno rento za ratnu štetu. Saj je znana in naravnost občudovana ta hladokrvnost, ki se malo briga za usodo te rente, da-si je namenjena v prvi vrsti vojnim oškodovancem, ne pa sedanjim spekulantom in in celo izven naše države. Saj so znane razne krasne govorice.

Tu bi bilo zelo podučno a contrario pisati malce o državnem italijanskem papirju, o renti, ki se — nomen sit omen — imenuje consolidato. Ta državni papir se je od emisije 89 dosedaj že dvignil na tečaj 93.50. Seveda v Italiji ima debet — obresti po 6% proti 3½% aktivni obrestni meri. Pri nas pa se obrestna mera nikakor ne more in ne more — konsolidirati.

Ali naj tudi omenimo še mnoge razne doba — so državo in njih licitacije? Javna tajnost je, da se naša industrija, ki ima gotovo veselje, voljo in tudi sredstva za razne, baš sedaj potrebne dobave naši državi, počasi razvija in hudo bori. In tu naj danes zopet poudarimo znano rak-rano in napako. Uspricho velikih težkoč in zavlačevanj v plačilih redno izvršenega dela se dandanes že marsikdo boji lotiti se tega ali onega opravlja baš za državo. Radi današnje obrestne mere v slučaju za to uporabljenega bančnega kredita nikakor ne kaže, čakati mesece in mesece na terque queaterque v Beogradu za točno, brezhibno izvršeno delo obljubljeno plačilo, ker mu do tedaj obresti kredita pojedó prav vse pravilno in pošteno kalkulirani dobiček. Ali se naj čudimo, da se potem oddajajo važne, milijonske dobave in naprave inozemskim reflektantom, ker domačih mnogokrat sploh ni več? Ali so in bodo taka dela tudi resnično solidno izvršena kakor na pr. lokomotive itd. v Budapešti, da-si bi se doma mogoče tudi našlo kako podjetje Ganz-ove obsega in kapacitete, ki se pa radi že prestani težav za druga državna plačila ne zanima več za ta čudno terminirani zaslužek.

Če potem naša industrija iz teh in še raznih drugih vzrokov hira namesto da bi se razvijala, širila in po robu postavila tuji konkurenci, se-li v takih razmerah in prognozah naša država konsolidira v svojem in svojih državljanov gospodarstvu? Mislimo pač, da gospodarska konsolidacija zaostaja še celo za politično, ker pač korakata roko ob roki in eno drugo vodita kakor — slepec slepca.

Resnici je pa vkljub vsemu temu treba pogledati v oči. To je tudi naša načelo. In jasno in glasno je treba dandanes povedati svoje misli ob tem v v marsičem še zelo tužnem pogledu, ki vsakomur mora moriti in greniti čisto ljubezen do lastne grude in države. Da bi le vsi činitelji, ki se danes kaj radi napihujejo v preziru druge pameti, ali pa v svojem ošabnem strankarskem »nihilizmu« spoznali svoje in svojih sistemov slabosti! Potem se pri nas kmalu obrne na bolje. Zlasti pa se nam okrepi zavest, da nas čaka vkljub vsemu sedanjemu piskanju lepša bodočnost na podlagi učvršene, urejene sile in moči, morale in počtne delavnosti, ki naj ostaneta zvesti družabnici in zaščitnici — bistvenemu slovenskemu razumu in našemu neomajnemu jugoslovanstvu.

Na obroke

brez povišanja cen mesa in dam-
ska konzervirane. 2506

E. Bernatovič, Mesni trg št. 5.

PROBLEM VALORIZACIJE V BILANCAH DELNIŠKIH DRUŽB.

(Iz predavanja dr. I. Belina.)

Drugi del.

Zahteva, da se bilance delniških družb potom valorizacije dovedejo na današnje vrednost, je tako upravičena, da ni treba izgubljati dosti besed. Kakor bilanca v celoti, tako morajo tudi posamezne postavke vsaj približno odgovarjati pravemu stanju. Valorizacija se tiče v glavnem postavk na aktivni strani bilance, ker predstavljajo realna dobra, ki imajo daleč večjo vrednost, nego je izkazana posamič v bilancah. Če jim damo njihovo pravo vrednost, se aktivna stran bilance znatno poveča, pa je vprašanje, kje da najdemo protipostavko za ta porast. Po metodah naših d. d. bi se imela ta razlika knjižiti kot dobiček, ker je pač razlika med aktivni in pasivi po odbitku lastnih sredstev smatrati za dobiček. Naravno je namreč, da je to in tako razliko imeti za čisti dobiček.

Tu pa naše dosedanje knjigovodstvene metode — onemorejo, ker je težava trditi, da moramo z valorizacijo doseženo razliko smatrati za dobiček. Kakor hitro namreč izkažemo tak dobiček, takoj nastopi davčni fiskus in rezervira — v relaciji napram prej izkazani glavnici in rezervi — dober del tega dobička za davčne svrhe. Za davek je povsem jednako, če mi ta dobiček v obliki dividende razdelimo ali pa vporabimo za povečanje rezerve ali glavnice same. Jasno je, da razlika valorizacije ni nikak profit in ne more biti predmet obdavčenja. Abnormalne dividende, ki bi odgovarjale valorizaciji, bi bilo tudi nemogoče izplačati, ker bi manjkalo razpoložljivih sredstev. Če je imea tedaj delniška družba glavnico vloženo v realna dobra, se je obvarovala posledic valutnega padca. In če bi davčna oblast, stoječa na pri nas običajnem stališču, vzela to razliko valorizacije za čisti dobiček, ki doseže tisoče %, morala bi večji del rekvirirati za sebe, delniška družba pa bi morala v svrhu izplačila imaginarnega dobička prodati svoje nepremičnine. Pri družbah, ki niso imele vse glavnice v nepremičninah, bi situacija ne bila tako drastična, pa bi valorizacija vendar tudi izkazovala dobičke, ki stvarno ne obstojajo.

Jasno je tedaj, da razlika, nastala z valorizacijo aktiv, ni dobiček in se tudi ne more izvesti v računni dobiček. Gotovo pa se ta dobiček, in naj je tudi knjigovodstveno izkazan pravilno, ne sme v obliki dividende razdeliti, ker bi ta ukrep pomenil razdelitev glavnice v obliki dividende, kar sčasoma mora dovesti do težav.

Po nekako srednji metodi bi se naj ta razlika napravila za rezervo, ki bi potem bila pri nekaterih podjetjih znatno večja nego glavnica. Na ta način bi postala podlaga za odmero in presojo rentabilitete občutno večja in bi se davek pravilneje odmerjal. Rezervni fond sam bi se dal polagoma postaviti na normalno bazo, ako bi se izdajale zastojne delnice starim delničarjem po številčnem razmerju z njihovimi stariimi delnicami. S tem bi se j'm naklonila pač nekaka odškodnina za izgube vsled valutnega padca. Še pravilneje bi bilo, da se te razlike iz valorizacije vporabi- jo za povečanje nominalnega delničnega zneska. Seveda bi podjetja, ki so nastala pozneje ali ki so svojo glavnico znatno povečala, ne mogla v isti meri zvečati nominala svojih delnic. Družbe, ki imajo znatne nepremičnine in stroje, bi mogle le toliko v znatni meri valorizirati svojo delniško glavnico in zvišati delnični nominal, v kolikor pač njihova glavnica ni z novimi emisijami občutno zvođenela. Edino ona podjetja, ki v svojih aktivih ne izkazujejo prav nikake nepremičnine ali vrednostnih papirjev, bi ne mogla z valorizacijo povišati svoje glavnice, ker se vse te postavke navedene v današnjih dinarjih, pač ne dajo valorizirati. Denarni zavodi bi toliko lahko z valorizacijo uredili svoje bilance, kolikor posedujejo predvojne nepremičnine in kolikor imajo znatno število delnic, ki so s svoje strani znatno narasle v kurzu, pa se še vedno vpoštevaajo po stari cení.

Valorizacija je tedaj odvisna od razlike med vrednostjo posamnih aktivnih postavk in zneski, s čimer so vlnjane. Čem večja je razlika, tem ugodnejša je kvota valorizacije. Pri nekaterih podjetjih bi valorizacija povzročila podvojitev delniške glavnice, ozi. delničnega nominala, pri starejših družbah bi bila kvota še večja, ko'likor in kolikokrat se je pač v in po vojski zvišala delniška glavnica.

Ker pad naše valute ni v enaki meri vplival na posamezne postavke v delniških bilancah, tako da ene pozicije predstavljajo sedanje dinarje, druge zopet predvojne krone ali dinarje, dočim nekatere značijo tudi vrednost neke med obema maksimuma, je opravičen gospodarski interes, da postavodajalec odredi vse potrebno, s čimer se po tem valorizacije izenačijo poedine postavke in dovedejo na isti nivo. Razlika, ki se pokaže iz take valorizacije, ni smatrati za dobiček, ker pač ni in ker samo dokazuje, v kaki meri je podjetju uspešno spasti glavnico napram padu valute. Ta razlika valorizacije bi potemtakem ne bila predmet obdavčenja in bi se tudi ne smela razdeliti delničarjem v obliki dividende. Pač pa bi se dala vporabiti edino le v to, da se po kvoti valorizacije poveča delniška glavnica podjetja oziroma nominala posame- ne delnice. Tako bi bilanca dosegla povsem realno obliko in omogočila pravilni vpogled v stanje podjetja samega. Z valorizacijo bi se situacija posame- ga podjetja niti najmanj ne izpremenila, samo posamezne postavke v bilanci bi kazale svojo pravo vrednost, pa tudi sama delniška glavnica bi se izkazala v svoji dejanski višini in znesku.

Valorizacija bi imela svoj poseben vpliv na višino dividende. Prosperiteta podjetja bi vsled nje ne doživela nikake izpremembe in višina čistega dobička bi ostala ista, v kolikor se ne izpreme- ke gospodarske prilike. Ker bi se isti dobiček razdelil na znatno večjo delniško glavnico, postala bi percentu- alna rentabiliteta dosti manjša in bi vsled tega davčna progresija znatno pounstila. Davek ne bi več igral vloge rekvizicije pretežnega dela izkazane- ga dobička. In delniške družbe bi mogle brez nevarnosti pred davčnim erar- jem podeliti znatno večje dividende, nego do sedaj, ko stare družbe nikakor niso bile v stanu izplačati delničarjem dividendo, ki bi vsaj približno odgovar- jala predvojni dividendi. S tem ni re- čeno, da bi bil oškodovan davčni erar, ker bi na davkih sprejel točno toliko, kolikor je s progresijo predpisano. Pre- nehala bi le abnormalna progresija pri predvojnih podjetjih. Le-ta so plačevala na svojo delniško glavnico, ki je bila na umetni način držana nizko in ki ni odgovarjala stvarnemu stanju, davek, ki je prekašal davčno moč dotičnega podjetja.

Čim bi z valorizacijo dali posam- nim delnicam njihovo pravo vrednost in čim bi omogočili tudi izplačevanje pri- merne dividende, preobrazile in preno- vile bi se tudi prilike na našem tržišču vredn. papirjev. Ona podjetja, ki neob- hodno potrebujejo zvišanje svoje glavni- ce, bi z večjo možnostjo apelirala na de- narno tržišče, ki je, v kolikor poedine delnice nosijo primerno dividendo, ipak in vkljub krizi, vendarle v stanu, da prevzame še zdravega materiala. Pred- pogoj je in ostane, da se z valorizacijo posamnih podjetjem in delnicam tudi v zunanji obliki določi vrednost, ki jo dejansko predstavljajo.

Na prvi pogled izgleda, da pro- blem valorizacije ni tako akuten, oster in da se njegova rešitev more doseči paralelno z rešitvijo našega valutnega vprašanja. Mi zastopamo protivno miš-ljenje, stoječ na stališču, da moramo, čim smo uvidei, da kaka situacija ne odgovarja, podvzeti vse mogoče, da jo izčistimo in postavimo na zdrave te- melje. In čim prej rešimo posame- ne probleme vojne in povojne dobe, tim preje se povrno v normalne razmere. Da je pa to živa želja vseh naših gos- podarskih krogov in podjetij, ni treba po- sebej naglašati.

S tem končamo tudi drugi posebni del dr. Belinovega predavanja, ki ob- ravna vedno važne probleme delni- škega bilanciranja, ki utegne baš sedaj v dobi obšen zborov zanimati vse naše gospodarske kroge.

Dr. K. V.

DEMAGOGIJA PROTI KAPITALU.

Pohod in demagogija proti kapita- lu od strani skrajnih levih struj se na- daljuje. In sicer s trmo, ki bi bila vred- na občudovanja, če bi ne pomenila kr- šitve vseh principov in osnovnih ten- denc gospodarske vede. Levi politični krogi še vedno smatrajo kapital za iz- vor zla, ne da bi upoštevali, da kapital ni nič drugega, kakor skupnost dobrin, ki so določene za vporabo ali pa izjavo vloge sredstva za pospešitev produk- cije v bodoče. Pospeševanje produk- cije pa je najbolj učinkovit način reši- ve socialnih problemov, to je zboljša- nja položaja širših slojev naroda. Če hočemo imeti konsumente, moramo

skrbeti za producente. In če hočemo, da bo število konsumentov čim večje, moramo gledati, da bo tudi produkcija čim večja. Kopicenje kapitala ni samo osebna korist kapitalista ali podjetja. To velja o kapitalu samo toliko, kolikor ga kapitalist ali podjetnik vporablja za osebne potrebe, kolikor gredeo prihran- ki na lastno domače gospodarstvo. Znano pa je vsem, da se troši v ta na- men le neznaten del dobička. Večina gre po raznih potih v gospodarsko živ-ljenje in v produkcijo materialnih dob- rin. In ta večji del dobička je v bistvu prej narodno imetje, kakor pa premo- ženje, ki ga izkorišča lastnik. Pravica do posesti in razpolaganja s tem dobi- čkom je samo formalna pravica. Dejan- sko pa je ta del kapitala last družbe in služi za pospeševanje produkcije in torej tudi za povečanje količine materi- jalnih dobrin, ki so v prid celokupne družbe.

Te materialne dobrine so predmet vporabe vse človeške družbe, osobito pa onih slojev prebivalstva, ki zavze- majo v državi po številu prvo mesto. Družabni dobiček, ki se najlažje dose- že potom dobička lastnikov, ki razšir- jajo produkcijo, vodi neizogibno k po- množitvi materialnih dobrin, ki so predmet široke vporabe. S tem se to- rej dviga vporabni nivo širokih, mno- gobrojnih in siromašnih slojev naroda. Da je temu res tako, se lahko prepriča vsak, kdor opazuje trgovsko življenje in vidi, da tvori luksuzno in komfortno blago, ki ga rabijo le najpremožnejši sloji, samo neznaten del vseh materi- jelnih dobrin, ki jih daje kot rezultat splošna produkcija. Večji del industri- skih in drugih izdelkov je določen za širše sloje naroda in uprav zato je raz- voj produkcije nemogoč brez razvoja in napredka konsumentov ali kar je isto, brez zboljšanja ekonomskega po- ložaja širših plasti naroda.

Iz tega vidika je ataka proti pri- vatni lastnini in kapitalu demagogija, ki samo zastruplja narodno dušo in ovira resnično zboljšanje položaja onih, ki so tega potrebni. Dobiček ali kopicenje kapitala je vredno graje samo tedaj, ka- dar se ne ozira na gospodarski napre- dek, kadar postane rezultat nenastitne- ga hrepenenja po bogastvu za eksplo- atacijo manj premožnih ali siromašnih. Družabna varčnost in kopicenje kapita- la v obliki dobička lastnikov mora slo- neti na pametni kooperaciji interesov siromašnih in manj premožnih konsu- mentov z onimi interesi, ki jih nareku- je bodoči razvoj in napredek produk- cije. Pri realizaciji tega kompromisa med sedanjostjo in bodočnostjo bo mogoče uresničiti ekonomski, obenem pa tudi socialni progres z minimalnimi social-nimi trzavicami in maksimalnim uspe- hom.

Vsako drugo stališče napram vlogi, ki jo igra kapital in dobiček, vsebuje večjo ali manjšo dozo demagogije. Do- kaz zato je bridka komunistična iz- kušnja v Rusiji, kjer so ekstremni ele- menti pregnali in uničili privatni kapita- l, takoj nato pa so bili prisiljeni, da ga ne samo vpostavijo, temveč da kličo- jo na pomoč tudi kapital od zunaj. Či- gar eksploatatorske skomine so vedno večje, kakor domačija. To je resnica, ki ima svoj dokaz v razvoju praktične- ga gospodarskega življenja in ki je ne sme prezreti noben pameten državni ali gospodarski funkcionar.

PROTI INDUSTRIJALCEM IZ NEMČIJE V ŠVICI.

Zadnje čase se opaža v Švici neka nenaklonjenost napram industrijalcem iz Nemčije, ki se polagoma ustavljajo dalje časa na švicarskih tleh, kakor so sicer Švicarji pričakovali, in kažejo voljo, od- mačiti se ter polastiti največjih industrij v nepričlo domaći gospodarski neodvisnosti. Posebno so listi francoske Švice polni ogorčenih protestov proti tem velikim nemškim industrijalcem in njihovim namer- nam. Ta čas pa se še naprej čitajo goril- apeli v pomoč Nemčiji in zlasti njenim vojnim otrokom. Dobro švicarsko ljudstvo je doslej rade volje pomagalo Nemčiji v njen nazdevni bedi, ali sedaj menijo, da Nem- cem ne gre tako slabo. V St. Moritzu je bilo pozimi izredno mnogo nemških gostov tako tudi po drugih prezimovališčih in po- vsodi so oni potrosili največ. Iz Bavarske in drugih sosednih dežel je bilo za pustne veselice vse polno Nemcev in sedaj spom- ladi jih mrgoli po švicarskih prietnih kra- jih. Tudi v Italiji je stalno polno Nemcev. Ako je tako, potem je dolžnost teh, da skrbje za nemške reveže in ne, da se prosi podpore drugodi. Kako je a sprejemanjem nemških otrok kaže drastično nastopni slu- čaj: Neka švicarska rodbina je sprejela nekoga nemškega dečka, ki je bil zelo razposajen. Nato so čez čas pisali domov, da naj pridejo ponj. Ali prišel je odgovor, da se to zgodi takrat, kadar prispejo star- ši zopet na svoj dom, sedaj pa se nahaja- jo lepo na počitnicah nekje v le- ob mo- vlinah.

ČEŠKA INDUSTRIJALNA IN GOSPODARSKA BANKA.

Telefon številka 104

Delniška glavica in rezerve cca

2698

Kč 290.000.000—

podružnica v Ljubljani, Marijin trg št. 5.

Centrala v Pragi, na Přikopě 35.

67 podružnic v vseh večjih krajih Čehoslovaške republike.

Brzjavni nasl.: Indusbanka

Hranilne vloge na knjižice in te-

koči računi Kč 2.170.000.000—

Sprejema vloge na knjižice in račune ter provaja vse bančne in borske transakcije kar najkulantneje.

FRANC SZANTNER * Ljubljana

ŠELENBURGOVA ULICA 1

trgovina modnih
čevljev in specija-
list za ortopedična
in anatomska obu-
vala.

Teod. Korn, Ljubljana
Poljanska cesta št. 3.

Krovec, stavbi, galanterijski in okrasni
kriepar. Instalacije vedovodov.

Popravljanje strelovodov. Kopalnice in klesane naprave
izdelovanje posod iz pločvine za
firnež, barvo, lak in med vsake
velikosti kakor tudi posod (škafle)
za konzerve.

RATOL

novi najsigurniji sredstvo protiv
STAKORA
kučnih i poljskih mišev.
Proizvaja ODIO RATOL
veterinarje kem. d. d. ZAGREB. Bi-
nička 21/III. SNIZENA CIJENA. Je-
dan obrok zajedno s ometom i pošta-
rinom ako se novac unaprijed pošalje
Din 22— ili poštanskim poučjem
Din 25— Dobiva se također u svim
liječnicama i drogerijama.

Izdelovanje steznikov
(modercev)

in trebušnih pasov po
meri. 2803

Terezija Kranjc, Ljubljana
Sv. Petra cesta 28

Vesele

velikonočne praznike

želiva p. n. občinstvu in cenj-
gestom kakor tudi nudiva
pristna štajerska in do-
lenška vina. Ob praz-
nikih na dom i Din ceneje.
Se priporoča obilnemu
obisku

Pavel in Minka Jemc,
gostilna, Breg št. 18

Strokovno tehnični atelije
za črkoslikarstvo

Pristou & Bricelj
Ljubljana 2751

Aleksandrova cesta 1
(hiša Jadranske banke)

Selenburgova ulica 6

Specialiteta v izvrševanju

steklenih napisnih firm.

Slikanje grobov po predpisih.

Telefon 908. Ustan. 1903

Specialna trgovina perila

HED. ŠARC

Ljubljana, Selenburgova ulica št. 5

Priporoča svojo zalogo:

PERILA
S/FONA
PLATNA
NAMIZNIH PRTOV
BRISALK
KAVNIH GARNITUR
ŽEPNIH RUT
NOGAVIC
CEFRJA

Srajce za gospode po meri

Specialne pomladanske cene!

„Mo! Iden!“
raztezi naslanjaj

z firmežem prevlečen, s podnožnikom s pristnim
platnom montiran, (poština pošiljka omogočena).

Vrtno mobilje,

zaklepne stole

in mize

Stabilne stole in mize za verande,
restavracijske prestore, kavarne,
dverane i. dr.

Zahtevajte posude od

Jos. Stadler

tovarna stolov in lesnih izdelkov, Ljubljana,
Sodna ulica 11. Telefon 401.

Gostilna na
Strelišču

pod Rožnikom se bo dala v
najem. Pojasnila daje član odbo-
ra „Društva ostrostrelcev“ dr.
Ivan Lovrenčič, odvetnik v
Ljubljani, Miklošičeva 8. 2679

Parketne desčice

iz slavonskega hrasta in
bukove dobavljam v vsaki mno-
žini najceneje

Jos. R. Puh, Ljubljana
Gradska ulica 22. Telef. 513

Najstarejša slovenska
pleskarska in ličarska
delavnica

Ivan Bricej, Dunajska c. 19,
se priporoča. Izvršitev točna. cene
zmerne. 2530

Lisičje kože

sprejema v črno, alaska, krizasto
okunks barvanje in strojenje —
PRVA JUGOSLOVENSKA BAR-
VARJA. KRZNARSTVO IN STRO-
JA-STVO Z ELEKTRICNIM
OBRATOM. Delo se sprejema:
LJUBLJANA, KRIZEVNIŠKA 7.

G. F. Jurasek
Ljubljana
Volfva ul. 12

Uglašujem ter popravilam
glasovirje in harmonije, specialno
strokovno in ceno!

Šikadont

zobna pasta, ustna voda,
zobni prašek.

Dobi se povsod. — Glavna zaloga
drog. A. KANG, Ljubljana.

I Najnovejša iznajdba!
Brez kvarjenja blaga kemično
snaženje in vsakovrstno bar-
vanje oblik.

ANTON BOG 1592

Ljubljana, Selenburgova ulica 6
I. nadstr. Glince-Vič 46

Prima kvargeljini

prvovrstni izdelek na olomuški
sistem se priporoča. Najcenejši!
Naročila se izvršujejo hitro in točno.

Alojz Paschender,
Maribor, Koroški kolodvor.

Klavirska delavnica

R. WARBINEK Ljubljana
Hilšerjeva ulica 5.

Popravilam in uglašujem klavirje
in harmonije strokovno in ceno

Reklamne cijene! „LORUM“ d. d.,

za trajanja Zagrebačkog zbora.

ZAGREB, Duga ul. 12.

Paviljon D.

Mjesto 374.

za kovčege, damske torbe, aktne torbe
2665 i tako dalje.

Specialna trgovina remenarskih, sedlar-
skih, kovčgarskih, tapetarskih, torbar-
skih, košaračkih i kolograditeljskih
potrebitina.

NA DROBNO!

Oglejte si specialno detaljno in engros trgovino, kjer se prodajajo lastni

NA DEBELO!

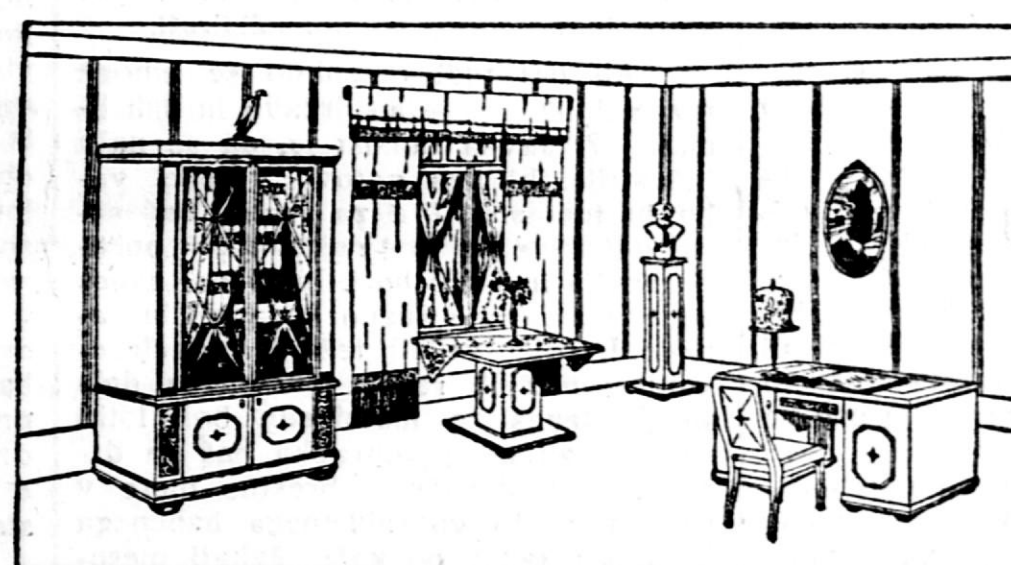
vrvarski izdelki

kakor vrvi za senice, stence, transmisije in dvigala vseh debelosti, vrvi za seno,
štriki za perilo, štrange, uzde spaga, dirke za transmisije in navadne mreže za seno,
ogajegazne cavi, ribje mreže, viseče mreže (Hängematten), bombažne mreže za otroške postelje,
tržne torbice, kakor tudi pravi tržaški bičovalniki in biči, konjske krite, ribarice, žima vseh
vrst, morska trava i. t. d. po najnižji ceni.

Specialno montiranje (šplasanje) vrvi za transmisije in dvigala se izvrši solidno in

točno. Centrala: **Ivan N. Adamič, Ljubljana, Sv. Petra c. 31. Telef. 441.**

Podružnice: **MARIBOR, Vetrinjska ulica 20. Telefon 454. — KAMNIK, Šutna št. 4.**

Spalnice, jedil-
nice, pisarni-
ška oprema,
klub, garniture
kuhinje i. t. d.

STALNA
ZALOGA.

NA OBROKE.

Zahtevajte
cenik.

ERMAN & ARHAR
ST. VID 4 NAD LJUBLJANO.

POZIV

delničarjem Delniške družbe združenih pivovaren
Žalec in Laško.

Kreditni zavod za trgovino in industrijo v Ljubljani
vabi lastnike delnic Delniške družbe združenih pivovaren
Žalec in Laško, da predložijo svoje delnice v zamenjavo
proti delnicam Delniške družbe pivovarne „UNION“
VII. emisije, sklenjene na občnem zboru dne 14. aprila 1924.

Za vsaki dve delnici Delniške družbe združenih pivo-
varen Žalec in Laško s kuponom pro 1923/1924 ter z nadalj-
nimi kuponi in s talonom izroči imenovani zavod eno
delnico Delniške družbe pivovarne „UNION“ VII. emisije s
kuponom pro 1923/1924.

Zamenjava se bo vršila od 28. aprila do vštete-
ga 15. maja 1924 pri likvidaturi Kreditnega zavoda za trgovino
in industrijo v Ljubljani, Prešernova ulica št. 50. Na prijave,
ki dospejo po poteku 15. maja t. l., se ne bo več oziralo.

Za izročene delnice Delniške družbe združenih pivo-
varen Žalec in Laško bo izstavil Kreditni zavod za trgovino
in industrijo začasno potrdilo, proti kateremu se bodo svo-
ječasno — kakor hitro bodo dotiskane nove delnice Delniške
družbe pivovarne „UNION“ — izročile delnice v efektivnih
komadih.

V Ljubljani, dne 19. aprila 1924.

Kreditni zavod
za trgovino in industrijo.

Zahvala.

2816

Vsem, ki so nam ob prebrilki izgubi našega nad
vse srbnega in nepozabnega soproga, očeta, brata,
zeta in svaka, gospoda

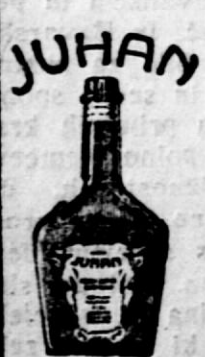
Fraňa Regallyja

dv. svetnika in podpredsednika dež. sodišča v p.

izkazali svoje tolažilno sočutje, darovali krasno cvetje
in ga spremljali na zadnji poti, si usojamo tem potom
izreči svojo najiskrenejšo zahvalo.

V Ljubljani, dne 18. aprila 1924.

Globoko žalujoči rodbini: Regally in Kenda.

„Juhana“ v juhi in prikuhah
izboljša hrano nepopisno!

Pokusite z „Juhanom“ izloveno
ali krompirjevo juho, krompirjevo
solato ali s krompirjem mešano
zelje in drugo sočivje, da spoznate,
kaj napravi „Juhana“ iz preproste
hrane.

2752

Anatole France:

La signora Chiara. (Hugonu Ojetta.)

Prevel — nm.

Profesor Giacomo Tedeschi iz Neaplja je v svojem mestu kot praktik zelo na glasu. Njegovo silno duhtečo hišo, ležečo blizu Incoronate, posejajo vsakovrstne osebe, zlasti pa zale dekline, ki pri Sveti Luciji prodajajo morsko sadje. Profesor razpečava praške za vsako bolezen, vam pa tudi izdere, ako je potreba, gnij zob iz ust, zna ob dnevih po praznikih hrabrim prepečjem prekrasno našiti preklano kožo ter ume posluževati se obrežnega narečja, pomešanega s šolsko latinščino, da pomiri svoje klientke, zlekjene na najbolj razsežnem, najbolj šepavem, najbolj škripajočem in najbolj umazanem divanu, kar jih more oko ugledati v kateremkoli pomorskem mestu vesoljnega sveta. To vam je možič majhne rasti, polnega obraza z majhnimi zelenimi očmi in dolgim nosom, ki se spušča na valovita usta, mož, čigar okrogla pleča, koničasti trebuh in tenke nožice spominjajo starodavnega atelana, rimskega glumca.

Giacomo se je precej kasno poročil z mlado Chiaro Mammì, hčerjo starega kaznjence, ki so ga v Neaplju zelo čislali; na Borgo di Santo je bil pozneje odprl opekarno, in ko je umrl, ga je vse mesto obklovalo. Dozorela na solncu, ki zlati torišče grozdje in sorrentske oranže, se je lepota signore Chiare razcvela v bujnem blesku.

Profesor Giacomo Tedeschi je uverjen, kakor se spodobi, da je njegova žena prav tako krepkosta kakor je žep. V ostalem pa ve, kako silen je žut ženske časti v tolovajskih družinah. Toda ker je zdravnik, le predobro pozna zmene in slabosti, ki jim je podvržena ženska natura. Začutil je nekaj nepokoja, ko je začel poskušati njegovo hišo Ascanio Renieri iz Milana, ki se je bil nastanil na trgu del Martiri kot damski krojač. Ascanio je bil mlad, lep, večno smehljajočega se lica. Gotovo, hčerka ljuškega Mammija, domoljub-

nega peka, je bila prevrta Neapolitanca, da bi pozabila svoje dolžnosti radi kakega Milančana. Vendar pa je Ascanio delal svoje obiske v hiši blizu Incoronate najraje v zdravnikovi odsotnosti in signora ga je sprejemala rada brez priče.

Nekega dne, ko se je profesor vrnil v stanovanje poprej, nego so ga pričakovali, je zasačil Ascania, klečečega ob Chiarinih nogah. Med tem, ko se je signora oddaljila s tistim spokojnim korakom, ki razodeva boginjo, je Ascanio vstal.

Giacomo Tedeschi se mu je približal z izrazom neprikritega sočutja.

— Prijatelj, vidi se vam, da ste bolni. Prav ste storili, da ste prišli k meni. Zdravnik sem in poklican v to, da lajšam človeške težave. Bolni ste, le nikar ne tajite. Obraz vam kar gori... Glavobol, neznošen glavobol, brez dvoma. Kako prav ste storili, da ste me poiskali! Pričakovali ste me nestrno, prepiran sem o tem. Tak strašen glavobol!

In dočim je hitel govoriti v tem tonu, je starec, močan kakor sabinski bik, porival Ascania v svoj preizkuševalni kabinet ter ga silil, naj sede na oni znameniti divan, preko katerega je bilo preteklo štirideset let neapeljskih bolezni.

Potem, ko ga je potisnil na divan ter ga krepko prijel:

— Že vidim, kaj je? Zobje vas bolé. Tako je! Strašno vas bolé zobje.

Potegnil je iz svojega svežnja velikanjski zobarski ključ, mu siloma na stečaj odprl usta ter mu z enim sunkom kličč izdrl zob.

Ascanio je pobegnil, bijujoč kri iz čeljusti, kot da jo mora izsušiti do zadnje kaplje, profesor Giacomo Tedeschi pa je kričal v divjem veselju:

— Krasen zob! Krasen zob! Prekrasen zob!...

Nov roman.

Ivo Šorli: Zadnji val.

(Založila »Tisk. zadruga«. Strani 213. Ljubljana 1924.)

Naše velikonočni književni trg ni posebno bogat. Založništva ne morejo izdajati novih del, ker ni odjemalcev. Slovenska knjiga preživlja težko krizo. Sloji, ki so kupovali največ knjig, so danes v težki borbi za vsakdanji kruh. To ne podpira vselej perspektive v bodočnost naše kulture. Zato nas tem bolj veseli podjetnost »Tisk. zadruge«, ki skuša po možnosti podati vsaj nekaj novega na naš književni trg in premagati težavno krizo sedanjega časa. Seveda je odvisno tudi od knjig, ali najdejo svoje kupce, ali ne. Dobra knjiga najde hvala Bogu v našem zanimanju za literaturo — še vedno svoje odjemalce. Tako se nam zdi, da bo tudi novi Šorlijev roman našel mnogo čitateljev. Pisatelj v njem obdeluje zanimiv problem, ali je mogoča sreča med starejšim možem in mlajšo ženo. Odgovor se glasi, da — odvisno je to od ljudi. Zgodba se vrši v naši Rogaški Slatini. To je naše znano letovišče, kjer čutimo ne le zdravje in krasoto prirode, ampak tudi — posebno oni, ki tam dalje časa prebiva — razne probleme naše severne meje. Zadnji sledovi bivših časov, vpliv Zagorja preko Kuma, kjer se ostanjajo Radičeva republika, inteligenca in kmet, vprašanje zemlje in ljudstva itd. Vsi ti problemi odmevajo tudi v romanu. Starejši samec se

naseli v Rog. Slatini, vanj se zaljubi hčerka njegovega pokojnega prijatelja — il začne se borba dveh src, ki sta si sicer sorodni — a eno je staro, drugo mlado. In bila bi mogoča zmagaja, ko bi zmagača ljubezen, a pri njem zmagač obojzi oziroma pomisleki. In tako gre življenje svojo pot naprej. Šorli je realista in optimista. Izbral smo nekaj citatov iz njegovega romana, katerih pomen bodo čitatelji šele razumeli, če si prečitajo roman. Pisatelj nam pripoveduje v prvi osebi, zato rad pofiložofira o tem in onem. Mnoge misli se nam zde časovno važne, zato jih tu navajamo z željo, da bi našel novi roman mnogo čitateljev in čitateljic.

»Da, kdaj je možki dovolj star, da bi smel povabiti mlado dekle pod svojo streho? Kar se tiče takozvanih jezikov namreč. S sedemdesetimi ali celo šele z osemdesetimi leti?«

»Da, še je nekaj, kar je zmožno popolnoma premostiti prepad med mladim in starim srcem — tisto, kar naj imenujem brez dolgega iskanja z zelo zastarelo in tudi že razvedeno besedo: ideal. V tem znamenju: o skupni ljubezni do istih vzorov, vseeno, ali jo je vdahnil Bog ali vrag, če hoče zidati ali rušiti, če se bori za staro ali pripravlja pot novemu, samo da živo

plamti — o ti skupni želji, da bi se izpolnilo, po čemer vroče hrepenita oboja, in o ti skupni veri, da se bo izpolnilo, je vez, ki se plete pred vsem tudi čez razliko let. Ker je videla mladinka v mojem srcu živ plamen, se ji je zazdelo, da sem še mlad...«

»Trdijo, da smo starci egoisti, in tako pravim: Jaz nečem. Radi sebe, ne radi koga drugega nečem... Da, kaj neki toliko povdarjam njeno razumnost. Ali je razumna samo normalno, če pravi mlado dekle: Mladih možkih že zato ne maram, ker so mladi...« Potem pa seveda, ko boš videla, kaj je šele slarec, potem... Danes sem res še čvrst, visoko vzravnani mož, toda kaj bo lahko v petih, šestih letih...«

»Da, res, kaj se godi vsakemu staremu človeku tako, da vidi v ogledalu še vedno prav za prav svojo nekdanjo podobo, brez tistih pravih, tako značilnih sledov let in samo, kakor jaz, takorekoč le njih senco, razlito čez njo. Mislim, da vendar ne. Obraz kakega Jakoba mora tudi njega samega gledati iz stekla le tak, kakršen je: star...«

»Ali prava ljubezen umre?«
»No, da, jaz mislim, da prava ljubezen ne umre; in ni pardožon, če trdim, da ljubezen, ki umre, niti ni bila ljubezen. To elementarno čustvo ima toliko surrogatov, da ne bi človek nikoli verjel; in nadomestki se razvijajo iz vseh mogočih organov od možganov do želodca, da ostanje za srce res le redki, skoraj bi rekel izjemni slučaj. Toda tragika ne tiči v tem, da je tako redka ljubezen, ki zasluži to ime, ampak da je še potem pogostoma tako enostranska...«

Samorazodetje.

Čuli nas boste, ko pojdemo v svet —
deca, ki mami neba nas smilina —
v strunah kot vosek, v akordih kot med.
Če so vam srca kot kamen in led,
solzo izdajate vam pesmi milina...
Himno ljubezni ponesejo v svet,
čuli jo boste sto blaženih let.

Zrli nas boste oblečene v halje
dimov kadilnih in v zlati ornat,
s harlo proroško vabeče vas v dalje
luter razkošnih elizijah trat.
Z oliko miru v vihrajoči desneti
najdemo cesto do slehernih vrat —
pričal vam bo v trepeti resnici
naše bolezni krvavi škrlat.
Duš onemelih izdamo vam vzdih,
z glorio groze presunjene stihle.

Tam, kjer samote so gluhe in tihе,
v mraku pogreznjene tajnih globlin,
naide naših molitev oddihe —
bitij nemirnih zbledeli spomin...
Tam nas raznese šumenje cipres
v tih bridkosti pozabljenih aril,
v plahem vzdrhtenju intrinzičnih zaril,
v milostnem dihanju svetlih nebes...
Čuli nas boste v najtišji samoti
v pesmi vstajenja v mladostni lepoti.

Gliša Koritnik.

Velikonočni ženin.

(Iz cikla »Mrtvi ljubezni.«)

Kaj mi očitaš vsa plaha noči,
bieda nevernica ti?
Danes prinašam ti zakon seboj —
pismo Velike noči.

Ali veruješ v to pismo in križ,
Mrtva nevernica ti?
Zdi se mi, da se vstajenja bojiš,
smrt ti prešla je v kosti...

Misel prežalostna trga me proč,
ko ti pogledam v oči —
vendar te ljubim vse bolj kot nekoč,
duša — nevernica ti.

Gliša Koritnik.

Ženski obzornik.

POGLAVJE O FEMINIZMU.

V zadnjem času so tudi k nam Slovenecem pljusnili valovi feminizma in sicer v tujem pomenu besede. Napisali smo že nekaj brošur o splošnih političnih pravicah, o aktivni in pasivni volilni pravici žene kot enakopravnemu delu človeškega rodu. Za celo državo smo osnovali znano Alijanco ter tudi pristopili v Žensko malo antanto.

Pri ti priliki je prišlo do malega nesoglasja med našimi ženami, kajti ta zunanji, tuji, politični feminizem je trčil na naš stari, domači, pristni in samonikli feminizem, na tradicije javnega ženskega dela, ki ga opravljajo že desetletja naše marljive in nacionalno zanosne slovenske žene deloma v narodnih društvih, deloma samostojno po svojih ženskih, feminističnih društvih.

V bistvu gre za to, ali naj prevzamemo tuja gesla, ali naj nadaljujemo tuje diskusije, ali naj se raje vržemo na organsko razvijanje našega starega in pristnega feminizma, na razširjanje dosedanjega delokroga javnega ženskega dela, skratka ali naj samoniklo izklesamo čimveč novih in svetlih črt ženskega bitja, ženskega žitja? V tem oziru moram izjaviti, da mi je dosedaj pristni in rodoljubni feminizem mnogo dražji kakor tuj feminizem, da so mi dosedanje tradicije ženskega javnega dela med Slovenci mnogo ljubše, kakor pa zbadljive diskusije o raznih političnih in volilnih vprašanjih nam popolnoma tuje in nezveste.

Kar so naše žene doslej napravile, je izviralo iz naše rodne zemlje, to je bilo konkretno delo, v korist narodnih organizacij, za dobrobit slovenskega naroda. Ta narod se je prejšnja desetletja pahal v prvi vrsti za svojo književno, kulturno, družabno, gospodarsko in nacionalno samostalnost zato je umljivo, da je tudi žensko posvetilo svoje plodne sile, svoje življenje in mišljenje v prvi vrsti tem nacionalnim idealom.

Po prevratu pa so se pojavili novi cilji, cilji humanitarnega značaja. Tudi tu se je naše žensko s hvalevredno naglico oprijelo novih socialnokatoličnih ciljev ter v smislu starih tradicij usmerilo feminizem, to je splošno žensko gibanje in javno delovanje konkretno, praktično.

Socialno in karitativno delovno polje je zelo veliko, naravnost, neizčrpno. Dečji domovi, ambulatoriji, dispensariji in druge take ustanove se morajo zgraditi tudi v estalih mestih Slovenije.

Po predmetih jave veliko zanemarjane dece, ki postavljajo pred naše žensko vprašanje moralnega udejstvovanja in socialnoetične zaštite.

Otroški čitalnic še ne odpiramo in tudi družb za proučevanje in negovanje nedolžnega otroškega življenja in nehanja še nismo ustanovili. Koliko sreče, delavnosti, notranje zadovoljnosti in radosti nad bližnjim bitjem bi na ta način prišlo v marsikatero ženo, ki ji je sreča dodelila prosti čas in večjo življenjsko udobnost?

Dalje imamo široko polje prosvetnega dela, ki se nanaša na splošno žensko vprašanje, na bistvo ženske nature, na njeno socialno in gmočno stališče v družbi na vprašanja zakona, priprave na življenje, šolske vzgoje, gospodarstva in družinskega življenja sploh itd. itd.

Vsi ti problemi, kakor tudi delo pa mora zrasti iz domačih tal. Feminizem naj bo čistokrvno, domači izdelek, gibanje, ki se mora poroditi iz notranjih potreb našega ženskega in sicer tako, da razširimo krog udejstvovanja in da žensku odmerjamo vedno širše nalogo.

Ideja ferinčnih kolonij, ki se je lani oživela v prvem začetku, se mora razširiti v močno gibanje. Tu potrebujemo sodelovanje šolskih oblasti, ženskih društev, zasebnikov in zavodov. Marsikatera meščanka in uradniška družina bi bili srečni, da odpravila deco ob počitnicah v svež in zdrav zrak, da jo ozdravi in osveži v materij

no. Ni si vedel razlagati vzroka te skrivnosti in te tišine!

»Karleto, ne delaj prizorov, prosim te... radi ljudi... Karleto... Pri meni je Arigo.«

Zdravnika je prešinilo čustvo olajšave. Zazdelo se mu je, da se skriva, ki se je zgostila nad njegovim življenjem za pet minut, razjasni logično, prirodno in nepričakovano naglo. Poizkusil si jo je razjasniti. Ni mu uspelo.

Vprašal je z običajnim tenkim glasom:

»Kje je?«
»Amelija je odgovarjala vedno mirnejše, zmagovaje samo sebe.

»Veš... v tvoji postelji, v naši postelji... pogled, saj ti razjasnim vse, nato pa lahko ukreneš, kar se ti bo zdelo najboljšje. Pazi pa, da mi ne delaš škandala. S tem moraš soglašati tudi ti, ki si razumna oseba. Čuj Karleto...«

Karleto je še enkrat poizkusil, da zbere v svoji notranjosti trohico energije in da zavzame postavbo užaljenega moža, ki se je že odločil za dejanje. Izbruhnil je:

»Dobro; ali on ali pa jaz mora ven! Prvič v svojem življenju je ubrala žena žalostno lice in rekla:

»Prirodil Gibanja, ki se je zlasti v Franciji zelo razmahnilo oprinimo se s širokoposreznostjo energije.

Tukaj in drugje pravimo: manj besed in tujega razpravljanja suboparnih in letičnih problemov, mnogo, mnogo dejanj v konkretnem blagotvornem pravcu od človeka do človeka, od trpečega bitja do trpečega bitja. To mi le to menimo praktičnim samoniklim feminizmom.

V tem smislu je treba razumeti tudi idejo prosvetnega dela na deželi, kjer nas čaka široko polje prostovoljnega ženskega prosvetljenja. In sicer ne predavateljskega dela o poedinih znanstvenih panogah, ne go do, ki se tiče ženskega življenja na deželi, ženske podeželske omladine. Naše sestre po deželi žive življenje svoje vrste. V tem oziru zija med mestom in deželo hud prepad! Tu zastavimo svoje sile, iščimo novih feminističnih problemov ter začnemo s svežim ženskim delom.

Vera.

M. Mušič, kr. dvorni goslar.

Resonanca.

Ako napremo struno med dva telesa, ki imata slabo elastičnost, n. pr. med dva kosa svinec opazimo, da brni struna jako slabo, komaj slabo. Razrešitev je lahka. Struna je namreč telo, ki ima majhno površino in ne more vznemirjati zraka v velik meri. Vznemirjenje zraka pa je medij, ki posreduje med brnečo struno in našim ušesom. Potrebno je torej, da se struna spoji z elastično ploščo, ki oddaja tresljaje čim širšim zračnim plastem.

Struna, napeta na leseno ogrodje, neme gosli — dajejo različne glasove, vendar še tako šibke, da jih imenujemo neme. Vijolina pokrova, ki ima samo pokrov brez oboda in dna, da je skoraj popolnoma razvit glas, ker ga podkrepila deska, katere resonanca s strunami. Toda žele gosli s svojimi večkratnimi ploščami zadostajo naravnim zakonom. V vseh slučajih daje struna tresljaje sunkoma na točkah, kjer je pritrjena ali podložena. Ako se te točke vežejo z elastičnimi telesi, povzročijo ali lesoni, prehajajo tresljaji tudi v te in sicer z jednako hitrostjo tako, da imajo podložena telesa ravno isti ton.

To sozvočnost imenujemo resonanco, ploščo pa resonančno dno. Cisto umevno je, da je s pomočjo sozvočnosti ton strune ojačen. Medtem ko je struna telo, katero ima vsled svoje majhne površine v zraku le malo odpora, je to pri resonančnem dnu ravno nasprotno. Resonančna plošča s svojo veliko površino, dobi v zraku, ko se strese, močan odpor, vsled česar so tudi tresljaji, katere oddaja zračnim plastem, izredno močni in tedaj slisišmo močan in polnodoneč ton.

Kar pridobimo na intenzivnosti tona, gre na škodo trajanja. Vzrok tresljajev je udarec ali poteza z lokom. Če tresljaji, povzročeni po tem udarcu, prehajajo nato na druga telesa, ostane vzrok tresljajev vedno isti prvi udarec, ki vzhemirja struno, da dalj časa brni, ali pa več teles — tukaj ploščo z veliko površino, ki se pa manj časa tresejo. V obeh slučajih je moč ista, tako potreba v drugem slučaju večjo maso, se mora ta pridobiti izenačiti na času. S pomočjo resonance se višina tona ne spreminja, pač pa zvočna barva. Glede študija resonance gre velika zasluga francoskemu učenjaku Savartu. Postavil je med drugim tudi neovrgljivo pravilo, da so tresljaji v sozvočnem telesu vzporedni s prvimi.

Toda struna lahko vibrira kot celota, ali pa kot $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$, itd.; drugače pa je z resonančno ploščo, ki je telo z veliko površino. Tu ne prihaja v poštev samo število, ampak tudi oblika delov, iz katerih je plošča, toliko večjo ima zmožnost, da se deli na mnogobrojne načine v zvočne valove in povzroča različne glasove. Česte pa se le s težavo odzove, nikdar pa ne enako po vsi površini. To je glavni vzrok, da so nekateri toni bolj, drugi manj izraziti. Kolikor popolnejša je resonančna plošča, toliko lažje odgovarjajo glasovi. Vedno pa je izrazit lastni ton. Najboljša prispodoba so šipe v oknih. Ako igramo klavir ali harmoniko še tako močno, ne opazimo nič nenavadnega: toda pri gotovih tonih in ako tudi niso močni, se trese šipa in zvok, katerega povzroča, je enak tonu povzročitelju. So slučajji, ki se razdrobi steklena de-

»Ne, Karleto, tudi to je nemogoče. Ti moraš ostati pri meni. Če njega kdo vidi, da zapuša v tem času našo hišo... saj veš... nastanejo govorice... brez konca in kraja.

»Kaj torej hočeš, da storim?«
»Cisto enostavno: Arigo spi v postelji. Tebi pripravim otomano. Zaspimo vsi v svetem miru, prijti vstanem prva, pripravim kavo in pijoč kavo se pomenimo o naših dejanjih.«

»Ali si zblaznela?«
»Ne, ne. Sem razumnejša, kakor misliš ti. Dal mi boš še prav. Pozneje. Dogodke je treba prespati.

Ni mu dovolila, da misli, vzela mu je površnik in jopice; sladiča ga je kakor otroka. Pri pospravljanju otomane mu je ukazala, da sezuje čevlje.

Metala je fraze, ki so bile nejasne:

»Veš, ni bilo drugače mogoče. Arigo je z nami, zelo dober. Saj itak malo zasluži... Sicer pa ni on, ki je tebe prevaril. Ti si tisti, ki si izdal Arigo, kajti ljubila sem njega mnogo preje nego tebe. Ti veš, da sva se morala oženiti...«

Tako ga je sladiča in pomirjevala. On pa je bil kakor otrok. Položila ga je v posteljo, ogrnila mu rjuhe, ugasnila je električno svetlobo in ga pri slovesu pozdravila z običajnim skrivnostnim glasom:

»Lahko noč.«

Zgodba o monogamiji in ljubosumnosti.

Neke lepe ali grde noči se je vrnil Karleto Molteni domov, ne da bi bil, kakor navadno, pravočasno in vljudo obvestil svoje soprogo.

Ob 8. se je bil odpravil v bližnje mesto, da sodeluje pri zdravniškem posvetu, ki ga je zahteval neki bogati bolnik. Vsled izrednega skepticizma, ki ga je bolnik izkazoval zdravniški vedi, si je bil vtepel v glavo, da ga en sam zdravnik ne bi mogel usmrtiti: zahteval je štiri.

Med štirimi zdravniki se je nahajal tudi bolni Molteni.

Vedel je dobro, da se posvet sestavi šele ob 11 zvečer in da se ne vrne tekotom noči, ker odhaja zadnji vlak ob 11. in tri četrt. Radi tega je dejal Ameliji: »Vrnem se šele jutri.«

Toda kamor vtakne zlodeje svoje prste, zlasti med ženo in moža, tedaj se redno dogodi nezgoda. Ta sicer ni bila nesreča. Dogodek je preje dokazoval resnico, da nezgode niso vedno škodljive.

Ko je Molteni dospel v bolnikovo hišo, je našel tovariše iznenadene. Bolnik ni smatral za umestno, da jih pričaka; bil je medtem umrl.

Hišni zdravnik je godrnjal: dejstva on dokazala, da bi bil sam zadostoval

bolniku in njegovi smrti; veda je sijajno premagala nevernost.

Zdravniki so se spogledovali in se posvetovali o nadaljnjih ukrepih. Nekdo je rekel: »Honorar vračunimo naslednikom.«

Molteni pa je mislil: »Ravnokar bide 11. in četrt. Ako stečem na postajo, ujamem vlak in prištedim prenočišče.«

Da si ni uštedil prenočišča, bi si bil prihranil veliko nevoljo.

Domov je dospel ob 2. zjutraj. Obraz mu je bil posebno blede, v rokah je tiščal rumen usnjat kovček, v duši pa je nosil razočaranje, ki se je to noč pridružilo k številnim ostalim razočaranjem njegove poklicne kariere: 50-lirska pristojbina zdravniškega posveta se je najbrže znižala na 25 lir. Njegova mala duša se je napolnila z ožotjem, kakor je na njegove naočnike legla polnočna rosa. Po stopnicah je korakal počasi in otožno. Nato je vtaknil ključ v hišna vrata, ga obrnil ter potisnil. Vrata se niso udala. Misli si je: »Žena je postavila iz bojazni pred tatovi varigo pred vrata.«

Pozvonil je. Kovček je položil na tla, roke je vtaknil v površnikove žepce, nos pa raztreseno v zrak.

Pred očmi se mu je javil obraz bolnika, ki je bil umrl pol ure, predno se je sestel posvet, in ki mu je bil s tem odnesel 25 lir. Zazdelo se mu je, da

se mrtvec ironično nasmehava. Pozvonil je še enkrat. Misli si je: »Amelija ima trden spanec. Noč je pozna.«

In čakal je kakor filozof. V domišljiji si je zopet predstavil mrtvečev obraz, ki se je rumenil v svetlobi tresočih sveč. Zdelo se mu je, da barva njegovega obraza liči na barvo njegovega kovčka.

Pozvonil je znova. Dejal si je: »Tatovi so že vdrli v stanovanje in so ubili Amelijo, ker niso našli v celi hiši niti centezima.« Razočarani tatovi se radi maščujejo. On pa ne; ni zameril mrtvemu, in ki mu je s tem odnesel 25 lir. Gotovo, za Darmanija je bilo razočaranje nekoliko večje: Darmani je že slaven in njegova beseda, izgovorjena tiho, počasi, jasno, velja 200 frankov. Zato je prekašalo Darmanijevo razočaranje do 150 frankov njegovo razočaranje.

Zapuščalo ga je že potrpljenje. Pozvonil je v četrti in si misli: »Da so jo tatovi ubili, bi bili pri begu pustili vrata odprta.« Tedaj je čutil, da se odpirajo vrata. Počasi, natihoma in skrivnostno. Zapazil je ženo v nočni obleki s prstom na ustih, ki mu je dajala znamenje, da ne dela ropota.

Ubogal je instinktivno, kakor je vedno ubogal zadnja leta. Bil je iznuden, gledal je začudeno in radoved-

soda, ako močno zakričimo vanjo. Tu, ne vpliva samo intenzivnost, marveč tudi višina glasu. Ako zadenejo to višino, — ki odgovarja višini lastnega tona posode — jame posoda močno vibrirati. Če so tresljaji le prežvižki, jih posamezni deli posode ne morejo vzdržati in posoda poči. Lastni ton vijoline ali klavirja tudi razdrobi steklenico.

Ali morejo deli telesa živeti izven njega?

Naše telo pride na svet kot celota in umre kot celota. In ljudje so navajeni smatrati telo za nekaj absolutno nedeljivega. Zdi se nam, da je del telesa, ki ga odsekamo, že mrtve. Tako pojmovanje pa ne odgovarja resnici. Ko človek umre, to še ne pomeni, da je umrlo v njem vse. Nasprotno, večina živcev in organov še živi in le polagoma izumira, ker jim nedostaja hrane in kisika in ker delujejo nanje kot strup nepotrebni ostanki življenja. Da je temu res tako, nam pričajo poskusi. — Zdravnikom se je posrečilo izrezati iz deteta, ki je umrlo pred 24 urami srce in to srce je utripalo popolnoma normalno na mizi. Tudi pri živalih so deli telesa delovali še dolgo potem, ko so bile živali že mrtve. Smrt človeka ali živali pomeni samo zaustoj glavnega mehanizma. Polomi se eno kolesce ali en zobec v urli in mehanizem se nastavi, čeprav so mnogi deli še zdravi in delazmožni. Posamni živi v telesu so v ugodnem položaju, da morejo živeti. S svojim življenjem pa omogočajo življenje drugim delom in se tako vzajemno podpirajo. Zleze celice izločujejo različne snovi, ki so absolutno potrebne za življenje drugih celic in živčevje. Skupno delo teh milijonov posamičnih celic predstavlja to, kar imenujemo življenje človeka v vsem njegovem kompliciranem fizičnem ali duševnem nehanju.

Mislite si za hip, da se vam posreči ločiti vse sestavne dele vašega telesa in da jih v naslednjem trenutku znova združite. V trenutku ločitve človek kot individui, kot »človek« preneha biti, v naslednjem trenutku pa bi znova začel živeti. Ta proces lahko primerjamo z urarjem, ki je razladi uro. Mehanizem ne eksistira več, pač pa so pred njim še vsi zdravi deli. Ko pa kolesčke znova zloži in uredi, le mehanizem zopet tu — ura gre. Izven živčevja in celic našega telesa ni torej ničesar »človeškega« in iskane človekovega bitja po smrti njegovih sestavnih delov je samo fantazija. Drugo vprašanje je delovanje še neznanih življenjskih sil, dokler je telo živo. Dobro preiskšana dejstva govorijo za to, da te sile obstojajo in prej ali slej jih znanost tudi najde.

Celice našega telesa žive torej svoje življenje, one imajo svojo individualnost in to predstavljajo zanje samo prikladno mesto za življenje. Napravite jim umetno tako mesto in živele bodo dalje brez telesa, hranile se bodo in množile same zase. Ta važni pojav je deloma že potrjen potom kulture živčevja izven organizma. Znanstveno delovanje na tem polju datira iz zadnjih 20 let.

Principi so tu zelo enostavni, tehnika pa je dokaj komplicirana in težavna. Treba je omogočiti takemu delu organizma življenje. Poskrbeti je treba za hrano, snago in odpor proti bakterijam. Vse to ima živčevje v živem telesu. Zato polagoma sterilno iz telesa izrezani del v sterilno posodo, zalivajo ga s sterilno krvno snovjo in ga izpostavlajo naravnim pogojem — za dele človeškega in živalskega organizma 38°. Tako preparirani deli organizma žive dalje, kakor če bi bili v telesu. Tako je neki učenjak izrezal iz embriona živčevje, ki je živelo od 1. 1913 do 1922. Potem te metode je ogroben in ni čudno, da je dobil znameniti naziv »človek« tega bilološkega polja Karla Noblovo nagrado. Po tej metodi lahko pod mikroskopom sledimo življenju živih celic, ki tvorijo naše telo: vidimo, kako se hranijo, rastejo, kako se njihovo jedro deli in kako vplivajo nanje zdravila. Vidimo, kako se bore z bakterijami, pod mikroskopom imamo sliko razvoja za-

jedrsko bolezn v živih celicah. Končno bo igrala ta metoda važno vlogo v kirurgiji, ker bo mogoče z razvojem medicinske vede uporabljati zdrave dele ranjenega ali

mrtvega telesa v kirurški svrhe. Sploh pa je niso znane vse važne pridobitve te metode, ki bo igrala v kirurgiji eno najvažnejših vlog.

Po slovanskem svetu.

Slovanstvo in zapad.

Z januarjem 1924 je pričel izhajati v Pragi ruski tednik »Ogni«, list za kulturo, znanost, umetnost in literaturo. Sotrudniki so mnogi ugledni ruski in češki pisatelji, učenjaki in javni delavci, med njimi K. Balmont, V. Nemirovič-Dančenko, Marini Cvetajeva, Hodasevič, prof. E. Ljackson, Polivka, Kizeveter, S. Gesen, I. Lapšin in dr. »Ogni« hoče posvetiti največjo pozornost kulturnemu svetovnemu slovanstvu narodov. Posebno se peča s problemom rusko-čehoslovaške vzajemnosti. Doslej je izšlo 10 števk tega zanimivega in za slovanski svet važnega lista. V prvi številki je bil priobčen uvodnik »Slovanstvo in Zapad«. Evo nekaj osnovnih misli iz tega članka!

Slovanstvo in Zapad! Dva sveta, obenem sosed in oddaljena drug od drugega, družu ju marsikaj skupnega in vendar se še nista opredelila v svojih odnošajih, ker ju loči notranja različnost. Slovanstvo privlači zapad s skrivnostjo svojega duha, mami ga in strši z globino svojega stremjenja, toda bilo je in ostane zanj sfinja. Vojni vihar je divjal nad Evropo, prodrl je stare mejnike, ki so se ozirali po razkosanih in zasuzjenih Slovanih. Svetovna vojna je osvobodila slovanske narode; izvzemši lužiške Srbe in slovanske manjšine v tujih državah ne živi zdaj noben slovanski narod pod tujim jarmom. Slovanstvo je stopilo pred ostali svet kot samostojna aktivna sila. Zato je razumljivo, da se ozira po njem zapad s skrbjo in strahom, ker vidi v njem znova pritaženo, neznano in kakor z neko skrivnostno kopreno zastrto silo, ki spi in čaka, kdaj napoči dan njene razmaha.

Med zapadom in Slovanstvom so bili vedno stiki. Velike kulturne ideje zapada so prodirale v ogromni slovanski svet in so ga oblikovale v skladu s posebnostmi svoje duševnosti, psihologije in življenja. Pa tudi zapad se ni mogel izogniti slovanskemu vplivu. Spoznaval in ocenil je nesmrtna dela slovanskih genijev. Toda ti so ga samo utrdili v njegovem prepričanju, da se nahaja pred njim poseben, čisto po svoje zaokrožen svet z drugačnim čustvovanjem in mišljenjem, s psihološkimi problemi, ki jih je težko spraviti v okvir običajnega naziranja o narodnem značaju. Svetovna vojna je sicer osvobodila zasuzjene slovanske narode, toda prizadela je smrtni udarec romantičnemu, staremu slovanofilstvu. Enak udarec je prizadela tudi pangermanizmu, čigar temelj je porušen do tal. Človeštvo, ki je šlo skozi krvavo šolo vojne in ki še dandanašnji trpi od njenih posledic, stremi z razmahom in čutom za drugimi, širšimi in svobodnimi oblikami vzajemnosti. Teško si je misliti sedaj tudi politični panslavizem. Pred Slovanstvom vstaja druga ogromna naloga — kulturni panslavizem, ki ga je videl v duhu pesnik in borec za češki preporod Kollaf.

goče. Iz tega res ne more veliko slediti. Tok stvari ostane kvečjemu tak, kakršen je bil doslej...

Karletu: »Ne, ne, to je nezmislno.«
Amelija: »Zakaj? Ali me morda ljubiš? Ali ti ugajam?«

»Da.«
(Arigu): »Ali me morda tudi ti ljubiš? Ali ti ugajam?«

»Da.«
(Obema): »Ali morda mislite, da ne morem zadoščati ob...«

(Oba hkrati): »Oh! Verjameva...«
(Amelija z vprašujočim obrazom): »Zakaj torej?«

Karletu: »Ali si snorela? Kaj bi si mislili ljudje?«

Amelija: »Ljudje? Nihče ne bo vedel ničesar. Mi izpremenimo pravilo v logičnem smislu. Običajno vedo vsi za take stvari, samo mož je neveden. V našem slučaju pa nihče ne bo vedel ničesar, dočim bo mož znal vse. Ali ni morda pravičnejše?«

(Oba z enim glasom): »Že res... v bistvu... imas prav.«

Nato so vsi trije srebrali kavo...

Arigo Benvenuti je najel v Karletovi hiši sobo in ostal pri Ameliji v penziji.

Valed svojih mirnih značajev sta si postajala vse večje prijatelja. Amelija je bila vedno bistrejša.

Vsako jutro sta odhajala soproga s doma in se držala pod pasuho. Obi sta delala zadovoljno in pomirjena za tisto živo ženico, polno praktičnega duha.

Razrešila sta si bila vprašanje sreče, odstavljajoč predsodek monogamije in nagon ljubosumnosti.

M. Mariant: La casa del nonno.]

Oživila je majka Slavija. Slovanstvo se je prerodilo za novo življenje. Zdi se lahko dvigne na višjo stopnjo razvoja, uveljavi lahko svoje speče sile, ki mu obetajo bogato in slavno bodočnost. Gre za edinstvo in vzajemnost krvnega sorodstva, jezikovnih, socialnih in občeživiljskih vezi. Slovanstvo mora položiti svoj bogati obol v splošno zakladnico svetovne kulture in s tem lahko razširi svoje temelje, razprostre svoja psihična in materialna krila, ki mu jamčijo za uspešen polet v bodočnost. Samo ta pot vodi k pravemu in plodonosnemu zblizanju med Slovanstvom in zapadom, ki je zakladnica velikih kulturnih vrednot in ognjišče sodobne civilizacije. Toda treba je pokazati tudi zapadu slovansko kulturo. In Slovanstvo ima kaj pokazati. Treba je priskočiti na pomoč onim, ki se brezupešno in s popolnim nerazumevanjem ozirajo po slovanski sfinji. Zlasti pa je važno, da se slovanski narodi sami zainteresirajo za medsebojno spoznanje, kajti doslej so si bili po večini tuji. Zunanje zapreke, ki so onemogočale tesne kulturne stike, so odstranjene. Vsak korak v delu za medsebojno poznavanje in utrditev duhovnih vezi med posamnimi deli Slovanstva olajša izpolnitev splošne kulturne naloge, ki stoji pred Slovanstvom. Vsako prizadevanje na tem polju pomeni zaslugu za zgodovinsko misel slovanskih narodov. Čim ožji bodo kulturni stiki, tem krajša bo razdalja, ki loči slovanske narode od popolne vzajemnosti in skupne vevležne vloge med drugimi narodi.

Nova knjina o slovanski literaturi.

Znanj strokovnjak na polju slovanske literature, praški vseučiliški profesor Jan Machal je pričel nedavno izdajati znamenito delo »Slovanske literature«. Izšel je prvi del, ki obsega slovansko književnost od najstarejše dobe do romantizma. (Slovanske literature, DII I. Napsal Jan Machal. Číslo spisu musejnych. CLXXXI. V Praze, nakladem Matice česke 1922). Drugi del bo obsegal zgodovino romantike v slovanski književnosti, tretji pa realizem in moderne umetniške struje.

Skoraj 100 let po skromni Šafaříkovi knjigi »Geschichte der slavischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten«, ki je izšla l. 1826 se pojavlja dosedaj originalno delo češkega učenjaka v češčini. Najboljše dosedanje delo — »Zgodovina slovanskih literatur (I.—II. 1879—1881)« izpod peresa Pipina in Spasoviča je že davno izčrpano in danes mu manjka skoraj pol stoletja moderne slovanske književnosti. Zato se je prof. Machal že dolgo pripravil da napiše in sistematično zgodovino slovanske književnosti za širšo javnost in za strokovnjake. Da ustreže enim in drugim, nudi avtor v svoji knjigi jasen in zanimiv pregled od prvih trenutkov, ko se pojavlja v književnosti slovanski duh, do danes ko je doseglo Slovanstvo tudi na tem polju sijajne uspehe. Prof. Machal je zasnoval svoje delo z ene strani na drugih virih, z druge pa na lastnem gradivu, ki ga je zbral tekom dolgih let naporne študije. Njegove metode se razlikujejo od vseh dosedanjih delavcev na tem polju. Dočim razmatriva Pipin slovanske literature eno poleg druge, kakor je sploh v navadi, je položil Machal sliko slovanske književnosti v okvir najvažnejših kulturnih in književnih struj in razmatriva natančno, kako je vplivalo to ali ono evropsko prosvetno gibanje na slovansko literaturo. In res, to je čisto pravilno, kajti na ta način najlepše vidimo, kako so se posamna slovanska plemena vveljavljala v tej ali oni literaturni opih, kako so reagirali na povsem nove struje, koliko so sprejeli od njih in kaj so jim dali svojega.

Ta nova metoda pride popolnoma do veljave že v prvem zvezku. Prof. Machal razlaga v narodu razvoj slovanskih narodov od njihove preselitve iz pradomovine v nove kraje začeti s Poljaki, ki so najmanj oddaljeni od svojih prvotnih bivašč. Nato nadaljuje s polabskimi Slovani, Čehoslovaki, Jugoslaveni in zaključuje z Rusi, navajajoč vedno glavne zgodovinske podatke, ki so potrebni za spoznanje posamičnih slovanskih narodov. Prvi del, kjer govori o slovanski književnosti od najstarejše dobe do romantizma, je avtor razdelil na štiri oddelke: v prvem razpravlja o začetku slovanske pismenosti, t. i. o glagolici, o cerkveno-slovanski pismenosti v Bolgariji in Srbiji, o prvih korakih ruske književnosti in o najstarejši češki ter poljski pismenosti. V drugem oddelku razpravlja o narodni slovanski epiki, v tretjem o religioznih in literaturnih strujah na Češkem, o velikih dubrovniško-dalmatinskih literaturnih in reformacijskih na Poljskem in v Jugoslaviji, o začetku lužičanske književnosti in končno o literaturnem delovanju na Ukrajini in v Rusiji v XVI. in XVII. stoletju. V četrtem oddelku nadaljuje razpravo o slovanski književnosti v času renesanse in sicer najprej na Poljskem potem v Rusiji, na Ukrajini, v Čehoslovaki in Jugoslaviji.

To je torej ogrodje novega znanstvenega dela v slovanski književnosti. Samo strokovnjak lahko razume, koliko dela in godrtvevalnosti je v tej knjigi, koliko pred-

hodnih študij in koliko vestnega dela ter temeljitega vpogleda v zgodovino je bilo treba za tako ogromno snov. To ni samo zgodovina vobče. Avtor je zbral in sistematičiral vse to, kar se je nakopičilo tekom njegovih predavanj na univerzi, kjer je veljal že po prvih letih svojega delovanja za enega najboljših poznavalcev slovanske kulture.

Bolgarska narodna starina.

Bolgarski arheologi in zgodovinarji so prevzeli inicijativo za sklicanje narodnega kongresa v najvažnejšem središču bolgarske starine. Naloga tega kongresa bo vzbuditi zanimanje za bolgarsko starino in povzdigniti nacionalno zavest s tem, da opozori ljudstvo na slavno preteklost in starodavno kulturo. Kongres se vrši v prastari prestolici Bolgarije-Aboba-Pliski, ki je najvažnejši kraj bolgarske starine. Od tu je treba začeti, kdor hoče spoznati prve korake bolgarske kulture. V zvezi s tem kongresom piše znani bolgarski arheolog Škorpič:

Najvažnejši kraj v zgodovinskem in kulturnem oziru je v času prvega bolgarskega carstva Šumensko polje z dolino reke Tika. Na tem polju je ustanovil Ispaher svojo drugo postojanko Pliska po zmagi nad cesarjem Konstantinom Pogonom. S tem je bil pložen l. 679. temelj bolgarske države med Donavo in balkanskimi gorami. Na istem polju je bila zgrajena letna rezidenca bolgarskih vladarjev. V podnožju planin, ki obdajajo Šumensko polje so bili zgrajeni v soteskah in gorskih kotlinah samostani s krasnimi cerkvami. Mnoge cerkve so bile izsekane iz skal. Največji in najlepši samostan je bil oni v prestolici Pliska, kjer je bila tudi prva bolgarska cerkev, ena največjih in najlepših na Balkanu. Vse te starine so v zvezi z eno največjih bolgarskih zmag. To je bila slava bitka med bolgarsko vojsko in četami bizantinskega cesarja Nikiforja, ki je bil l. 811. popolnoma poražen in ubit.

Med vsemi starinami iz one slavne dobe zavzema prvo mesto samostan, ki ga je zgradil car Boris Mihail v predmestju prestolice Pliska. Na dvorišču tega samostana so še danes razvaline velike cerkve, ki je bila zgrajena potem, ko je Boris Mihail prestopil v krščanstvo. Zgrajena je bila po vzorcu cerkve sv. Klementa v Rimu. Veliko zanimanje vzbuja vprašanje, kje je živel car Boris zadnja leta pred svojo smrtjo. Če upoštevamo, da je bil samostan ustanovljen takoj potem, ko je car Boris pokristijanil Bolgare, lahko trdimo, da je on zgradil ta carski samostan zase in da je v njem preživel zadnja leta kot menih. Vprašanje je sedaj, kje se nahaja grob carja Borisa Mihaila. Južno od carske palače se nahaja majhno poslopje, ki spominja na grobnico. Po pokristianjenju je bilo to poslopje spremenjeno v cerkev, ki je bila obenem tudi carska grobnica. Od vseh strani starega poslopja so bili zgrajeni novi cerkveni prostori. Tu je bržkone našel mir prvi bolgarski car.

Kakšen pomen bo imel kongres v Aboba-Pliski? Nočem govoriti o kulturnem, političnem in vzgojnem pomenu, temveč o drugem važnem problemu. Letos poteče 25 let odkar so se pričele izkopnine, ki naj bi definitivno dognale, kje je bila prva bolgarska prestolnica — v Aboba ali Preslavu. Izkopnine so šle na račun ruskega arheološkega instituta v Petrogradu. Čim se ustanovi, da je bila prva prestolnica Aboba, nima institut nobenega interesa na nadaljnjih izkopninah. — Škorpič sklepa z besedami: Dovolimo izkopnine naših starin, odkrijmo ostanke naše visoke kulture, glede katere moram priznati, da sem bil do zadnjega prepričan, da ni bolgarska, temveč bizantinska in zagotavljam vas, da sami ne bomo vedeli, kako bi čuvali in ohranili to kulturo našega naroda.

Slovanski stiki v prvih povojnih letih.

Za Slovanstvo so po vojni iz mnogih ozirov najvažnejši stiki med Poljsko in Čehoslovako. Ker je Rusija časno izstopila iz velike slovanske družine, sta obe državi tako po številu prebivalstva, kakor tudi po zemljepisni legi in po vlogi, ki jo igrata napram zapadu, eden najvažnejših slovanskih faktorjev. Čehoslovako-poljski odnošaji predstavljajo sami po sebi z ene strani mednarodne odnošaje, z druge pa splošno slovanske stike. Zato igra pri razmatriranju slovanske vzajemnosti ta problem prvo vlogo.

Do najnovejšega časa je stalo med obema državama nerešeno vprašanje Javorine, ki je še danes precej debela stena med čehoslovako-poljskim zblizanjem. Toda spor glede te pokrajine v Tatru je bil samo neznan del večjih raznoglasij med obema zapadno-slovanskima državama. Poljaki še niso pozabili Salomonove razdelitve Tešinske, ki jo smatrajo za krivično. Radi te razdelitve je nastalo med Čehoslovaki in Poljaki napeto razmerje, slično onemu med Srbi in Bolgari radi Makedonije. So pa še drugi problemi, kakor na pr. stališče napram narodnim manjšinam, ki kale medsebojno prijateljstvo. Poljaki so nezaupljivi napram čehoslovaki manjšinski politiki in nasprotno. Poljaki so nezadovoljni s Čehi, ker slednji simpatizirajo z avtonomističnim gibanjem v Vzhodni Galiciji in ker sploh pazijo na vzhodne poljske meje. Čehoslovaki pa tudi ne zaupajo Poljakom radi simpatiziranja z avtonomističnimi tendencami slovaške ljudske stranke na čelu s Hlinko. Važen je tudi psihološki moment, da med obema državama bratsko tekmovanje, ki gre pogosto tako daleč, da rodi naravno zavist; od zavisti do sovraštva pa je samo en korak. Ta zavist se je pokazala zlasti potem, ko so Čehoslovaki sklenili zvezo s Francijo. Krakovski Čzas. je pisal povodom te pogodbe: »Razumljivo je, da Čehi radevolje priznavajo versailski pogodbi. V tem ni nič čudnega, kajti z njo je zvezana njihova neodvisnost. Toda kakšno stališče zavzamejo v nastalem položaju

napram drugim zaveznikom Francije, osobito napram Poljski? Kakšno bo njihovo stališče napram pogodbi, sklenjeni v Rigi? Molk, ki vlada v tem vprašanju, je tem bolj čuden, ker je iminentne važnosti za Francijo in za ohranitev miru v Vzhodni Evropi. Nič manj čudno ni tudi francosko stališče, ki ne upošteva vseh mednarodnih pogoib. Poljska mora štiti svoje interese in zahtevati, da jo točno obveste o novih zvezah.

Kdo bi trdil, da teh besed ni narekovala poleg zagrizenosti tudi čisto naravna »bratska zavist? Poljaki so ponosen narod z zelo razvitim čutom prestiža in lastnega dostojanstva. Uspehi mlado-česke demokracije vzbujajo v njih naravno čustvo zavisti. Ta zavist ima dva izvora. Z ene strani je Varšava ogorčena radi ugodnega položaja, ki ga zavzema CSR med drugimi slovanskimi državami, in se vznemirja radi politike CSR napram sovjetski Rusiji. Z druge strani pa se Poljaki boje uspehov dr. Benešev politike v Franciji. Največja in po prebivalstvu najmočnejša država bi rada postala po izločitvi Rusije oče slovanske družine. Od prvih dni po versailski konferenci do danes so Poljaki zagotavljali Pariz in ondan, da tvorijo oni kordon proti boljševiški epidemiji. Zdelo se je da je temu res tako; toda nenkrat se je situacija spremenila. Z ustanovitvijo Male antante je prevzela vodilno vlogo v Vzhodni Evropi Čehoslovaka; francosko-čsl. zveza pa je pokazala, da Francija bolj zaupa CSR, kakor Poljski.

K sreči je bilo pereče vprašanje Javorine nedavno likvidirano, toda v prid Čehoslovaki, kar je Poljsko znova ogorčilo. Ne glede na vse to pa je bil pesimizem neumesten. Omenjeni sporni problemi so več ali manj političnega značaja, dočim je opažati na kulturnem polju razveseljeve znake poljsko-čehoslovake vzajemnosti. V Varšavi in Poznanju so ustanovljeni kurzi češkega jezika in literature. Ugledni poljski literarni zgodovinar, vseuč. prof. Sziłajski je bil nedavno povabljen na praško univerzo kjer predava o poljski književnosti. V isto svrhu je čsl. vlada poklicala iz Poznanja znanega poljskega filozofa Kozłowskega. Lani je bil gost praške Karlove univerze znameniti poljski jezikoslovec B. de Courtenay. Lansko poletje je posetil Poljsko češki zgodovinar prof. dr. Bidlo, ki se je mudil v Varšavi, Lvovu, Poznanju in dr. mestih, kjer je predaval o češki zgodovini. Toda ne samo univerze, temveč tudi druge institucije so delovale in delujejo za čsl.-poljsko kulturno zblizanje. V Pragi je »Společenski klub česko-poljski«, v Plzni »Kolo česko-poljske«, v Poznanju se snuje »Kolo poljsko-čehoslovake«. To gibanje v korist duhovnega zblizanja med CSR in Poljsko mora veseliti vsakega dobrega Slovana in prijatelja kulturne vzajemnosti slovanskih narodov.

Kakor pa čsl.-poljski odnošaji še daleč niso idealni tako tudi o bolgarsko-jugoslovanskih ne moremo reči, da bi bili ugodni in koristni za splošno slovansko stvar. Tu je merodajno nerešeno in skrajno pereče makedonsko vprašanje, ki stoji med obema državama kot neka zlovesča senca, pripravljena vedno, da povzroči novo bratrmorno vojo. Z druge strani grene in kale prijateljstvo spomini iz nedavne prošlosti, ko je zapeljali bolgarski narod zabritno napadel srbske brate ter zakrivil izdajstvo slovanske stvari. Balkan je sploh usodno ognjišče neprestanih sporov in spopadov, ki so največja nesreča ne samo za Slovanstvo, nego tudi zaostalo Evropo. In dočim vidimo pri Čehoslovaki in Poljaki razveseljevi pojav, da se politična nesoglasja polagoma umikajo kulturnemu zblizanju in duhovni vzajemnosti, moramo zabeležiti pri južnih Slovanih žalostno dejstvo, da prevladuje politika antagonizma in plemensko mrznje nad vsemi drugimi problemi. Intimnih in tesnih kulturnih vezi ni niti med Srbi, Hrvati in Slovenci, dasi žive v skupni državi. O kaj kulturni vzajemnosti med Bolgari in ostalimi Jugoslaveni pa žal sploh ne moremo govoriti. In to je tista rana, ki najbolj razjeda slovanski organizem, kajti če smo ugotovili pri Čehoslovaki in Poljaki zavist in politično tekmovanje, moramo označiti odnošaje med Jugoslaveni kot dokaj napeto razmerje, ki ne obeta nič dobrega. Na Balkanu stoji Slovanstvo pred važno, in lahko rečemo, najvažnejšo nalogo — če odštejemo problem slovanske Rusije — ki jim narekuje ne samo popolno treznost, uvidenost in strpnost, temveč tudi bratsko solidarnost, medsebojno priznanje napak v preteklosti in resno prizadevanje za bodočnost. Ta bodočnost ne sme biti v znamenju razžiganja plemenskih strasti, ne sme sejati med južnimi Slovani samo razdora, temveč mora začrtati pot, po kateri pridejo Srbi, Hrvati, Slovenci in Bolgari najprej do kulturnega potem pa tudi do političnega sodelovanja in edinstva.

★ ★ ★

— Ekonomska špijonaža v Rusiji. Nedavno je bil v Moskvi aretiran nemški trgovski agent Erich Templer. Po preiskavi v njegovem stanovanju je bil osumljen, da je pošiljal v Nemčijo in druge države poročila o trgovskem položaju Rusije. Zato so ga spravili radi trgovske špijonaže pod ključ. Ta slučaj je vzbudil v inozemstvu veliko zanimanje, ker nudi nov dokaz, kako težko je imeti gospodarske stike z današnjo Rusijo. Nemška vlada je intervenirala v Moskvi, da Templera takoj osvobodijo.

— Solstvo v Plzinu. V češke šole se je to šolsko leto vpisalo 9081 otrok, od teh je 55.45% rimsko-kat., brez vere 28.49%, evangelcev 10.24%, čehoslov. cerkve 5.47%, pravoslavni 0.12%, židov pa 0.66%. Statistični podatki nemških narodnih šol v Plzinu od 1. jan. 1924. V plzenske nemške narodne šole je vpisanih vsega skupaj 684 otrok, in sicer v obšolske 331, (175 dečkov in 156 deklic), v ljudske pa 353 (194 dečkov ter 159 deklic). Od teh je 99.12% nemške, a 0.88% pa češke narodnosti. — Glede vere je 571 rim. kat., 65 židov, 33 evangelcev, 9 pripadnikov čehoslovake cerkve, 6 jih je pa brez vere.

Jan Žižka — simbol češke svobode.

Jan Žižka, češki seljski plemič in znamenit husitski vojskovodja, ki se ga spominja te dni ob 500 letnici njegove smrti ves češkoslovaški narod, predstavlja za CSR celo epoho češke zgodovine in nacionalnega razvoja. Rodil se je v Trocnovu, odkoder je prišel bržkone za časa Karla IV. v Prago študirat. Vprav v tem času je izbruhnila med vladajočimi nemškimi veljaki in češkim prebivalstvom borba za cerkveno reformo. Žižka je postal priča te borbe, ki je pritegnila tudi njega. Seznanil se je s češkimi reformatorji, osobito z mlajšim od sebe Janom Husom. Pod Husovim vplivom je postal navdušen bорец za narodno cerkveno reformo. Že na dvoru kralja Václava IV., kjer se je borila površnost in brezbrzičnost renesančne dobe s češkim reformatorskim gibanjem, je bil Žižka odločen zagovornik verskega reformatorskega pokreta in zatiranega češkega naroda, ki se je istovetel s tem pokretom. Branitelj starega reda in stare cerkve so bili nemški plemiči, zbrani okoli dvora. Jan Žižka pa je postal njihov največji sovražnik. Ista ideja ga je gnala tudi na Poljsko, kjer se je boril z Jagelonci proti križarskemu redu nemških viteзов. Na Poljskem je preživel več let ter je v borbi z nemškimi nasilniki mnogo pripomogel h končni poljski zmagi pri Tannenbergu. Na kraljevskem dvoru se je seznanil s državnimi zadevami kraljevine Poljske. V sami Češki je stopil Žižka v veliko akcijo šele po Husovi smrti, ko je zadobil husitski pokret socialni in vojni značaj! Najprej je nastopil v južni Češki proti močnim vlastelinom Rožemberka. Postal je voditelj antifeudalnega in demokratsko usmerjenega pokreta ter je že l. 1419 prenesel polje svojega delovanja v Prago, kjer je vladala nemška večina. Po smrti kralja Václava IV., za časa njegovega naslednika kralja Zigmunda, ki ni imel nobenega slovenskega čuta in ki je zahrbtno zakrivil tragično Husovo smrt, se je ta borba tako poostila, da je prišlo do odkritega spopada med husitskimi četami in nemškimi plemiči, ki so branili nemško nadvlado nad Čehi. To je bil zgodovinski moment, ko je bilo treba organizirati močan odpor, kajti z nemške strani je bila napovedana križarska vojna, ki je imela čisto protislovaški značaj. V tem smislu je tudi Žižka takoj razumel svojo nalogo, da namreč ne gre samo za božje postave, temveč in v prvi vrsti za bodočnost slovaških narodov. In baš to prepričanje je dalo husitskemu pokretu ono nepričakovano silo in popularnost.

Od l. 1420, ko je bil prvi križarski naval na Češko, pa tja do l. 1424, ko je slepi t. borski vojskovodja, ki je bil krenil s svojo vojsko na Moravsko, podlegel pred Pribislavom kugi, stoji Jan Žižka na čelu tega pokreta ne samo kot vojskovodja, temveč tudi kot prvi duševni vodja in diplomat. Kot vojskovodja je že tedaj iznenadil ves svet, ker se mu je posrečilo v par mesecih organizirati vojsko, ki je s svojo taktiko, železno disciplino in oduševljenjem daleč nadkriljevala neprijateljske čete. Moralna in vzgojna višina njegove vojske je bila toliko, da je sam papež Pij II. rekel, da poznajo Žižkovi vojski sveto pismo boljše kot italijanski prelati. S to vojsko je Žižka premagal demoralizirane križarje in zaslovel po vsej Evropi. Njegovi strateški uspehi so iznenadili vso javnost še bolj, ko je v bitkah izgubil najprej eno,

potem pa še drugo ubito in je pripeljal mnoge slavne zmage samo njegovi genialni taktiki. Znano je, da se je Žižka često pripravil za bitko več dni s manevri na kraju, ki je s svojo naravno lego odgovarjal značaju bojišča. Tako lahko smatramo Žižka za enega prvih ustanoviteljev moderne strategije. Poleg svojih zaslug kot izborni vojskovodja pa je Žižka storil za češki narod zelo mnogo tudi kot diplomat. Komaj je papež napovedal Cehom križarsko vojno, je Žižka pridobil zase neprijatelje Rima. Najprej se je obrnil na Poljsko in je naglašal slovansko sorodnost obeh narodov. Ideji češko-poljskega zblizanja se Žižka ni iznevil tudi pozneje, ko mu je bila potrebna poljska vojaška pomoč. Tako je postal v srednjem veku prvi pionir slovanske politične vzajemnosti. Po Žižkovi zaslugi so ponudili češki Husiti poljskemu kralju češko krono.

Največji del svojega življenja je preživel Žižka v vojski, ležeč na siromašnem vojaškem ležišču pod odkritim nebom, kjer je tudi umrl. Za njegovo ideologijo je značilno, da se je boril ta neustrašni in strogi vojščak v prvi vrsti za to, da se dežela osvobodi vojne in da dobi dobro upravo. Po njegovi zaslugi je bil sklican deželni zbor, da

odstrani anarhijo in da deželi nov red. Žižka je bila se glede na svoj vpliv in moč tuja vsaka misel o vojaškem despotizmu, da bi bil lahko postal neomejeni gospodar vse češke zemlje.

Njegovo junaštvo, strateška sposobnost, navdušenje za resnico in pravico, njegove državniške vrline in preprosti, skromni način njegovega življenja je pridobil njegovemu imenu med Čehi splošen sloves, ugled in spoštovanje. Najširši sloji tedanjega češkega naroda so ga obožavali. Tudi protireformatorska reakcija poznejše avstrijske tiranije ni mogla zasenčiti njegove slave. Čim se je češki narod po dolgih stoletjih robstva zdrnil, se pojavila Žižkov spomin kot svetli simbol češke narodne svobode v oči pesnika Antonina Puchmajerja, posvečeni Janu Žižki. To spoštovanje se je v novejšem času še povečalo in danes je češka zgodovinska kritika prepričana, da je imel slepi češki vojskovodja XV. stoletja največjo zaslug za rešitev češkega naroda izpod vpliva antislovanskih intencij in habsburških ter nemških nasilnikov. Jan Žižka je bil s svojo husitsko vojsko za ohranitev češke narodnosti to, kar so bili za slovanski jug srbski junaki pred turškim navalom.

IVAN ALBRECHT:

Zgodba s ceste.

Nekaterim je dano od vekomaj, da jim sije sonce, kamor stopijo in kakor se okrenejo. Ne smem reči, da bi jim zavidal ta nebeški blagoslov; lagal pa bi tudi, ako bi trdil, da jim ga privoščim. Sicer je pa to vseeno. Kaj briga Anico, kadar je vesela, kaj misli o njej Minka.

To pa je tisto, kar je poglavitno, ne zavist in ne Anica, ampak Minka. To je namreč prijazno dekletce, ki razume tega življenja sladkosti in bridkosti in sploh — Minka je deklica, ki bi lahko bila, da je rojena v pravih okoliščinah, po milosti božji in volji naroda... No, brez zamere, saj ni. Čisto preprosto dekletce je, ki ljubi lepo bluzo in primeren klobuček...

Oni dan sem jo srečal. Reči moram in priznati, da Minka ni napačna. Zlasti je vabljivo, kadar lahko zmaje z glavo in smehljaje odzdravi:

»Dober dan! No, kako gre?«

»Vraga! Po pasje gre!«

»Beži no, beži. Kam pa pojdeš za Veliko noč?«

»I, v kancijo, Minka. To je danes edina rešitev. Saj veš, duševni delavec —«

»Ki pa ne zametava, hm —«

»No, no,« sem prekinil dekličji smeh. Bilo mi je hudo nerodno, ko sem stal kakor modrujoč božji volek na ulici.

»Mi gremo letos malo po svetu te dni —«

Nisem vedel, kaj pomeni množina v njenem govoru, pa sem se začudil:

»Koliko pa vas je?«

»Oj, še vprašaj? On, jaz, njegov brat, krassen dečko, ti pravim — in ali nas ni dovolj?«

»Šment,« sem pomislil. »On,« to pa, to! Minka torej ni več dekle, ima že »njega« in je »njegova«. Kako se sučejo stvari!

Glasno sem dejal:

»Kaj torej smem čestitati?«

»Lahko, če hočeš,« se je zasmejala Minka. »Saj bi te bila povabila, pa je rekel »one«, da napraviva v postu, ko ni toliko stroškov.«

»Imenitno,« sem dejal, kakor je v takih slučajih navada. Kadar namreč človek sreča znanko, ki je prestopila

lahni plot dekličstva in je last uglednega »njega«, se mora vedno vesti tako, kakor se spodobi.

»Kaj nisi vedel?« se je pomembno začudila Minka.

»Obžalujem,« sem dejal preprosto in mirno.

Minka se je zasmejala. Ta njen smeh je bil še popolnoma dekličski. Tako se je smejala nekdanj, ko smo prihajali študentje s počitnic k njej po pih. Jaz lahko mirno trdim in potrdim, da nisem nikdar odšel brez njega. Še med vrati sva postala z Minko in se poslovala na način, ki nikdar ne potrebuje priči.

»Ej, veš,« je dejala Minka in vzdihnila. Ta vzdihljaj se mi je zdel tako nekam čuden, vendar ga nisem skušal pojasniti z besedami. Rekel sem samo:

»Zdaj ti je torej dobro.«

Minka je odkimala. Temu sem se čudil, čudil tem bolj, ker je bilo njeno telo odeto v svilo in krasno kožuhovino. Ona je menda opazila mojo zbežanost in se je otožno nasmehnila:

»Ni nič, prijatelj —«

»Pa imaš vendar moža,« sem dejal s poudarkom.

»E, koliko je mož na svetu,« je odvrnila Minka. »Pa veš mar, kaj počne moj?«

»Ne, tega ne vem,« sem slovesno priznal.

»Boga išče,« je odvrnila Minka.

»Jako lep posej,« em zamrmral.

»Hu,« se je zgrozila Minka. »Veš, preje je branjaril. Najprej z raznim blagom, potem z živili, prav nazadnje pa z jajci.«

»No, in —«

»Nič! Jajec je nakupil, da je bilo bolj! Potem jih je tiščal doma, dokler ni imel cele vagone samih klopotcev. Tako je prišel ob svoje imetje in se je zdaj zatekel k Bogu!«

»Zelo krščanski mora biti tvoj mož,«

»Jako,« je rekla Minka s tistim usmevom, kakršnega pozna samo ona.

»Upam pa, da ti ne boš manj —«

»Jaz?« sem dejal in nisem razumel zveze.

»No ti, da — ti,« je ponovila Minka.

»Saj si pravil včasih —«

Malo mučno mi je bilo, pa sem se parkrat prestopil.

»Pomisli,« je rekla Minka, »moj mož je sedaj ob vse —«

»Pa je imel premoženje —?«

»Imel ga ni, a dobil bi ga bil lahko. Če ne bi bila prišla vmes tista nerodnost s klopotci.«

»Mhm —« sem pritrdil in hotel vsčiti vesele praznike.

»Kaj boš že šel?« je dejala Minka.

»Pa kar tako?«

Rudeče sta se vzbočili njeni ustni in konture njenega telesa so vzdihale pod svilo in kožuhovino.

Tedaj sem jo šele razumel. Čisto tiho sem ji podal roko in ji pogledal v oči.

»Žal mi je, Minka.«

Ona je zardela, stresla kodrasto glavico in se vzravnala.

»Saj ni nič,« je dejala, »samo videti sem hotela, koliko je v tebi — moža.«

Moral sem se nasmehniti!... Kako je stara in po ceni ta Minkina ženska modrost!...

»Nič ne dè,« sem dejal. »Vesele praznike in dosti prihrav!«

»Enako,« je zagostolela Minka in se nekam v zadregi poslovala. Mimo je prišel mesnat možakar, jo pozdravil in jo odpeljal s seboj.

»Edino jaz te lahko rešim,« je dejal, »ampak —«

Dalje nisem čul. Vedej in slutil pa sem, da bo letos imela Minka tako Veliko noč, ki je ne bo vesela.

Miran Jarc:

Pričakovanja.

I.
Iz palač in svetišč, iz tovaren in učilnic, iz kolodvorov in pristanišč, (o, da bi bil slepi!) noč in dan, dan in noč preži večno grozni obraz troglodita, zeva strahotno spačena podoba zveri. Vidim rajanja solcu na čast, noči na čast, pomladi, poletju, jeseni in zimi. Nekoč sem se divil plesom in igram in hvalnicam in molitvam — (o, zakaj sem se srečal s samim seboj!) in sem plesal in pel in igral v zboru tisočev...

Dolge so procesije, pozvanjajoče v nebo, ozarjajoče novega človeka, glasne so prošnje in daljno tihe so molitve... in vendar ne morem verjeti... ker: ker slutim obraz, ki noč in dan, dan in noč preži na to božjo zemljo, strahoten zmajski obraz človeka — troglodita...

II.
Videl pa sem človeka, v najgloblji oduševljenosti, v najblaznejši vznemerenosti: in to je bilo takrat, ko je sovražil, ko je ubijal...

Kaj morem zato, če mi ne zgine spred oči podoba Kajna, če me plaši valovanje brezkončnih oceanov krvi, če mi žvižgajo skozi gozde živčevja blazni kriki tulečega človeka...

Čemu ves nakit, ki so ga stkala stoletja, čemu vsa barvila in lepota, za katere so belji ljudje razdeljali tiste pokrajine vzhodnih dežel... Se groznejši je spačeni obraz vrtoglave množice, ki se družijo v sovraštvu...

III.
Je človek: bel kot solnčna pesem, vodoraven kot gladina morja, navpičen kakor nevidni svetilnik, na čigar vrhu mirno gori severna zvezda... ali je sam, tihi, brezglasen... in čeprav jih je tisoče, so vsi le nevidna družba, razprostrta po vsejirju zemlje... držeča se z nevidnimi rokami...

In v teh je vstajenje in v teh je velika noč morda danes, morda jutri, morda vsako uro, vsak nihaj na večni uri...

Zemlja jim je nevesta in mati, solnce jim je brat in oče... nebo jim je godba in počivališče...

O, kedaj se vtelesijo njihove sklenjene roke da bodo misli zapele in zazvonile v vsešir, da bo zemlja oživila v bajno zavest skrivnega spočetja božje misli...?

I. Zupančič:

Caheji.

Na cvetno nedeljo kralja z žezlom — oljkovo vejo,

na glavi krono pravice, mira in sprave, v srcu vesoljno carstvo ljubezni — vodijo v grešno mesto pobožni Caheji.

Na veliki petek ob treh je kralj — razbojnik:

žezlo je žebelj, krona trnje, carstvo — križ,

Caheji so rablji, ljudstvo zveri — le On je jagnje:

»Gospod, odpusti jim, saj ne vedo...«

Ne, ne, vedo! Od zore do mraka se jezik namaka v visoki pesmi o kralju, ki kralj je v nedeljo, v petek — razbojnik, v nedeljo pa zopet kralj.

In vsako leto k vstajenju grečo grobarji: z jeziki skalo vale z njegovega groba, s srci tišče mu sulico v prsi in žeblje v pesti...

V dušah so črni kot saje, v mislih — kameleoni — drugače pa vse časti vredni pobožni Caheji.

Sede kakor opice vsi na zlati veji, kriče kakor srake, hudčev zarod valé, žive od njegovih besed »Gospod, odpusti«

in večni so kakor rod, ki pečko ga izusti.

Iz pariškega življenja.

Karneval v Parizu je minil letos brez karnevala. Že od pamtlivega, so vsi pariški okrajji volili najprej Muze, potem Kraljico in končno Čebelo. Imena so se menjala, toda bistvo je ostalo vedno isto. Vseh 20 okrajev je volilo po eno deklico iz pošte in siromašne meščanske roduine. Imenovali so jo pred davnimi leti Muza, potem pa Kraljica. Takih kraljic je bilo na vsakem karnevalu 20. Vsaka je imela svoje spremstvo, sestojelo iz dvornih dam. Nato so volili kraljico vseh kraljic. Obekli so jih v dragocena oblačila ter so jih vozili v ozlaženih vozovih po vsem mestu. Take sprejeme so spremljali navadno republikanski gardisti, orkestri vojaške godbe in množica maskiranih Parižanov. Kraljica kraljice je posetila v spremstvu drugih kraljic pariškega župana na magistratu ter je dobivala od njega posebno darilo: zlato uro ali zapestnico. Prizadevala si je, kolikor je pač mogla, posnemati kretnje in vedenje prave kraljice in s kraljevskim dostojanstvom se je napoila v Elizejski dvorec, kjer je posetila predsednika republike, ki ji je tudi daroval kako dragocenost. Nato so jih odpeljali nazaj skozi mesto, darovali so jim najmoderneje obleke ter so jih vozili celo leto po Franciji. Vabili so jih na zabave, pred začetkom novega karnevala pa so jim dajali doto: kraljici kraljice 25.000 frankov, kraljicam po 5 in 3000, dvornim damam pa po 500 frankov.

Tako je bilo do letošnjega leta. Letos pa je izjavil odbor, ki je druga leta prirejal karnevale, da so fondi izčrpani in da lanskim kraljicam ne more dati dote. Zato odbor letos ni priredil karnevala. Ubore kraljice — v obupu in razočaranju so se spremenile v navadne tržne prodajalke ter zdaj samo sanjajo o slajnem triumfalnem pohodu skozi mesto in o doti, ki bi se jim v današnjih časih še posebno prilagela. Parižani se sedaj zanimajo, kam so izgubili vsa odborova sredstva.

Vsi so rekli, da je to res, in se je gospod Kvas kar vsedel.

Gospod profesor pa je povedal še zgodbo o drugi palici, last je bila splošno priljubljena kavalirja gospoda Gabrijela iun. Naneslo je gospodu Gabrijelu iun., da se mu je palica zlomila. Po sreči so bili večak pri roki, žurno so dali zlomljeno mesto v ovoj z gipsom, in res, v šestih tednih se je palica zopet lepo zrasla in zacelila — to je zgodovinsko! Ta zgodba, je dejal gospod profesor, da spada takisto v tajnostno poglavje o inteligenci mrtvih stvari.

Na vsak način je vse to jako čudno in vredno resnega preudarka, pa mislim, da tudi slavno uredništvo še ni izpregovorilo zadnje besede zastran Martina Krpana. Cena kakor po navadi; ako ni nikakor drugače, naj pa bo 10% popusta!

Fr. Z.

Okultni fenomeni.

Ti so znamenita stvar, najsvetovnejši listi pišejo jako izobraženo o njih, pa utegnejo zanimati tudi domače kroge.

Grem n. pr. po cesti in pozdravim, pa se zgodi —

Zgodi se pa le, kadar grem sam!

Če gre žena z mano, potem je stvar drugačna. Če gre z mano žena, me žena vsakikrat rahlo dragno: »Pozdravi!« in storim tako in spoštljivo pozdravim, da ni zamere. In potem mi žena pove, kdo je bil. Ali pa tudi lahko, da nič ne čakam in pozdravim kar na svojo roko in šele potem vprašam, kdo je bil, pa pravi žena: »Ne vem. Mislija sem, da ga poznaš, ko si ga pozdravil.« — toda jaz ga ne poznam in sem le mislil, da ga morebiti ona pozna. In je stvar kolikor toliko v redu, kadar greva vkupe.

Le kadar grem sam, se mi včasih pripeti nekaj čudnega. Grem in lepo pozdravim, potem pa se mi počasi zbujata zavest: Ali ni tale človek, ki sem ga pozdravil, mrtev! Kako pa — mrtev je! Mesec dni je tega, kar je umrl in je imel pogreb in parte in neotlačno vdovo in vse, kakor se spodobi! Pa gre zdajle po cesti in mi je odzdravil z enim samim prstom — to ni v redu!

Toda to je baš tisto, kar se imenuje okultni fenomen in so o tem pisane jako učene knjige. In pravilo te

knjige, da mrlič na cesti ni rajnik osebnost, ampak da je le njegov duh ali fantom, in je mogoče, da imajo ta-le hip spiritisti tod-le kod svojo sejo in so klicali rajnika, pa hiti sedaj sirota, da stori svojo dolžnost, kakor mu jo ukazujejo okultni paragrafi.

Ta pojav je resnično čuden, če prav me žena zaničuje in pravi, kar se tiče pozdravljanja, da ne igram dobre figure in naj si kupim očala.

Očala so draga! Pa ne glede na to — če bi žena vedela, kaj je okultizem, kaj je fenomen in kaj fantom, bi morebiti govorila drugače! Morebiti pa ne! Kajti so ljudje na svetu jako vsake vrste!

N. pr. sem poslal slavnemu uredništvu prav lično reč, tako rekoč narodno pravilico: Martin Krpan. Slavno uredništvo mi jo je vrnilo s presenetljivo opombo, da je bila ta pravilica natisnjena že pred 66 leti. To je zanimivo! Resnično si nisem svest, da bi jo bil spisal tudi že pred 66 leti. Pač pa so mi na razpolago neovrtni dokazi, da me pred 66 leti sploh še ni bilo na svetu. Kaj poreče slavno uredništvo sprito tega dejstva? Ah! mi to fenomen, morebiti celo misterij?

Ne spominjam se natanko, kako pravi Hamlet, kajti mi je žena pospravila knjige nekam pod streho. Naj pa pravi kakorkoli, vsekakor ima prav! Slavno uredništvo naj bi blagohotno upoštevalo njegove tehtne besede in potem naklonjeno pogledalo in po-

pravilo svoje stališče zastran Martina Krpana!

Ali pa vzemimo, kako čudovito čudna je bila zgodba z mojo palico!

Imam namreč palico z lepim svetlim ročajem, ne manjka dosti, pa bi bil srebrni. Redno je ne jemlim s sabo. Le če zvucer stopim izven mesta ali pa k Grozdu na Poljane, ne grem nikdar brez nje. V takih prilikah palica dobro služi: noč ima svojo moč, za kakim vogalom lahko preži bridka usoda, pa je pomenek z bridko usodo dosti lažji, če je v roki palica.

To palico sem nenadoma pogrešil. Hotelo se mi je malo na izprehod, potem bi se oglašil pri Grozdu, prav čedna in izobražena družba zahaja tjakaj. Odkrito povem, tudi Martina Krpana sem slišal tamkaj in je dejal gospod profesor Pavle, ko mi ga je pravil, da je jako izviren. Slavno uredništvo na to opozarjam.

Hotel sem torej na izprehod, pa kakor rečeno — palice ni! »Žena, kje je palica? Otroci, kje je palica?« — Ni je! Včasih žena ni čisto stvarna in je rekla: »Tam je, kamor si jo dejal!«

Prejšnji dan smo imeli sejo in tu seji je eden imel god in poleg godu tudi denar. Takrat, vem, da sem se imel palico. Za palico mi je bilo žal, kajti je imela jako lep ročaj, ni dosti manikalo, da ni bila srebrna. Doma ni bilo palice, zato sem krenil gledat, kje smo enoči sejali in gođovali, ali je morebiti

zaostala ondi. Sprejeli so me z odkritim veseljem, zelo so se smejali, toda o palici ni bilo ne duha ne sluha.

Krvavelo mi je srce, palice je bilo vendarle škoda, kajti njen ročaj na pik da ni bil srebrn — zdj se mi, da sem to že povedal. Potrt grem h Grozdu, vstopim, hola! — kaj mi ugleda radostno oko? Moja palica visi mirno in zadovoljno na običajni kljuki!

Izenaden vprašam krčmarja, kako in kaj, — odgovori krčmar, da nič ne ve. Gospod Kvas je sploh krčmar starega kova, nikdar nič ne ve, kaj se je godilo v gostilni, gostilna mu je kakor spovednica.

Vprašam Ančko, ki streže goste. Popraskala se je s svinčnikom za levim ušesom, toda ji ni pomagalo — nič ni vedela.

Vprašam še drugo gospodo, mar smo morebiti snoči po godu še prišli semkaj in sem potem sam palico pozabil tukaj — pod milim Bogom je vse mogoče! Vsi so se začudeni pogledali in so dejali, da ne.

In potem je dejal profesor Pavle in vsi so rekli, da ni drugače: palica je morala sama priti semkaj v krčmo in na kljuko! Vajena da je poti in prostora in si je brez tuje vidne moči pomagala semkaj. To da je zopet tisto, kar se imenuje fenomen. Mogoče da sta bili moja želja in volja tako silni in sta stopili s palico v raport in sta jo premaknili iz enega kraja v drugi. Te-

Damir Feigol:

50%.

Nisem ga gledal, a vendar sem čutil ves čas njegove poglede, srepo uprte vame. To buljenje me je čezdalje bolj razburjalo, glave pa le nisem hotel obrniti in pogledati predrznežu iz oči v oči, kakor bi se bil resno namenil preizkusiti, koliko lahko prenesejo moji živci.

Nalašč sem se bil zatekel v sobo, dobro vedoč, da bom tedaj v njej edini gost, sam s svojimi mislimi, sam s svojimi skrbmi. Človek si pač zaželi od časa do časa svoje lasne družbe. Pa ti prikomasti v to tiho svetilčice tujec, sede k bližnji mizi in si naroti četrto, nemeneč, da si je z njo že pridobil pravico, poskusiti na tvoj račun svoje amatersko-detektivske zmožnosti.

K sreči — bil je pa v resnici že skrajni čas — je vstal neznan opazovalec od svoje mize in prisedel k meni: »Oprostite in dovolite! Martinčič sem iz Potoč doma. Že del časa Vas opazujem, poznati Vas bi moral, a vendar ne vem, kje neki sva se srečala.«

»Verjemite mi, da razmišljam tudi jaz čes čas o tem!«

»Vas že imam! Po glasu sem Vas poznal. Ali niste Vi v naši vasi pred vojno ustanovili Bralnega društva in imeli na ustanovnem obnem zboru izpodbujajočega govora? Čakajte, bil je devet januar štiri leta pred vojno. Dobro sem si zapomnil ta dan, ker me je presenečila, ko sem se vrnil od zborovanja domov, naša mavra v dvema zdravima telikoma.«

»Veskar krasen uspeh mojega govora!«

»Lep je bil Vaš govor! Toda stoji! Doma odkrijemo v kratkem spomenik. Za to griliko potrebujemo govornika in ...«

»Mar pričakujete zopet vselega dogodka v svojem hlevu?«

Niti najmanj se ni zmenil za mojo pripombo, ki je skoraj gotovo ni slišal. Nadaljeval je nekam svetčano: »Veste, naš spomenik naravnost vplije po dobrem govorniku!«

»Če že spomenik sam vpije, čemu naj se potem še govornik dere?« Tudi ta moja opazka je šla mimo njegovih ušes.

»Pričakujem, slutim, vem, da se odzovete pozivu našega millega naroda!«

»Komu, če smem vprašati, se je pa postavil spomenik?«

»Na to vprašanje ni tako lahek odgovor. Naj Vam pojasnim vso zadevo!«

Ugajal mi je možakar. Doma ima spomenik postavljen, govornika že pregovarja k sodelovanju in za popolno slavnost mu manjka samo še — oseba, ki se je bil njej na čast postavil spomenik. Vse njegove arepe poglede sem mu odpuštil, zadeva je postajala le prezanjiva.

»Obrobnik, Dolince in Hrastje, naše sosednje vasi, imajo že vsaka svoj spomenik v vojni padlim občanom. Tujci in meščani naj bi hodili gledat te spomenike skozi naše Potoče, ki so večje od Obrobnika in Hrastja skupaj, ne, čemu smo si pa bili prihranili s aprovizacij lepe tisočake? Tudi v Potoče spomenik, lep, dostojen spomenik, da bo sosednje fere kar zavist lomila. Nevedno, koliko nepričakovanih ovir nam je oteževalo udeleževanje tega našega soglasnega sklepa. Najprej smo dogajali, da ni umrl nobeden iz naše vasi v vojni. En sam je bil na fronti in še ta se je — kaka smola za nas — vrnil. Po daljšem iskanju je izsledil naš tajnik, da je bil na fronti tudi Andrej Rupnik, ki se je pa samo rodil v naši vasi, pristojen je bil na Poljane. Za tem se je zbrislala vsaka sled, nobeden ne ve ničesar o njem. Kaj napraviti? Odgovoriti se mu, bi pomenjalo, odpovedati se spomeniku! In zopet smo sklenili soglasno, da je Rupnik za našo vas neizpodbitno mrtve, mrtve, kakor se to sploh zahteva od vsakega padlega junaka, in pripravili s razpisanim natečajem v listih čitajoč občinstvo na žalostno dejstvo, da se ni vrnilo v rojstno Potoče petdeset odstotkov na fronti bojujočih se junakov, da se tem postavil v oddolžitev skromen spomenik.«

»Saj tega Rupnika poznam! Seveda, Rupnik Andrej iz Potoč. Skupaj sva hodila v šolo.«

»Kako srečno naključje!« Ves vzhlel me je prijel Martinčič za roko. »Saj potem poslušate s govorom tudi spomin svojega sošolca!«

»Kaj pa, če Rupnik še živi? Dokazov, sami pravite, nimate nobenih, da je mrtve, kajti s samim sklepom, pa bodi ta še tako soglasen, se ljudem še ne upihne življenje.«

»Dokazov da nimamo? Nasprotno! Pred šestimi meseci so dale izklesati Poljane njegovo ime v spominski ploščo in njegova oblastvena nevesta nosi od tedaj naprej žalno obleko.«

»Ne prvi, ne drugi dokaz ni zame, gošpod Martinčič, dovolj tehten. Morebiti se je tudi Poljanom mudilo s spominsko ploščo, ker so tudi oni imele nekaj prihrankov iz aprovizacijske dobe in Vi imate pojma, kako pristojna črna nekaterim dekletom. Prej ste rekli: oblastvena nevesta. Tega izraza ne razumem!«

»To je zopet novo poglavlje v naši spomeniški zadevi. Toda, že pol ure sediva pri praznih kozarcih. Meni, ki nisem vajen mnogo govoriti, suši govorjenje grlo. Vesel sem pa le, če se mi posreči, da zabelim slavnost s Vašim govorom. Prav po nepotrebnem si nalaga človek skrb in breme, toda za čast, za povzdigo svojega rojstnega kraja se rad žrtvujem!«

Martinčičovo navdušenje ni bilo izumetničeno. Govoriti podrobno o predmetu, ki naj utemelji slavo do tedaj še neznane Potoč mu je bila prava slast. Ko je prinesla Režika pijače, je udušil cel kozarec na en dušek in nadaljeval:

»Kot po objavi natečaja v listih je došlo odboru za postavitev spomenika pismo. Franica Zimčičeva nas je obvestila s izbranimi besedami, da je nevesta pokojnega Rupnika da je prisostvovala že slavnosti na Poljanah, da je bila tu predstavljena vsem oblastim in da prikaže za svo gotovostjo vabilo tudi na našo

slavnost, saj itak nima, kakor se je razlajala v svojem pismu, njeno strito srobo nobene druge uthe na širnem svetu kakor take slavnosti. Odbor, ki mu predsedujem jaz, il je takoj odgovoril, da je vzel z odkritim veseljem njeno žalost na znanje in da bo nad vse navdušen, če se udeleži odkritja, kjer il je že določeno odlično mesto tik slavnostnega govornika.«

»Bravo! Imenitno! Tako se odgovarjale!«

»Le počasi! Kmalu potem smo dobili še tri podobna pisma. Julči, Tončka in Elvira so prijavile voljo udeležbo pri slavnosti in sicer vsaka kot Rupnikova nevesta. Naj le pridejo, za par korcev juhe več pri slavnostnem obedu nas še ne bo jemal vrag! Toda naša učiteljica, zapisničarka v odboru, je bila nasprotnega mnenja. Da zadostuje vsakomur, je trdila, ena sama nevesta, Rupniku torej Franica, ki jo poznajo oblasti že izza Poljanske slavnosti kot tako, ostale neveste da so protipostavne, takorekoč nezakonske neveste, ki se sicer lahko udeležijo slavnosti, toda nikakor ne na podstavku spomenika tik slavnostnega govornika. Ugovarjali smo mi možki, ki poznamo take srčne zadeve da ni bil Rupnik navaden zemljan, marveč junak, hraber junak, ki zasluži, da se mu prizna vse štiri neveste na podstavku in ne med občinstvom. Vkljub naši premoči je zmagala učiteljica, kaj bi ne, saj sama sestavlja zapisnike. Menda je zahtevala od vsake nove neveste kolikovan potrdilo z občinskimi pečatom in županovim podpisom, da je bila v resnici Rupnikova nevesta. Dejstvo je, da se ni nobena več zgledala. Kaka škoda!«

»Res škoda!« Tudi meni je prišel vzklik iz globine srca. Zamižal sem in videl v duhu na podstavku stoji štiri dekleta. Vsa štiri, Franica, Julči, Tončka in Elvira, ljubka in srčkana. Visoki uradniki in častniki so jima stiskali roke, predstavljali se, čestitali. Zraven deklet sem pa stal jaz slavnostni govornik s lužbeno tugo na obrazu in čakal, da se mi podeli kot edinemu žalostnemu ostalemu pokojnina po pokojnem sošolcu.

»Kaj ne, da ne odklanjate moje prošnje?« S temi besedami me je vzdramil Martinčič. »Vabim Vas tudi v imenu našega odbora. Pridite pa že, čakajte, drugi teden v četrtek ima odbor zopet sejo, pridite torej v četrtek, do postaje Vam pošljem voz, moj gost boste. Pogled na Rupnikovo rojstvo vas in njeno okolico Vam lahko ustvari novo idejo, ki jo vpletete v svoj govor, da se Vas bodo spominjali Potočani do tretjega rojstva. Sedaj pa moram na postajo! Hvala Vam iskrena! Torej v četrtek na svidenje!«

Zopet sem bil sam v gostinjski sobi sam s svojimi mislimi, sam s svojimi skrbmi. Zdelo se mi je, da sem pravkar sanjal. Gluh sem bil, ko me je pozival naš mili narod, brezbrizen, ko me je klical moj že pozabljeni sošolec, niti besedice nisem čehnil na ustno vabilo v imenu odbora, in vendar notranji glas mi je pravil, da me je bila usoda že določila za slavnostnega govornika. Javnega nastopa se nisem bal, skrbel me je edino moj preozki telovnik pri črni obleki, ki sem ga moral odpeti že ko j uhl. Dobro je bil povedal Martinčič: Prav po nepotrebnem si nalaga človek skrb in breme!

S precejšnjo beležnico v žepu za nove ideje sem se blizal z vlakom svojemu cilju. Pred postajo me je že čakal kolese in mlad fantina, ki je očividno kočijažil, me je vprašal, če bom jaz za botra Potočkemu spomeniku. Pritrtil sem, med vožnjo sem pa že začel razmišljati o slavnostnem govoru, saj boter mora pri krstu tudi kako pametno ziniti.

Pred vasio sta me že pričakovala Martinčič in njegov namestnik v odboru. Stopajoč velevažno med obema sem koj opazil, kako zro vse Potoče name. Drobiž od tretjega do štirinajstega leta je korakal za nami v sklenjenih vrstah, ki so dobivale pri vsaki hiši novih dotokov, medtem ko so me vsi drugi prebivalci na desni in levi ceste pazljivo motrili. Gtovo so precejnevali in odtehtavali moje duševne sposobnosti za bližnji javni nastop, ali pa so opazovali, misleč, da bom držal kot boter ves čas slavnostni spomenik v rokah, moje postavo in moje mislice. Ni mi bilo prijetno in vesel sem bil, da smo jo kmalu zavili v Martinčičev dom, kjer so nas že pričakovali ostali občerniki.

Gostoljublje našega ljudstva se je že tolikokrat opevalo, da bi bilo odveč, ponoviti tu na tem mestu že dobro znane napreve.

Seja se je vršila pri belo pogrnjenih mizli. Običajna ovrtitev odborove seja je ugotovitvijo sklepčnosti in s pozdravom se je umaknila prisrčnemu: »Dobro tekla in enako prisrčno se je seja tudi nadaljevala in je trajala brez presledka več ko sedem ur. Bila je namreč ena zadnjih sej in moral se je temeljito izkoristiti kratko odmerjeni čas do slavnosti. Sicer so se bile glavne točke vzporeda rešile že v prejšnjih sejah tako sprejem gostov, nastop pevcev, odkritje. Nam je ostala prav za prav samo še podrobna setava jedilnega lista za slavnostni obed.

Neverjetno, kako se je zavlekla ta točka. Izprva sem se tudi sam udeleževal razgovora, toda čim bolj sem postajal sit, tem manj veselja sem gojil do predmeta. Rajši sem si zapisoval kot tih opazovalec v svojo novo beležnico vrstni red jedi, v kolikor se je ta dal dognati iz splošnega utemeljevanja. Uverjen sem bil, da se bo skrivala zame, ko bom doma prebral svoje zapiske, v omaki, pod kako pečenko ali za kakim kosom potice ona ideja, ki naj bi mi, vpletena v govor, zagotovila po Martinčičevem mnenju hvaležnost celo Potoških vnukov.

Že določitev juhe je bila težka stvar. Ta je bil za riž, drugi za rezance, tretji za

ribano kašo, četrti za sdrobne tunche, sleheral je imel svoj okus in obveljal so vsi štirje okusi. Po juhi je vsak odbornik zagotovil svoj najljubši jedi mesto na je dillnem listu in celo iz mene so se izsilili žiljkofli. Tretje odmore za odih in kratko nemoteno prebavo naj bi prekinali obed. Ko je bilo vseh jedi trinajst, smo morali radi nesrečnega števila dodat še štirinajsto in da se je število lepo snakrožilo, še petnajsto jed.

Na koncu seja se je izrečno poudarilo, da se jedilni list v končni, ne več izpremenljivi sestavi nikakor ne sme pokazati učitelji, ki bi iz prevelike varčnosti gotovo črtala par jedi, kakor je že prej skoparila z nevestami. V tem slučaju se zavedajo odborniki svoje velike odgovornosti in ne dopuste, da bi se kd vmešaval v zadeve ki spadajo edino v njihovo področje.

Tudi najtežavnejša vprašanja se rešijo z vztrajnostjo, dobro voljo in dobro kapljico. In kapljica, ki nam je z njo stregel gostitelj Martinčič, je bila izborna. Sami nismo vedeli, kako se je bil izpremenil odbor za postavitev spomenika v možki pevski zbor in kdaj je postala iz odborove seja pevska vaja. Lepo je pa le bilo in komaj tedaj sem domel resnico Martinčičeve izjave pri najinem sestanku v mestu: Za čast in povzdigo svojega rojstnega kraja se rad žrtvujem! A žrtvoval sem se tudi jaz, ki mi niso bile Potoče rojstni kraj in ki sem izgubil, vračajoč se domov z ravnotežjem tudi beležnico z vsemi v njej skrivajočimi se idejami.

Zal mi je bilo, da nisem utegnil, ogledati si spomenik, ki sem radi njeja prišel prav zaprav v Potoče, toda najprej so dolžnosti pri seji in potem šele, če dopušča čas, morebitna zabava pri spomeniku.

Blizal se je dan Potoškega slavlja. Listi so že objavili podrobni vzpored slavnostni in mu dodali kratek opis kraja, kjer živi prijazno, gostoljubno, a tudi neustrašeno ljudstvo, kar pač najbolj izpričuje njegove ogromne žrtve v vojni (50%).

Jaz sem bil svoj govor še precej hitro sestavil. Nabavil sem si namreč ponedeljske številke najrazličnejših listov, ker so prinašale popise podobnih slavnosti iz prejšnjega dne od vsepovsod s popolnim besedilom slavnostnih govorov, kradeč sem iz teh govorov najlepše cvetlice, presajal jih na naša tla in moje delo je postajalo od dne do dne lepše, popolnejše. Ko sem znal že vse na luzzt, sem se postavil pred visoko zrcalo v gospodinjski sobi, na levi je predstavljala miza spomenik, na desni pa peč Rupnikovo nevesto in vadi sem se in uril in kmalu so mi oči, usta, brki in roke tolažile prav tako kakor moj glas vso krasno vsebino sploh in vsako čuvstvo posebej. Večkrat, ni me sram priznati, sem se zjozal, tako je vplival on-le v zrcalu name z besedo, s pogledi, s kretnjami. V prosti naravi, kamor sem se hotel izpopolnjevati, sredi travnikov, ob reki, v gozdu, sem se vživel v svojo ulogo s tako strastjo, da sem skoraj že videl pred sabo poročevalce, ki so jih bili poslali listi v Potoče na slavnost, kakor »Echo de Paris«, »Libertad«, iz Madrida, »Times« iz Londona, »Herald« iz Newyorka, »Corriere della sera« iz Milana in drugi. Že prej sem bil seveda razmnožil svoj govor in se založil s kakimi petnajstimi prepisi, da prihranim časnikarjem navzočim pri slavlju nerodne in sitne zabeležke.

Zavest, da jo ne morem na noben način več polomiti, me je popolnoma umirila. Nasprotno so se pa odborniki, ki so bili svoje glavno in odgovorno delo že izvršili v raznih sejah, bolj in bolj razburjali, kakor mi je pisal Martinčič, ki me je v listem pismu tudi rotil, naj pridem gotovo še k zadnji seji, ki se bo vršila večer pred slavnostjo. Ni me bilo k seji. Kdo ve, do katere ure bi se zavlekla, jaz pa sem hotel ohraniti svoj glas čist, močan in doneč. Vsa ta bojazen se mi je zdela neumestna. Da se nisem motil v tej svoji domnevi, je jasno potrdila slovesnost odkritja samega.

Vse se je vršilo točno po vzporedu. Nočem trlati ne časa ne prostora s popisom, saj je odkritje podobno odkritju, kakor je spomenik podoben spomeniku. Omejiti se hočem le na one točke, ki se je po njih razlikovalo Potoško slavlje od drugih.

Franica, Rupnikova nevesta, je bilo postavno, lepo dekle. Tudi moj govor je bil lep. Krasni so bili posamni stavki, divni so bili umetni odmore med njimi, da se občinstvo lahko načudi vsej krasoti. Višek zanesa sem pa štelil za zaključni poziv: »Padi odeja! Odkrij se, da vidi svet, kako časte Potočani svoje junake!« Mesto, da bi pokazal pri teh besedah z desnico na spomenik, sem pokazal z levico, kakor sem bil bil naučil pri vajah v gospodinjski sobi. — na Rupnikovo nevesto. K sreči sem bil občinstvo tako omamil s svojim očarljivim govorom, da mi niti opazilo moje pomote, posebno še radi tega, ker ni Franica — in to je bila moja še večja sreča — izpolnila mojega poziva, marveč je povešala slej ko prej žalostno svoje oči in gotovo tudi za odsotne neveste vseh ostalih devet in štirideset odstotkov.

Med gledalci pa je opazilo moje soko- le oko tri gospe, ki jim ni ušla moja ponesrečena kretnja in omedel sem skoraj pri domislici, da so to časnikarji poročevalci. Nisem se motil. Bil so res uradniki in ko jih je bil Martinčič že povabil na slavnostni obed, sem zvedel, da urejujejo »Umnega kmetovalca«, »Čebeloroje« in »Vrtarja«, torej liste, ki nikdar in nikoli ne prinašajo popisov in poročil podeželskih slavnosti, če ni s temi slučajno v zvezi odklikovanje in nagajanje občinskih ali navednih bikov. Moj izvestitelj je še dodal, da so gospeje uradniki napravili običajni nedoljški izlet in da še vedni niso za slavnost, ki so se je pa iz radovednosti vendar le udeležili. Kje neki so pa ostali poročevalci svetovnih listov? Ni jih bilo! In otožno sem skrivaj potisnil vse tiste prepise, ki sem jih bil zanje napravil, še globoko je v notranji žep.

Dejstvo, da so me pustili svetovni listi posebno pa še Madridski »Libertad«, ki sem nazaj toliko zidal, tako nesramno na cedilo,

me je zelo žalostilo. Za to prevaro in za ves trud, ki sem ga imel s svojim govorom, sem se pa politeno odločeval pri slavnostnem obedu.

Ves odbor, župan, kitar, slavnostni govornik, predsednik in pevovodja društva, ki sem ga bil pred leti sam ustanovil, Rupnikova nevesta, zastopniki državne, deželne in vojaške oblasti, časnikarji-izletniki, fotograf iz mesta, vseh skupaj nas je bilo nad dvajset lačnih želodcev. Franica mi je bila ves čas zvesta družabnica. Skupaj sva stala na podstavku spomenika, skupaj sva odšla in skupaj sva sedela pri mizi. In kaj bi tudi ne, saj sva se najbolj poznala glavna t. i. petdeset odstotnega junaka iz Potoč. Že ko j v začetku mi je priznala, da je njen ženin v Potočah vsekakor bolj priljubljen kakor na Poljanah, kjer so dobili udeleženci po odkritju spominske plošče samo kozarček vermuta in par piškotov. Cudil sem se, da je govorila vse čas o Oskarju, dasi je bilo Rupniku ime Andrej, sem sklepal, da mi polagla nobene važnosti na imena.

Obed je bil imenitno pripravljen, postrežba brezhibna. Dva gumba pri telovniku sem bil že odpet, tretji se mi je pa že trgal in grozil odskočiti.

Ta obed bi bil ostal vsaj meni v najboljšem spominu, da se niso začele napitnice. Napivalo se je odboru sploh in vsakemu članu posebej, kitarju, slavnostnemu govorniku, nežnemu spolu sploh in nevesti posebej, časnikarski veselji vladarju, oblastim, pevskemu društvu sploh in pevovodji posebej in vsak počaščenec se je moral zahvaliti. Užijaj, jej, pij, a ne greni življenja ne sebi ne drugim z napitnicami! To je pošteno načelo, toda kaj se hoče, ko prične cekinasto vince majati jezike, misli vsakdo, da se mora proslaviti, češ, sedaj je čas, po časnikarjih govorim svetu.

Med eno takih brezčestnih napitnic mi je dekle, ki je odnašalo prazne krožnike z mize, pošepnilo na uho, da me čaka v sobi zraven kuhinje gospod, ki bi rad govoril z mano. Takoj sem se odzval pozivu, saj par korakov od časa do časa vpliva ugodno na želodec in prebavo.

Gospoda z dolgo brado nisem poznal. »Kaj me gledaš? Ali me ne poznaš več?«

»Oprostite gospod, gotovo ste dali poklicati koga drugega iz obednice in se je dekle zmotila v osebi, ker jaz Vas ne poznam!«

»Kaj, ne poznaš, saj sem vendar Rupnik!«

»Oskar Rupnik?«

»Ne, Andrej Rupnik! Bil sem ujetnik in pravkar prihajam iz Sibirije v domovino. Sinoči sem bral v mestu o tej slavnosti in ker sem zamudil davi prvi vlak, sem se pripeljal z drugim vlakom.«

»A prišel si, le meni verjeml, dragi Andrej, ob nepravem času. Sedaj žalujemo vsi uradno in službeno po tebi, zato bi ne kazalo motiti to žalost. Sedl tu v tej sobi, odpožij se in naroči si, kar koli ti srce požel, vse na moje odgovornosti!«

»Meni ni do družbe, ki je ne poznam! Le vrni se zopet k obedu, jaz te počakam tu, dokler ne boš prost, ker mnogo si morava povedati!«

»Nisem mislil, da so v Potočah tako ugodna tla za moje govore. Pred vojno sem spravil dva telčka na svet, sedaj sem pa takorekoč z eno besdo oživil petdeset odstotkov potoških junakov. Veš, tvoja nevesta je tudi pri mizi!«

»Katera pa?«

»Ne vem, ali je Franica, Julči, Tončka ali Elvira!«

»Že pravi! Ko sem prej nekoliko poškilil skozi odprta vrata v obednico, sem mislil, da je Pepca! Kako se dekleta ispreminjajo!«

Vrnil sem se na svoje mesto res da zamišljen, a vendar precej zadovoljen. Kaka sreča, da ni prišel Rupnik naravnost v sobo! Kaj vse bi se bilo lahko pripetilo! Odborniki, ki so živeli že par mesecev sem z dušo in telesom samo za pokojnega Rupnika, naj bi gledali že na cilju svojih želja pogibelni polom vsega svojega dela za čast in povzdigo domačega kraja, in nevesta, kdo naj jo utolaži pri novici, da se je vrnil njen iskreno ljubljeni Oskarček?!

Vgriznil sem se v ustnice, položil žlico, ki sem bil z njo že skoraj potkal ob kozarec, zopet na mizo in pokopal skrivnost globoko v svojem srcu, ker drugje radi obilnega obeda sploh ni bilo prostora. Tedaj smo bili prišli komaj do drugega odmora.

Zastopnik vlade, ki je tudi čutil potrebo da premakne nekoliko kosti in želodec svojega rojstva, je prisopihal k meni in mi zadržil — hinavec — da zaprosi kot drugi dan za umirovljenje, kajti preveč zahteva država od njega, pošiljajoč ga na take, življenju in zdravju nevarne misije.

Ko sva jo pod noč mahala z Rupnikom, tudi on si je bil zaželel po takem kosilu pehože in svežega zraka, proti postaji k zadnjemu vlakcu, sva se pogovarjala o marsičem in bilo je nama težko hoditi vstric, ker je bila cesta precej posuta z debelim gruščem in vince pri obedu tudi ni bilo prav lahke vrste.

»Več kaj, Andrej! Radi tebe sem postal nehoti kolikortoliko znamenit, zato ti zaupam svoj načrt, ki sem ga zasnoval pravkar po tvojem prihodu. Naše sedanje tukajšnje razmere še ne moreš poznati, jih boš že v kratkem! Tu ne dobi človek službe in kdor jo je imel, jo je tudi že izgubil. Mene je zadela enaka usoda! Zato pa otvorim na lasno pest pisarno in postanem poslušaj me dobro, slavnostni govornik ob vsakovrstnih prilikah, kakršne so odkritje spomenikov, krsti, mature, poroke, ločitve, pogrebi, obletnice itd. Nagrada se bo merila po dolgoti in lepoti govora. Obedi, gostije se ne zaračunajo v nagrado. Danesne živi le oni, ki ima dobro namazan jezik, in če zve občinstvo že za moja dva uspeha, telčka mislim namreč in tebe, potem mi je zagotovljenih toliko strank, da te že sedaj vabim kot pomoč v svojo pisarno. Če se ti bo pri meni predobro go-dilo lahko zaprosiš kakor oni uradnik pri obedu za pokojnino.«

Drobiž.

• Strašen zločin verske blaznosti. V Floridi v Ameriki, je bil pred kratkim izvršen umor, ki je razburil vse mesto. Prijeta je bila 19 letna Eva Winchester, ki je na povelje svoje matere poteptala in pomandrala do smrti lastnega očeta. Oče, Jhon Winchester star 55 let, je bil paraličnik. Dva tedna pred umorom je z ženo in s hčerko prisostvoval neki takozvani orreditvi »Versko oživljenje«, katero je vpriporil evangelist Raymond Richew. Pri tem je oče navidezno ozdravel. Hčerka je izpovedala na policiji, da je prišla njena mati vsled omenjenega dogodka popolnoma pod vpliv evangelista ter da je takoj zahtevala zase večje sile nego jih ima Bog. Dala si je naslov »Kraljica vsemirja« in se je strahovito razkazila, ker ni hotelo solnce na njeno povelje vzhajati na zapadni strani neba. Obsedena je bila od misli, da je njen mož hudic, ki il stoji na poti in ga je poglala iz hiše. Ubogi Winchester je postal na cesti božjasten. Njegovo stokanje je vzbudilo pozornost žene, ki je v svojem verskem fanatizmu razbila vse pohištvo. Nato je pristihla svojo hčer, da je toliko časa skakala očetu po prsih in po glavi, da je izdihnil. Po zločinu je žena pobegnila, vendar so jo prijeli. Pri aretaciji je izjavila, da se ji je vrnila pamet in je zahtevala aretacijo evangelista Riche, češ da jo je hipnotiziral.

• Koliko se počže vžigalic na svetu. Z ozirom na to, da je bilo pred kratkim v Združenih državah Amerike razpisano posojilo za proizvodnjo vžigalic, je newyorška narodna banka izračunala potrebo in zalogo vžigalic, ki se potrebuje letno na svetu. Preteklo leto je bilo požganih 4 milijone, 675 milijard, 650 milijonov vžigalic, za katere se je plačalo približno 200 milijonov dolarjev. Od tega se je produciralo 33% v Združenih državah, 20% na Švedskem, 20% na Japonskem, 15% v Angliji in ostalo v Poljski, Norveški, Češkoslovaški, Nemški in drugih krajih. Največ vžigalic se izvaža iz Japonske in iz Švedske.

• Ivan Orth Pred kratkim se je poročal iz New Yorka, da je v neki tamkašnji bolnici umrl starejši možki z imenom Orlov. Pravilo, da to ni nihče drugi nego bivši avstrijski nadvojvoda Ivan, ki si je na delni pozneje ime Orth, odšel od doma in izgini. Sedaj naznanjajo francoski listi, da žele Orthovi prijatelji, da bi avstrijski funkcionarji pregledali truplo, da se bo moglo konstatirati, ali je umrl Orlov res Orth. Newyorški avstrijski konzul je izjavil, da on ne bo dal preiskati onega trupla, ker je prepričan, da je Ivan Orth t. i. nadvojvoda Saluator, umrl v morju ob čilemskem bregu, kakor se je svojčas poročalo.

• Inteligentni prešiči. Splošno se misli, da je domači prešič neumna in nečedna žival. Ali to je pomota. Divji prešič je zelo premeten, domačega prešiča pa se glede intelligence postavi lahko takoj za konjem ali psom. Na Angleškem posvečajo prešičem večjo splošno pozornost, kakor pri nas. Angleži pravijo, da se prešič da izvežvati tudi za predstave v cirkusu. Kraljevski loveci, bratje Toomerovi so izvežvali svinjo za lov. V 14 dneh vežbanja je sledila pre-pelice in fazane, pozneje tudi ključače, fazane celo v slučajih, ko jih psi niso opazili. Zanimivo pa je, da ni nikdar zasledila kak-kega zajca.

• Zemlja ga noče. Iz Moskve poročajo, listom, da Leninovih zemskih ostankov na Rdečem trgu tik ob Kremlju ni moč zagrebsti. Zgraditi so hoteli Leninov mavzolej, pa so ukinili vsa pripravljala dela. Poleg Kremlja tik ob zidovju je bil svojčas jarek, kamor so odkladali razne odpadke in smeti. Pozneje so jarek zasuli. Ko so torej začeli kopati, da bi postavili za mavzolej temelj, so prišlo v neznanji globočini do vode, ki je vsako nadaljno delo onemogočila. Velik del mestnega prebivalstva pa smatra to za čudež ter vidi v njem prst božji.

Ponaredba ni bila in tudi nikdar ne bo enaka originalu zato ne kuopite manjvrednih ponaredb, ampak edino le pravi »ADRIA« vanilin-sladkor in polni prašek. Pazite na ime »ADRIA«.

— LEPOTA? SVEŽOST? MLADOST?

Priljubljena vnanjščina. Vse to si lahko prihranite in zabranite prerano ostarelost odno s racionalnim negovanjem vašega obraza, vašega telesa. vaših las in zob! Izvanrednega delovanja so že čez 25 let priljubljeni Elza preparati za negovanje lepote: Elza-obrazna in kožo obvarujoča pomada (2 lončka s pakovanjem in poštino 25 D), Elza-pomada za rast las (2 lončka s pakovanjem in poštino 25 D), Elza lilino milo lepote (4 kose s pakovanjem in poštino 46 D in 10 % doplatka in drugi Elza-preparati kakor Elza cvet za lase, Elza-voda za usta, Elza-kolonska voda itd.; adresa: Lekarnar EUGEN V. FELLER, STUBICA DONJA, Elzatrž št. 238. Hrvatsko.

BERSON

gumijave pete in gumijave podplate

je potreba, da Vam Vaš čevljar približe na čevlje kajti s tem ne prihranite samo denar, ampak si čuvate noge in čevlje.

Originalna Jazz-Band

Plesi
Razne atrakcije

Otvorenje 19. IV.
Odhodne postaje:
Reka, Hotel Evropa (avtomobilski postaja)
Opatija: Pred izvarno, Princepe Umberter
Prvi odhod ob 11:30 predpoldne.

Cercle des Etrangers Zamet

Slovanski Monte Carlo

Prihod iz Reke in Opatije v Jugoslavijo s posebnim avtomobilskim prometom vsake pol ure. Vožnja traja 15 minut.

Otvorenje 19. IV.
Dvorane se odpirajo vsaki dan ob 11-ih dopoldne.
Prvi odhod ob 11:30 predpoldne.
Cena za odhod in vrnitev Lit. 5.—.

Amerikanski Bar

Prvovrstna restavracija 2548

Inserirajte v „Slov. Narodu“

Modni salon

M. SEDEJ-STRNAD

Ljubljana, Prešernova ulica 3

prilagojena

francoske in dunajske modele.

Prvovrstno domače delo. — Solidne cene. 2630

Pravkar so izšli **CLAUDE FARRÈREJEVI**

CIVILIZIRANCI

v prevodu Mirana Jarca, tisk in založba „Narodne tiskarne“ v Ljubljani. Knjiga je zbudila v Franciji in po vsem svetu velikansko pozornost, ker je prvi evropski književni roman, ki je na umetniški način razgalil življenje Evropejcev in ljudstva tonkinske kolonije v Vzhodni Aziji. Pisatelj opisuje zablude tamošnjega prebivalstva s pretresujočo resničnostjo. Knjiga se dobi v vseh knjigarnah. Cena broš. 20 Din.

Otvoritev

novi specialni trgovine z barvami in laki,

kakor črna lak, lak za pode, pravi firnež, terpentini, špirit, prašno olje, karbolinej, mavce, steklarski in mizarski klej, pleskarski, slikarski in zidarški čopiči in vse druge v to stroko spadajoče predmete.

Zagotavlja točno in solidno postrežbo ter se priporoča za naklonjenost

RAVHEKAR & DERGANČ

Ljubljana, Pred Skofijo 20

2776

Zahvala.

Vsem, ki so nam ob priliki prebriske izgube našega iskreno ljubljenega očeta

Miroslava Praprotnika

orožniškega stražmojstra v pokoju

stali ob strani s tolažilno besedo in dejanjem, ga spremili na njegovi zadnji poti, izrekamo najsrčnejšo zahvalo.

Posebno se zahvaljujemo vsem za poklonjene krasne vence, kakor tudi orožništvu in vojaštvu za obilo udeležbo in izkazano zadnjo čast našemu ljubljanskemu pokojniku.

LJUBLJANA, dne 18. aprila 1924.

Zahvalni ostali.

2790

Nove nakupne in prodajne možnosti

Vam nudi 2440

mednarodni dunavski semenj v Bratislavi

od 23./VIII. do 2./IX. 1924. — Prijave do 1. maja 1924

IVAN ZALOKAR

strojno mizarstvo

se priporoča za naročila vsakovrstnega pohištva od najhujšega do priprostega izdaka. 2814

Podgora pri St. Vidu.

Cene solidne!

Zahtevajte proračune!

Vodne turbine

vsakovrstne in avtomatične regulatorje, vse najnovejša konstrukcije, izdeluje pod ugodnimi pogoji inženir

F. Schneider, Skofja Loka.

Poset inženirja, osnovni računi in proračuni brezplačno. 2811

Najceneje
edino iz trboveljskega revirja
premog
večje in male množine, tudi v vrečah
dostavlja na dom. — Naročila sprejema:
H. Petrič,
Gospodarska cesta 16/1.
Telefon 348.

Prva preoblikovalnica
damskih slaničnikov in moških klobukov

Barbortič - Završan

Ljubljana - Mestni trg 7

izdeluje po najnovejših modelih. Istotam velika zaloga damskih slaničnikov, nakitenih in praznih in raznovrstnega nakita.

Velika zaloga klobukov in slaničnikov se dobi pri

Franc Cerar

družba z o. z., tovarna v Stobu, pošta Domžale

Prevezujemo se tudi stari klobuki in slaničniki v popravilo pri Kovačevič i Tršan v Ljubljani, Prešernova ulica št. 5.

Sprejemanje v sredo.

Zaloga v Celju, Gosposka ul. 4.

Vsakovrstne

PILE

in 2754

RAŠPE

po zmerni ceni strokovno nasekuje

J. FIGAR, pilarn,
Ljubljana, Hrenova u. 19

Modra galica

„Marengo“

(plavi kamen 98/99 %)

v vrečah po 100 kg ali v sodih po izvirnih tovarniških cenah proti menicam. Tovarniško skladišče:

„Orbis“ d. d., Zagreb,
Braškovičeva ulica 27

Telegr. Orbis, Zagreb. Tel. 16-27

A. E. G. kinostrojji

najnovejša konstrukcije so neprekosljivi! Zahtevajte ponudbe od glavnega zastopstva

ORIENT-FILM d. d., Subotica.

Zaloga majhnih motorjev in prvovrstnih sodobno zanimivih filmov.

Stavbeno podjetje

Robert Smielowski

arhitekt in mestni stavbenik

sodno zapris. izvedenec v stavbeni stroki

Ljubljana

Rimska cesta št. 2, I nadstr.

Izvršuje načrte in proračune, prevzema stavbna dela vseh vrst, kakor tudi presejevanja in cejitve pod solidnimi in najugodnejšimi pogoji. 2687

Lastnik opekarne na Viču.

.....

Dalmatinski

I^a Portland

cement

svetovne znamke

„Salona“ (Tour)

nudi po najnižji dnevni ceni

tvornica „SPLIT“

d. d. za cement Portland iz

skladišča v Ljubljani

Aleksandrova cesta 12.

Josip Petelinc

Ljubljana, Sv. Petra nasip 7 (ob vodi)

blizu Prešernovega spomenika
se priporoča za najcenejši nakup vseh potrebščin za krojače, čevljarje, sedlarje, šivilje, toaletnega blaga, pletenih, galanterij, najboljših šivalnih strojev

GRITZNER in ADLER:

posameznih delov za kolesa in za vse sisteme šivalnih strojev.

.....

Gostilna pri Korelnu

Šiška, Celovška cesta 66

opozarja cenj. občinstvo na otvoritev vrta in kegljskega ter se točijo za časa velikonočnih praznikov vse vrste pristnih štajerskih in dolenskih vin.

2772 Se priporoča za obilen obisk **Karel Ciglar**

.....

Promet ekspresnih pošilk potem Simplon-Orient Ekspresa.

Vsa tozadevna pojasnila daje trdka

„GROM“

carinsko posredniški in špedicijski biro

LJUBLJANA, Kolodvorska ulica št. 41.

kot zastopnik Mednarodne družbe spalnih vozov za promet ekspresnih pošilk.

.....

Vabilo

na redni občni zbor

Tovarne zavos „STORA“ d. d. v St. Vidu nad Ljubljano

ki se bo vršil dne 25. aprila 1924 ob 3. uri pop. v posvetovalnici Zadrugne Gospodarske banke v Ljubljani, Miklošičeva cesta 10, z nastopnim

DNEVNIM REDOM:

1. Poročilo upravnega sveta o poslovnem letu 1923 in predložitve bilance z 31. decembrom 1923.
2. Poročilo nadzorstvenega sveta.
3. Odobritev bilance za leto 1923 in sklepanje o razdelitvi čistega dobička ter razrešitvi Upravnemu svetu.
4. Sprememba pravil tako, da se vsled že izvršene nove emisije glasi 1. stavek § 7. družinskih pravil: Delniška glavnica znaša Din 1.000.000— in je razdeljena na 8.000 v gotovini polno vplačanih delnic po Din 125.—.
5. Volitev nadzorstvenega sveta.
6. Sklepi.

Opomba: Na obnem zboru imajo glasovalno pravico oni delničarji, ki so položili pri blagajni Zadrugne Gospodarske banke d. d. v Ljubljani 3 dni pred obnim zborom vsaj 10 delnic z nezapadlimi kuponi.

2815 **UPRAVNI SVET.**

.....

Pozor!

Otvoritveno naznanilo!

Cenjenemu občinstvu vjudno naznanjamo, da smo otvorili v Sp. Šiški, Kolodvorska cesta 150,

moderno tovarno za umetno brušenje stekla in izdelovanje ogledal

s strojnimi obratovi ter nam bo mogoče prevzeti dela umetnega brušenja stekla do najfinije izvršitve kakor tudi novo nabavljanje ogledal ali popravila istih, kakor n. pr. nanovo navlečenje ogledal, katera imajo pege, fasetiranje i. dr. po najnižjih cenah.

Na vsa vprašanja dajemo radevolje pojasnila takoj in zagotavljamo cenj. odjemalcem točno in vestno postrežbo po najnižjih cenah.

Za mnogobrojen obisk se najvjudneje priporoča

„Ogledalo“ družba z o. z. Ljubljana VII.

Sp. Šiška, Kolodvorska cesta 150.

.....

„NARODNA TISKARNA“

v Ljubljani izvaja točno

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

VIZITKE. KOVERTE IN
PISEMSKI PAPIR SPIRMO
KAKOR VSAKOVRSNE
DRUGE TISKOVINE ITD.
TELEFON ŠTEV. 304

Najmodernejša
damske slavnike in klobuke
priporoča najceneje
IVANKA STEGNAR
modistka, LJUBLJANA, Rimska cesta 10
Popravila točno in ceno!

Kot družabnik

event. knjigovodja, trgovski zastopnik za tu in inozemstvo, želim
vstopiti v večje dobro podjetje s primernim kapitalom ali kavcijo.
Vešč sem knjigovodstva, korespondence v slovenščini, nemščini,
francoščini, italijanščini, strojepisja v latinici in cirilici. Reference iz
tu- in inozemstva na razpolago. — Ponudbe pod „KAVCIJA“ na
Drago Beseljak, Ljubljana, Sodna ul. 5. 2684

Prvovrstno 6000

pšenično moko

najboljše kakovosti iz naj-
lepše bačke pšenice nudi po
konkurenčnih cenah

Vinko Majdič,
valjični mlin - KRANJ.
Kupuje tudi vreče.

! Za velikonoč !

Ravnokar došli damski in
dekliški slavniki po najnižjih
cenah. Prevzemam tudi vsa
popravila. 2044

Minka Horvat,
modistka
Ljubljana, Stari trg 21

Prva slov. zid. zadruga v Ljubljani,
registrirana zadruga z omejeno zavezo.

Pisarna v Ljubljani, Tržaška cesta št. 2.
Tehniško vodstvo po oblastveni avtorizir-
anem gradbenem inženjerju.

Projektira in izvršuje vsa v stavbeno in inženjersko stroko
spadajoča dela. Cene konkurenčne.

PFAFF šivalni
stroji
so med dobrimi najboljši!

15-letna garancija.

Solidne cene. Prodaja na obroke.

Dobe se pri le tordki

IGN. VOK, Ljubljana, Sodna ulica 7.
Podružnica: Novo mesto.

Stavbene potrebščine, linolej, asfaltovanje,
kalolitna tlakovanja, specialna sredstva za
izolacijo proti vlagi, izsušitev vlažnega zi-
dovja proti hišni in lesni gobl. — Mavčne
plošče. — Strešna lopenka, ruberoid, lesni
cement, katran, karbolina, asfalt, bitumen,
mavec itd. itd.

LJUBLJANSKA KOMERCIJALNA DRUŽBA
Ljubljana, Bleiweisova cesta 18.

Alfons Breznik

bivši učitelj Glasb. Matica in sodni izvedenec.
Najstarejša in najposobnejša trdnja Jugoslavije.

Ljubljana, Mestni trg 3 v lastni hiši po-
leg magistrata

Zaloga in izposojevalnica najboljših klavirjev, pianinov in harmoniev
Steinway, Bösendorfer, Förster, Höpfl, Hofman, Ori-
ginal Stingl, Czapska etc. — Prodaja tudi na obroke. —
Ugodna zamena. — 10-letno jamstvo. — Popravila in uglaševanja
najceneje. — Najbogatejša izbira vijolin, vseh ostalih
instrumentov, muzikalij in strun engros detail.

Veledenjene dame, 2729

katere žele fine moderne slavnike
naj si ogledajo modni salon

ANGELA PEKOLJ
Ljubljana, Aleksandrova c. 12.

Preoblikovanja in popravila se
točno izvršujejo.

Zalni klobuki vedno v zalogi.
Solidne cene! Solidne cene!

Globoko znižane cene!

Prvovrstno blago in primerne zni-
žane cene je edino, kar privede toliko
stalnih odjemalcev v

Modno trgovino

T. EGER
LJUBLJANA, Sv. Petra cesta 2

Zato pridite tudi Vi, kadar rabite potrebščine za
krojače in šivilje, srajce, ovrtnike, kravate, roka-
vice in nogavice za dame in gospode. Vse toaletne
potrebščine. — Velika izbira vseh vrst
nakitja za obleke, vsakovrstne žipe, ro-
nega dela, pasovi, ročne torbice, de-
niki l. t. d. 2722

Globoko znižane cene!

Najboljši šivalni stroj
za ročniško in obrtno rabo je odliko
JOSIP PETELINCA znanka **GRITZNER**
in **Adler**
LJUBLJANA
ob vodi poleg Prešernovega spomenika.

Jvan Kravos, Maribor

Telef. 207 Aleksandrova cesta 13 Telef. 207

Razne opreme in potrebščine za konje, kovčegi in tor-
barski predmeti za potovanje, gamaše, nahrbtniki itd.

la gonilni jermeni za stroje. 2710

Hotel „Malnar“
na Bledu
zopet otvorjen

Tovarniška zaloga l. češke steklarne Kyjov
Steklenice

za konjak, rum, za sifon in poka-
lice, vseh vrst medicinske in druge
steklenice pri „ČEHOJUG“, Ljub-
ljana, Kreditna banka, tel. 339. 2738

Dobavljamo tudi po naročilu iz tovarne.

Ako rabiš? kupiš danes

traverze, železniške šine nove, splitski ce-
ment la, vsakovrstno železo, cink in pocin-
kano pločvino in sploh vse železninsko
blago za obrtnike in stavbenike, kakor tudi
kuhinjsko posodo in druge potrebščine

najceneje pri trdnki

Zalta & Žilič
trgovina z železnino na debelo in drobno
Ljubljana, Dunajska cesta 11 2731

Vsakovrstne tiskovine
prevzema in lično izdeluje

Josip Krmpotič

kartonaža — tiskarna — knjigo-
veznica — razstrirnica in
papirna industrija

Naslov za Ljubljano poštni predal 165
Vir-Domžale, pošta Dob. 2719

Razpis.

Odda se ponudbenim potom podiranje starega in
zidanje novega stolpa pri župni cerkvi v Radečah. Skup-
ni stroški so proračunjeni na Din 284.000.—

	Skupaj	Din	132.680-89	121.683-34	29.633-77
1.) Zidarska in stavbna dela	Din	88.631-98	73.247-43	27.862-12	
2.) Tesarsko delo		11.923-60	17.465—	805—	
3.) Raznoterosti		27.775-40	26.623—		
4.) Za nepričakovana, rezervno dela in napravo načrtov		4.349-91	4.349-91	966-65	

Podjetnik dostavi ves material in mora položiti
10% varščino v gotovini ali vrednostnih papirjih. Načrti
in natančnejša pojasnila so na razpolago ob uradnih
urah v pisarni župnega urada v Radečah.
Konkurenčni odbor si pridrži pravico oddati delo
ne glede na višino ponudbe.

Konkurenčni odbor v Radečah pri Zid. mostu.

Anton Lovšin
načelnik. 2672

Največja izbira zadnjih novosti. Spomladanskih klobukov
in slavnikov ravnokar došla v modnem salonu

Jda Škof-Wanek naslednice

Ljubljana

Pod Zrnančo štev. 2

Preoblikovanja in popravila se točno izvršujejo. Zalni klobuki vedno
Priznana solidne cene! v zalogi. Priznana solidne cene!

Matek & Schein

Ljubljana, Dalmatinova ulica 13
priporoča vsakovrstno perilo za
dame in gospode, kravate, na-
ramnice in drugo, galanterijsko
in modno blago po najnižjih cenah.

DAMA se najhitreje moderno in
okusno počne z uporabo

Vedno velika izbira vpletk (kit).
Priporočam se za vsa lasna dela,
kakor tudi za barvanje sivih las
z „L' Oreal Hené“, tudi v mod-
nih barvah.

M. PODKRAJSEK,
frizer za dame in gospode,
Sv. Petra cesta 32

Vabilo

na
redni občni zbor

l. slovenske tovarne mine-
ralnih voda, sodavice in
brezalkoholnih pijač

reg. zadruga z omejenim poro-
štvom v Ljubljani

kateri se bo vršil v torek, dne
29. aprila 1924 ob 3. po-
poludne v zadrugi pisarni
Slomškova ulica 27.

DNEVNI RED:

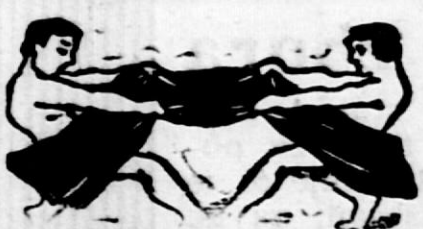
1. Čitanje zapisnika.
2. Poročilo o poslovanju.
3. Poročilo nadzorstva.
4. Odobritev računskega za-
ključka in razdelitev čistega do-
bička.
5. Volitev načelnstva in na-
mesnikov.
6. Volitev nadzorstva.
7. Volitev razsodišča.
8. Raznoterosti.

K obilni nedežbi vabi

Opomba: Drugi odstavek § 23
zadružnih pravil se glasi: Ako
jih ni ob določeni uri toliko na-
vzočih, se vrši pol ure pozneje
drugi občni zbor, kateri sklepa
brez ozira na število udeležencev.

2626

Močno
lepe in poceni

sukno

in kamgarn, hlačevino, ceffr, tiska-
nine (druk), platno, volneno blago
in vao manufakturno robo kupite
edino v veletrgovini R. Starovec,
Cela. Kdor ne verjame, naj se sam
pripravi. Zaloga velikanska.
Trgovci engros cene. Cenik zastoji.

POZOR, ČEVLIARJI IN TRGOVCI Z USNJEI
FRANC KRALJ, IZDELOVALEC GORNJIH
DELOV ČEVLEJ
Moste-Ljubljana, Društvena ulica 64.

se priporoča za izdelavo vsakovrstnih gornjih delov čevljev
tudi po meri. Usnje da sam ali ga lahko prinese naročnik. Ravn-
tako se izdelujejo tudi raznovrstni vzorci iz lopenke. — Na-
ročila sprejema tudi trdnja A. Markun, trgovina z usnjem, Ljub-
ljana, Kolodvorska ulica 41. 2717

Tapetniška **Fran Jager** delavnica

— Ljubljana, Kolodvorska ulica št. 27 — 2595

se priporoča slavnemu občinstvu za vsa v to stroko spadajoča
dela kakor izdelava KLUBOVIH GARNITUR, DIVANOV,
OTOMAN, vseh vrst ŽIMNIC, naprava OKENSKIH ZASTO-
ROV in ŽALUZIJ. ŽIMA vrst vseh vedno v zalogi. Cene konkurenčne.

Proda se Wolfova lokomobila

skoraj popolnoma nova, s pregreto paro 40/60 HP
(Treppenrost) ob progi Dolenjske železnice, v enem
mesecu za oddati. — Stroj se lahko ogleda še obratujoč.
Karel Pollak, Ljubljana, Sv. Petra cesta 68. 2539

TRGOVSKI LOKALI

na najprometnejši točki Ljubljane,
obstoječi iz hiš št. 6, 8, 10 in 12 v Pešernovi
ulici, t. j. prodajalne, galerij, podstrešja in kletij

s kompletno opremo se oddajo

od 1. avgusta 1924 dalje za dobo 3 let

v najem.

Pismene ponudbe na naslov: DR. VLADIMIR
KREČ, odvetnik, LJUBLJANA, Sodna ulica 1. 2721

Najfinejše igle za 2780

GRAMOFON

dobite edino pri trdnki

A. RASBERGER, — LJUBLJANA
SODNA UL. 5

zaloga gramofonov, plošč in vseh potrebščin.
Popravila se izvršijo točno in ceno.

POZORI POZORI

Prodajam

za pomladansko potrebo vse manufakturno blago po
ogromno znižanih cenah,
razna sukna, hlačevine, plavine, šifone, oksforde, celire,
kambrike, vse najboljše kakovosti.
Krojači poseben popust! Oglejte si cene!

IVAN KOS,

Sv. Petra cesta 23, Celovška cesta 2,
Ljubljana. Šiška. 2544

**Prostovoljna
javna dražba**

V nedeljo, 4. maja 1924 ob 10. dopoldne
v Velikem Mengšu št. 85

se prodajo na javni dražbi:

hiša št. 85 v Velikem Mengšu z gospodarskimi poslopji
in vrtom; — hiša zidana, z opeko krita, pritlična, 3
sobe, kuhinja, prostorna veža, 6 podstrešnih sob, v naj-
boljšem stanju, sredi trga Mengeš ob glavni cesti; —
gospodarska poslopja zidana, z opeko krita, zelo
obsežna, moderni betonirani svinjaki, hlev za 12 glav
živine, pod, šupa, 2 skladišči: mlatilnica z motorjem
308 volt 7 1/2 HP, 100 m kabla, kosilni stroj, 2 dvo-
vprežni usnjati kočiji, 1 zapravljivček, 1 lep konj 9 let
star, 1 krava mlekarica; — štirje gozdovi z deloma
zrelo smrekovino in borovino, blizu trga, 7 oralov; —
šest njiv, izredno dobrih, posejanih, blizu trga, 7 oralov
Prodajalo se bode posamič in vse skupaj.

Dražbeni pogoji so na vpogled pri

IVANU ZUPANU v Velikem Mengšu št. 85
in pri DR. FRANU TRAMPUŽU, odvetniku v Kamniku. 2709

Akcijska družba dunajskih tovarov za izdelovanje lokomotiv, Dunaj XXI., Floridsdorf

Izdelovanje parnih kotlov in strojev ----- največja kotlarna ----- staroznana tvornica

Parni kotli vseh velikosti in vsakovrstnih najmodernejših kotlovskih konstrukcij

Parni aparati in druge parne naprave, armature za kotle, ogrevala

Economiser parne posode, kuhalni kotli za papirnice, celulozne, sladkorne tovarne in druge industrije, namene

Rezervarji in druge shrambe, bakrene in železne tlačnice

Avtoenično in električno varjenje

Vsako delo eksaktno in strokovnjaško. Posvetovanje, strokovno inžen. obisk. Proračuni brezplačno.

Generalno zastopstvo za Štajersko, Koroško, Slovenijo in Hrvatsko:

Dvorni svetnik inž. Jos. Karaschia, obrtni in inž. nadzornik, inženir. bureau, Gradec, Grieskai 46

Telefon šte. 1988

2675

Brzjavni naslov: Karaschia Graz

Radi prošle sezije kožuovina po izdatno nižjih cenah pri

L. ROT, Gradišče 7.

Proti jamstvu tudi na obroke.

Najceneje

CEMENT

Prima Portland trboveljski in dalmatinski dobavlja v poljubnih množinah. — V zalogi tudi APNO. — Naročila sprejema:

H. Petrič,

Gospodarska cesta 16/L
Telefon 343 1741

Skladište i zastupstvo strojeva za pisanje

„UNDERWOOD“

nadalje karbon papir, vrpce za sve sustave. — Mali ručni „Underwood“ u kovčegu, praktičan za putovanje. „UNDERWOOD“, Zagreb, Mesnička 1.

Zadnje novosti

pomladanskih svilenih klobukov, čepice in slamenikov velika izbira po znano niski ceni priporoča

modni salon

Stuchly-Maške

Ljubljana, Zidovska ulica 3

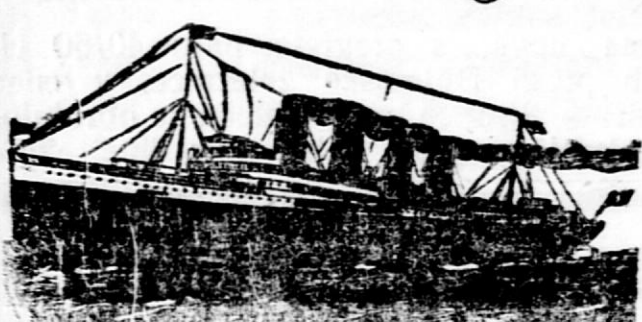
Zaloga v zalogi

Popravlja se takoj izročilo!

CIE. GLE. TRANSATLANTIQUE

Najhitrejša vožnja v sev. Ameriko, samo 6 dni čez morje.

Haute, Newyork, Cuba in Meksiko

Gl. zastopstvo za Jugoslavijo, Slavenska banka d. d. v Zagrebu

Vozne listke in tozadevna pojasnila daje:

Joan Kraker

zastopnik v Ljubljani, Kolodvorska ulica 41

POPRAVAK

svih vrsti električnih mašina, transformatora i aparata preuzima uz jamstvo prvorazredne stručne izvedbe

moderno uređjena tvornica

Jugoslavenskog **SIEMENS** d. d. u Zagrebu

Uredi: Draškovićeva 23, Telefon 8-84, 25-82

Naslov za pošiljke: ZAGREB - SAVA, Industrijski kolosjek.

VABILO

na

redni letni občni zbor

gremija trgovcev v Ljubljani, — ki se vrši v ponedeljek 28. aprila t. l. točno ob pol 8. zvečer v dvorani „Kazine“ v Zvezdi

Dnevni red:

1. Pozdrav načelnika.
2. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora.
3. Poročilo o delovanju gremija v letu 1923.
4. Računski sklep za leto 1923.
5. Proračun za leto 1924.
6. Sprememba pravil.
7. Slučajnosti.

2797

V slučaju nesklepnost se bo vršil eno uro pozneje ravnotam z istim dnevnim redom drug občni zbor, ki pa sklepa veljavno ne glede na število navzočih članov.

Načelnstvo.

Posjetoci Zagrebačkog zbora

te specijalno graditelji i gradjevni poduzetnici, stolari, bravar, kolari, tesari, kovači, slikari, trgovine i tvornice posjetite me u zgradi D mjesto broj 348, gdje će te naći za svoju struku sveukupni alat te pribore i nabaviti ga uz reklamu za Zbor sniženu cijenu.

VINKO ŽAKMAN

Specijalna i najveća otprema kuća za sveukupne okove i pokućstvo te alat.

2692

Centralna Banka za trgovinu, obrt i industriju d. d.

Jelačićev trg 4. ZAGREB (vlastita palača)

Dionička glavica Din 80.000.000.—

Brzjavi: CENTROBANKA

2694

TELEFON: Devizni odio: 3-07, 10-78, 13-33, noćna služba: 7-78. — MENJALNICA: 5 56, kućna centrala: 2-85, 7-18, 7-96, 11-94 i 12-23. PODRUŽNICA: Brod n/S., Djakovo, Ivanec, Karlovac, Klanjec, Krapina, Koprivnica, Maribor, Novi Sad, Požega, Ruma, Varaždin i Vel. Trgovište. — AFILIRANI ZAVODI u svim većim trgovačkim središtima Jugoslavije. — IZRAVNE VEZE sa prvorazrednim bankama u cijeloj Europi i Americi.

Slamnike in klobuke

kupite najceneje v modnem salonu

K. Stadler, Ljubljana, Sv. Petra c. 23, I nad.

Istotam se preoblikuje, prebarva in okinja.

Suhe jedilne gobe

kupim in plačam na prejemališču

Hermann Weiner, Wien, IV., Freihaus.

Tko želi ugodno provesti svoj dopust

na obali našeg Jadrana, preporuča se osobito prvorazredni

Hotel-Pension „ROKAM“ u Selcima, 2 i pol km od Crikvenice

Hotel ima veliku terasu sa krasnim vidikom u daleku okolicu na Učku itd. Vlastito moderno kupalište jedno od najboljih na Jadranu odmah pred hotelom. Izvrsna kuhinja! Cijene umjerene! Velike auto-garaže.

Najtoplije se preporuča

ALOIS BERANEK
vlastnik

2693

Visoki mirovni dohodki

Generalni zastopnik velike nemške tvornice odda skoraj brezkonkurenčno, zakonito očuvano specijalno izdelovanje predmeta, ki radi velike, letno rastoče uporabe zagotovi lepe dohodke.

Samozastopstvo

za tamošnji okraj. Brez licence. Le dobro upeljane firme ali pa ugledni gospodje, ki bi mogli v to svrhu razpolagati s kapitalom 150.000.000 a. K., naj se za to neriskantno prijetno podjetje zanimajo in se blagovoljno javijo ako moguče v nemškem jeziku, na firmo pod šifro „Hohes Friedensinkommen No. 5410, Haasensteins & Vogler A. G., Wien, XI., Schulerstrasse 11.“ 2664

Najnovije knjige

Tiskovne zadruge v Ljubljani.

Fr. Mazelj-Podlimbarski, Zbrani spisi, I. zv. Broš. Din 70.—, vez. celo platno Din 85, pol usnje Din 90.—.

Sorli, Zadnji val. Roman. Broš. Din 42, vez. Din 48.—.

Fogazzaro-Budal, Svetnik. Roman. Broš. Din 64.—, vez. Din 72.—.

Jul. Zayer, Tri legende o razpelo. Vez. Din 20.—.

Sienkiewicz-Mole, Potop. Roman. — **Snopič 1-2**. Broš. Din 24.—.

Linhart, Zupanova Mioka in Veseli dan. Broš. Din 20.—.

Nejedly, Smetana. Spominski spisi. Broš. Din 30.—.

Knjige se naročajo pri Tiskovni zadrugi, Ljubljana, Prešernova ul. 54.

Čuvena kujna

Američkih Državnih Brodova

Dobra, proslavljena i obilna, hrana, prvoklasno premljena i slusana, gorodst je velikih i mirno putujućih ladja Državne Američke Linije. Bilo da putujete na veličanstvenom „LEWATHANU“ ili na jednoj od drugih sjajnih ladja Državne Američke Linije, Vi ćete od prvog dana biti odlično služeni američkim gošćenjem i poniznom uslugom. Tražite — besplatno — ilustrovan prospekt i raspored ladja.

UNITED STATES LINES

Beograd, Plovidba Beogradske Zadruga, Frsko Hotel Bristol, Zagreb, Brodarske Savez Hrvatskih Brodarskih Zadruga, Mihanovića ulica, Prekoputa kolodvoru: Ljubljana, Brodarsko Zveđjenje Američkih Brodova, Dunajski četa št. 29: Sarajevo, Savez Hrvatskih Brodarskih Zadruga za Bosnu i Hercegovinu, Alexandrova ulica 52: Susak, Banka za Pomorstvo.

„OJA“
PARIS

„OJA“
BEOGRAD
SENJAK

Tajna mladosti i ljepote otkrivena je upotrebom

Čudotvornog „OJA“ sapuna

nonodoknadivo za Vašu nježnu kožu.

„OJA“ sapun imade začudjavajuće djelovanje. Daje tenu mekoću i nježnost. Nečistoća, sunčane piege, crvenilo, sujeđice sigurno se gube. Jedan jedini pokušaj uvjeriti će Vas o tome. Kutija po Din 40.—, 30.—, 20 — i 5.—.

„OJA“ CREM

Čini hrapavu, crvenu i ispucanu ruku momentano baršunasto mekanom. Lončić po Din 16.—, 12.— i 7.—.

SVI „OJA“ preparati su poznati u cjelom svijetu kao prvorazredni.

2660

Maison Mimi Sark

dobi v kratkem pariške poletne originale.

= Palača Kreditne banke =

Elektrotvrdka A. Verbajš

Ljubljana, Gosposvetska cesta 15 (Koltzej), dvorišče.
Brzjavke: „VERBAJS“ LJUBLJANA.

Tovarniška zaloga vsega elektrotehničnega - inštalacijskega materiala za slabi in močni tok, kakor: strojev, vsakovrstnih žic, aparatov, instrumentov, kuharikov, likalnikov, telefonov, električnih zvoncev, svetil (lestenec, namiznih svetilk) itd. itd.

Sprejema tudi vsa naročila za točno, ceno in strokovno izvršitev vsakovrstnih inštalacij, kompletne telefonske naprave ter sploh vsa v to stroko spadajoča popravila in montiranja.

Blago iz samih prvovrstnih tovarov in po priznani najnižjih cenah!

Načrti in proračuni na zahtevo.

2735

Tvornica železnih

VIJAKOV

KISIKA (OXYGEN)

Vojnović & Cie.
Vič pri LjubljaniVeletrgovina elektro-materijala in strojev
Ljubljana, Dunajska c. 22

Zahtevajte cenik!

LAVRIC i KOVAC

trgovina zemaljskih proizvodov, žitarica, hrane, voća na veliko

Sombor (Bačka)

v lastnem poslopiju Radišićeva 48

prima baška: pšenica
koruza
oves itd.

iz prvovrstnih banaških mlinov:

moko
zdrob
otrobe itd.

2674

papirji se zopet dobijo

v vseh trgovinah s fotomanufakturno.
Generalno zastopstvo in skladišče na debelo

Ise Weiss, Zagreb, Palmotičeva ul. 66.

Tvornica perila

A. RAŽEM CO

LJUBLJANA, Zabjak št. 3

se priporoča cenjenim trgovcem za nakup moškega perila v največji izbiri. Na zalogi ima vedno vse vrste moških srajc, spodnjih hlač, spalnih srajc, ovratnikov itd. itd.

2809

Nagrobni

spomeniki — okvirji — okraski

P. Zorman

Sv. Križ, pošta Moste pri Ljubljani.

Poslovalnica in skladišče poleg pokop. vrtnarja Šimenca, desno.

Sprejem naročil za napravo, oskrbovanje in okraševanje grobov in rodbinskih grobišč
TOČNA POSTREŽBA. SOLIDNE CENE.

2739

Trboveljski premog in drva dobavlja

Družba ILIRIJA

Ljubljana, Kralja Petra trg 8

Plačilo tudi na obroke.

Telefon 220 272

Načleno

DRVA

trda in mehka, žagana in cepena, večje in male množice, od 25 kg dalje dostavlja na dom.

Naročila sprejema:

H. Petrič,

Gosposvetska cesta 16/1

Telefon 343 2244

Gradbeno podjetje

Arhitekt

V. Krainer & Ko.,

Jesenice.

Stavbna vodstva:

LJUBLJANA DOMZALE

ZAGREB

Izvršuje privatne in industrijske stavbe, proračune načrte, cenitve, posebni oddelek za arhitekturo 7721

Zastonj vam

blaga za obleko in perilo nikdo ne

toda po izredno nizkih cenah ga dobite pri tvrdki

- „Danica“ -

Maždelj & Raščelj

Ljubljana, Turjaški trg 1

(bivša Preskrbovalnica)

Velika zaloga najrazličnejšega manufakturnega in galanterijskega blaga ter vsaj vseh vrst.

Vsak si naj ogleda.

Krojači in preprodajalci poseben popust

2650

Tvrdka Besednik in drug

Ljubljana, Prešernova ul. 5.

Priporoča svojo bogato zalogo vseh vrst zdravstvenih aparatov in bandaž, kakor trebušne, želodčne pasove za dame in gospode, pasove za noseče ter porodnice, lastnega izdelka, irigatorje, varnostne gume, srebrne pesarje, gumi-nogavice in povoji proti krčnim žilam.

2807

Slaščičarna Treo

Šelenburgova 1

Sreže pecivo,
najfinejši bomboni in prstni
med Cebelarskega društva.

2775

Razglas.

IV. Pešadijska podoficijska šola v Zagrebu sprejme to leto 500 gojencev.

Za sprejem v to šolo so potrebni sledeči dokumenti,

- Domovinski list, da je državljan kraljevine Srbije, Hrvatov in Slovencev.
- Krstni list.
- Solsko spričevalo.
- Dovoljenje starišev, da sme stopiti v šolo.
- Nravstveno spričevalo o lepem vedenju.

Vse te dokumente in lastnoročno pisano prošnjo je poslati ali prinesiti vojnemu okragu, v katerem žive. Vsi kandidati se morejo prijaviti v šoli v Zagrebu 5. maja ob osmih zjutraj.

Za prihod v šolo in vrnitev imajo kandidati pravico na brezplačno vožnjo po železnici in ladji.

Vsi ostali pogoji so razvidni pri vojnem okragu.

Iz pisarne IV. Pešadijske podoficijske šole
broj 761 od 4. marca 1924. 2681

Tvrdka za igračke HOMEGLA G. M. B. H.

SONNEBENG I. THUR. SCHONE AUSSICHT 9.

Proizvaja razne oblečene in neoblečene lutke (punčke) z zgibi in brez njih ter karakterne punčke. — Vse so iz lesa in kovine. —

Dovršene životinje.

Za čas Zagrebškega Zbora St. stanice 316. Inozemski paviljon C. Skup. 5.

Stalni zastopnik v Zagrebu ARNO AHNERT, Prilaz broj 25.

MOSTER TVORNICA LAKA d. d.

ZAGREB NA KANALU 41

izložiti će svoje proizvode:

LAKOVE sve vrsti i za svaku struku
FIRNIS holandski i UMJETNI FIRNIS
ULJENE BOJE STAKLARSKI KIT
BOJEkemički čiste, uljepšane i zemljane na
Zagrebačkom Zboru, Industrijski trijem
mjesto br. 172.

2667

Razglas.

I. Pešadijska podoficijska šola „Kralja Aleksandra I“ v Beogradu sprejema gojence iz civila in stalnega kadra.

Kandidati iz civila morajo izpolniti naslednje pogoje in predložiti sledeče dokumente:

- Da je državljan kraljevine Srbije, Hrvatov in Slovencev, kar dokaže z domovinskim listom.
- Da ni mlajši od 17 in ne starejši od 21 let, kar dokaže s krstnim listom.
- Da je dovršil najmanj ljudsko šolo, kar dokaže s šolskim spričevalom.
- Ce kandidat ne prihaja neposredno iz šole, mora dokazati z npravstvenim spričevalom, da je dobrega obnašanja in da ni sodnijsko kaznovan.
- Da ima dovoljenje od starišev ali varuha, da sme vstopiti v šolo.
- Da ni oženjen, kar dokaže s potrdilom od cerkvene oblasti.

Kandidati iz civila se prijavljajo za šolo potom komande vojnega okraga na kojem teritoriju žive. Oni iz Beograda pa neposredno pri komandantu šole.

Kandidati morajo izjaviti z lastnoročno pisano prošnjo, da pristanejo na vse pogoje predpisane v „Uredbi o podoficijskim šolama“ in prilože prošnji vse zgoraj navedene dokumente.

Prošnja in vsi dokumenti morajo biti kolekovani po novem zakonu o kolekovanju.

Prošnje z dokumenti je odposlati ali prinesiti čimprej tako, da se bodo lahko pravočasno vrstile v eventualno dopolnitev, a najkasneje do 28. aprila 1924.

Kandidati se morajo osebno prijaviti k zdravniški preiskavi in k sprejemu dne 5. maja 1924 ob sedmih zjutraj v kasarni Deligradska ulica 33, Beograd. Vsi kandidati imajo pravico na brezplačno karto za vožnjo. V to svrhu se morajo pravočasno obrniti na komando svojega vojnega okraga, za izdajo potnih objav. V slučaju, da kateri od kandidatov ne bo sprejet v šolo, bo dobil od solske komande brezplačno karto za povratek na svoj dom.

Iz komande I. Pešadijske podoficijske šole „Kralja Aleksandra I.“ št. 355 od 28. februarja 1924 v Beogradu. 2682

Modni salon Marija Götzl, Ljubljana

Kongresni trg št. 8.

Prisnana najnižje cene!

Moda
opomladanskih klobukov
v največji izbiri in
najfiniši izvedbi.

Telefon II. 715

Na željo obisk takoj!

TRANSFORMATOR D. D.

Fabrikacija transformatorjev vseh vrst.
Reparature električnih strojev vseh
vrst. — Fabrikacija stikalnih tabel.
— Bogata zaloga motorjev
vseh vrst. — Kabli, ba-
krena žica, vrvice, sti-
kala, varovalke, ku-
kala, likalniki.

*

elektrotehnična tovarna
Ljubljana
Dunajska cesta št. 75.

Projekti kompletnih električnih
central. — Montaža kompletnih
central. — Instalacije, tudi naj-
večje. — Na razpolago prvovrstni
strokovnjaki, bogate izkušnje.

Novost! Največja izbira Novost!
slovitih Tanzpaar-steznikov

samo pri

P. Magdič-Ljubljana

(nasproti glavne pošte)

Usaka moderna dama nosi danes Tanzpaar-steznik, ki napravi
tele vitko in postavno.

V zalogi vedno najpopolnejše fasone.

Cena od 35.— do 430.— Din

Moderni damski slamniki!
Bratje Oberwalder — Domžale.

Moško perilo

vsakovrstno, po znižani ceni
priporoča

Tovarna perila „TRIGLAV“
G. VOJSKA & DRUG
LJUBLJANA

Kolodvorska ulica 8, nasproti hotela Štrukelj.

Pepe!

Ali že veš, pri Sinkovcu so
že spet znižane cene.
Kmal' bojo blago zastoj
dajal. — Zato le hitro tja,
dokler je še kaj blaga!

Modna trgovina

A. Sinkovic nasl.
K. Soss, Ljubljana,
Mostni trg št. 19.

Velikonočna prodaja po
znižanih cenah!

POZOR! LE KRATEK ČAS! POZOR!

15—20%

popusta v klobučarstvu pri trdki

SNOJ & MODIC

manufakturna in modna trgovina

(Prešernova ulica št. 3)

vsled izstopa družabnika.

Medi se običajno prikaže do ugodnega nakupa

angleškega, češkega, švicarskega, francoskega

dame in gospode ter

vse druge pod manufakturno spadajoče blago.

V zalogi vsakovrstne
čepice v modernih
oblikah. Na drobno
in debelo. — Lastna
izdelava čepic za go-
silce, godbe, uradno
Hd. Hd.
Cene nizke!

Največja izdelovalnica športnih čepic in krznarstva
ELIGIJ EBER, LJUBLJANA
KONGRESNI TRG 7

Ime:
R. Miklauc
LJUBLJANA

bodi vsakomur znano
pri nakupu blaga
za obleko in perilo.

NAJBOLJŠA
PUCH KOLESA

neve konstrukcije z garancijo po znižanih
cenah priporoča

IGN. VOK, Ljubljana

Sodna ulica št. 7.

PODRUŽNICA: NOVO MESTO.

„ELIN“

DRUŽBA ZA ELEKTR. INDUSTRIJO D. Z. O. Z.
Gradi električne centrale in naprave. Ve-
lika zaloga motorjev in električnega ma-
terijala. Cene izredno nizke. Posrežba točna.
Na željo posel iznajdba brezplačno.

LJUBLJANA, Dunajska cesta 1. — Tel. 22.
MARIBOR, Vojkova ul. 11. — Tel. 230.

• Naznanilo.

Vljudo naznanjam cenj. damam, da otvorim v sredo 23. t. m. na
novo moderno urejen

CESALNI SALON ZA DAME

Zadovoljilo se bode vsako cenj. damo s točno in solidno postrežbo
v pranju glave, friziranju, manicuri in električni masaži lica.

Izvršujem vsa v lasno stroko spadajoča dela točno in solidno, ter
imam ista vedno v zalogi kakor lepe kite in lasne obročke v vseh barvah.
Zaloga parfumerije.

Priporočam se za obilen obisk

ALEKSANDER GJUD ml., KONGRESNI TRG 6.

Zdravilišče Rogaška Slatina.

Najlepše in najbolj moderno urejeno zdravilišče Kraljevine SHS
SVETOVNOZNANI ZDRAVILNI VRELCI:

„TEMPEL“ „STYRIA“ „DONAT“

Zdravljenje vseh žilodolnih in črevesnih bolezni,
bolezni srca, ledvic in jeter.

SEZONA: MAJ-SEPTEMBER

Cene zmerno. — V prod. in posezoni z natanč. papust. — Koncertna vojaška
godba. — Največja udobnost. — Prometne zveze ugodne. Zanimajte prospekte!
Ravnateljstvo zdravilišča Rogaška Slatina.

SLAVENSKA BANKA D. D. ZAGREB — podružnica: LJUBLJANA

Delniška glavica Din 50,000.000— in rez. preko Din 12,500.000—

PODRUZNICE:

Beograd	Dubrovnik	Murska Sobota	Sombor
Bjelovar	Gornja Radgona	Novi Sad	Sušak
Brod n. S.	Kranj	Osejek	Šibenik
Celje	Maribor	Sarajevo	Vršac
			Wien

EKSPOZITURE: Rogaška Slatina (sezonska), Skofja Loka, Jesenice.

AGENCIJI: Buenos Aires, Rosario de Santa Fe.

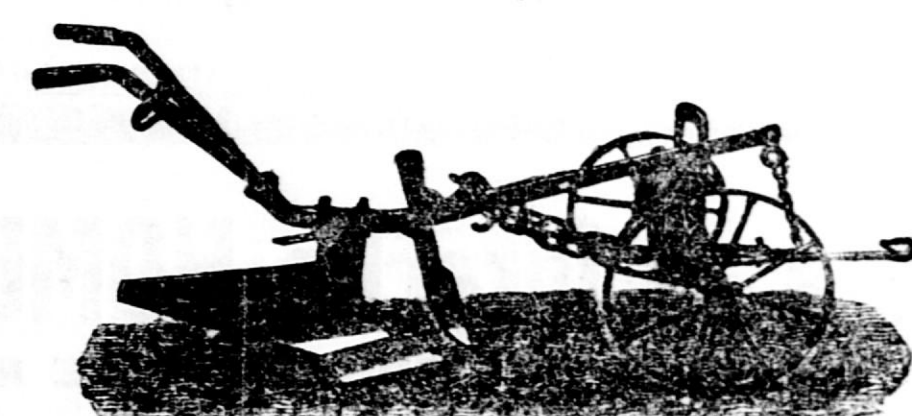
AFILIJACIJI: Slovenska banka, Ljubljana, Jugoslavenska indu-
strijska banka d. d., Split

Izvršuje vse bančne posle najkulantneje.

POLJOPRIVREDNI STROJEVI I SPRAVE

poznate svjetske tvornice

RUD. SACK, LEIPZIG

dobivaju se uz originalne tvorničke oļene u svakoј količini kod:
PINTAR I LENARD, MARIBOR

Tovarne
čevljev

Tržišč
Slovenija

Peter Kozina & Co.

Najnoviji izdelek ORIGINAL Goodyear Weltshoe za gospode.
Za dame lahke galanterijske čevlje najboljših kvalitet v najmoder-
nejših oblikah. Izdeluje sedaj tudi higijenične čevlje za otroke.

Prodaja na malo in veliko:

LJUBLJANA, Breg 20,

Aleksandrova cesta 1,

Prešernova ulica (Seljak).

Podružnica: Zagreb, Račkoga ul. 3

2626

Nedeljsko pismo.

Hristos voskres! Ali verujemo v vstajenje, gospodična? Pravijo, da brez te vere življenje ne bilo mogoče. Celo cerkev trdi, da je vstajenje Kristovo največji dokaz njegovega božanstva in najsijajnejše potrdilo vseh njegovih nauk. In človeštvo — pravilo — bi ne imelo smisla, ko bi ne verovalo v neko lepše, višje življenje, ki pride za vstajenjem. Torej verujemo. Zakaj pa ne. Četudi ne popolnoma tako, kakor nam trdijo in pripovedujejo drugi, pa tako, kakor si mislimo sami. Morebiti je tako še lepše in popolnejše. V slovenskem narodu je bila ta vera vedno velika in živa. Najlepše jo je izrazil glavni predstavitelj Slovanstva pred svetom, ruski narod, s svojim velikonočnim običajem. Vam je znan ta običaj, ki družijo vse ljudi v eni sami veliki veri in ljubezni. Ko se približa človek človeku z iskrenim pozdravom: »Hristos voskres!« — in ga poljubi in mu drugi istotako s poljubom odgovori: »Vo istinje voskres!« — ali ni to najlepši izraz bratstva in ljubezni in ob enem dokaz, da živimo vsi eno življenje in da bo to življenje lepo in srečno tedaj, če ga bomo živeli v skupni veri, ki naj veže nas vse, da bomo dobri in dobre vredni. In to v znamenju onega vstajenja, ki naj nas očisti vsega pozemeljskega in naj prerodi naše duše v novo življenje. Tako naj se zlija vsa človeška družina v eni veliki misli, da vkljub svojim slabostim in nedostatom, vkljub grehom in padcem vendar le išče nečesa višjega, kar ni od tega sveta.

Mi zapadni Slovani sicer nimamo tega lepega običaja in tudi sicer nimamo tiste globoke vernosti, ki dviga človeka iz nizke vsakdanjosti. Toda mi vsi čutimo čimdalje bolj ugodni vplivi Rusije. Pri misli na vse, kar se sedaj dogaja v Rusiji, boste morebiti začudeno pogledala. Ako govorim o »ugodnih« vplivih — toda nasilje in krivljitje, ki je trajalo tam pet let, je bilo sama borba med dvema ekstremoma, kakor se to dogaja pri vseh prehodih, dokler življenje ne najde zopet svojega ravnotežja. To ni bila ona prava Rusija. Rusija je več. Ko je l. 1867. ob priliki prve slovenske razstave v Moskvi, stal češki politični vodja dr. Rieger na Kremlju in je zasljal tiste tisočere zvozne iz moskovskih stolpov in stolpičev, ki so oznanjali vstajenje, se je začudil tej veličastni pesmi in je rekel, da je v nji začutil bistvo slovanstva: harmonijo v raznoternosti. Danes razlikujemo devet glavnih slovanskih jezikov, razdeljenih še v razna narečja in različka, in vendar teh 150 milijonov ljudi govori svetu v eni slovanski duši, ki naj bo harmonija teh različnih jezikov. In kakor veste, svet gleda danes zopet na Slovanstvo kot na svet bodočnosti. Zdi se, kakor bi se stoletja ponavljala.

Pred sto leti so odmevali po Evropi nauki Herderjevih nazorov, ki je označil Slovanstvo kot narod bodočnosti. Zapadni narodi so se baje preživel in izčrpali, prihaja nova, mlada Evropa. Ex oriente lux! Sedaj se zopet čujejo podobni glasovi. Po našem časopisu smo čitali o knjigi nemškega filozofa Spenglerja, ki prerokuje neizogiben propad zapadne Evrope. Naš filozof dr. Dvornikovič je prav primerno označil sedanje stanje, ko je rekel, da se borita v Evropi dva svetova: racionalistično-materialistični zapadni svet in mistično-idealistični vzhodni svet. Bodočnost človeštva je v zmagi tega drugega sveta. Pri katerem smo mi? Po svoji kulturi, in s tem tudi po svojem mišljenju in čustvovanju smo zapadnjaki — po svojem jeziku in po svoji duši pripadamo vzhodnemu svetu. Tako tvorimo ravno mi zapadni Slovani nekaj prehoda in stojimo pred alternativo: ali propademo z zapadnim ali vstanemo z vzhodnim svetom.

Nekateri pa ne priznavajo popolnega nasprotja teh razlik in oznanjajo harmonično združitev obeh kultur. Iz-

našli so tudi novo besedo: evrazijci. Doslej se je namreč vedno ločilo tako: Evropa — kultura, Azija — nekultura. Toda v svetovni vojni se je pokazalo, da zna biti tudi kulturna Evropa — zelo nekulturna. Kajti vse iznajdbe, t. zv. napredek itd. še ni kultura. Kultura je več — kajti tehnična kultura ustvarja samo sebe in se tudi razbija. Komaj so dobroiznašli zrakoplove in so države vrgle milijone v zračna brodovja, pod katerimi bi ob času vojne propadala mesta in vse t. zv. kulturne naprave s tisoči in tisoči ljudi, že čitamo o novi iznajdbi, da bodo električne iskre od daleč uničevale vsak aeroplan in vse ogromno delo tzv. kulturnih držav bi bilo zaman. Komaj se je dobro razvil avtomobil, da je pospešil promet, že mu je sledil tank, ki je podrl »železno« nemško fronto in že se čuje o novih iznajdbah, ki bodo hujše od vseh dosedanjih pušk. Tako se hitro razvija in uničuje ta moderna kultura: človek je več nego stroji, a stroji uničuje. Mislimo, da bomo leteli na mesec in na Mars, — v resnici pa doživljamo dan na dan smrtno padce najbolj iznajdb. Izrazilo človeštvo ne le sebi v korist, ampak tudi v slabo namene.

Sir Oliver Lodge je napisal o tem članek, ki pravi z ozirom na te nove iznajdbe: »Narode čaka še burni čas, predno se bodo tako civilizirali, da bodo mogli živeti skupaj na površju zemeljskega planeta kot družba v mednarodnem prijateljstvu in kooperaciji.« Na to dokazuje, da je n. pr. iznajdba zrakoplovstva imela namen dvigniti človeka v višave. Človek pa je izrazil to iznajdbo — za uničevanje. Tako tehnična kultura, ki bi imela čimdalje bolj združevati narode, pospešuje le neupanje in postaja človeški družbi čim dalje bolj nevarna. Mislimo si samo važnost kemije in — grozo strupenih plinov v vojni. Kakšne grozote bi že po teh petih letih n. pr. prinesla seboj nova vojna. John Galsworthy je v svoji »Mednarodni misli« apeliral te dni na znanstvenike, naj ne izdajajo novih iznajdb, dokler se jim ne zagotovi — da se ne bodo izrabljale v slabo, protičloveške ali protikulturne namene. To je značilno za naš čas. Človek se začne bati svojega lastnega napredka. Sir Oliver Lodge je na to odgovoril, da se veda ne more in ne sme ustaviti pred človeško zlobo. Veda mora stopati naprej in služiti človeštvu. Ako jo človeštvo izrablja v slabo namene, ni kriva veda, ampak človek. Stroj je mrtev — dokler ga ne požene človek — človek ga vodi, da dela dobro ali slabo. Glavna stvar je torej, kakšen je človek. Napredek tehnične vede se ne da ustaviti, to bi bilo tudi škoda za človeštvo, ki pri svojem naraščanju potrebuje vedno novih pomočkov. To je torej tista Evropa, ki ji Spengler prerokuje pogin. Ta Evropa je okužila tudi Azijo. Toda le na zunaj. Tam na neizmernih krajih Azije in neštetoletnih masah njenega prebivalstva živi nekaj drugega, česar Evropa nima: to je duša. Ta se kaže v verstvi, v poeziji, v umetnostih — in Azija je na tem bogata. V ospredju te Azije stoji Rusija in Indija. Za njima pa leži — še neizmerno prostranstvo vzhodnega sveta in človeštva. Mistični idealizem teh mas je dokaz velike človeške duše. Ta človek ima bodočnost. Evropa ni velika in je preobjudena. Z azijskega stališča pogledana, je prav za prav le malo večji polotok Azije. Ozdravljenje Evrope je v združitvi zapadne tehnične kulture z duševno kulturo vzhoda. To je ideja »evrazijstva«. Evropa ni moralno upravičena, da nosi svojo materijalno kulturo na vzhod. Evropa je egoistična. Njen egoizem rodi zlo. Vodi jo samo kupčija. Zato ne vidi vzhodnega duhovnega sveta. Ta svet ima v sebi velike življenjske sile, ki bi lahko prerodile tudi Evropo. Evropa v svoji nadutosti ne vidi svoje — duševne siromašine. Njeno vstajenje bo v popol-

nem prerojenju, ko bo spoznala vrednost pravega duševnega življenja. Ruski filozof Trubeckoj je glasnik tega »evrazijstva« — in mi smo zopet med obema svetovoma. Ako torej verujemo v vstajenje, ne smemo samo slepo sprejemati znanstvene pridobitve zapada, ki jo je sir Oliver Lodge nazval »destruktivna veda« — ampak moramo iskati onega lepšega, večjega in stalnejšega, kar se nam kaže v duševnem življenju od vzhoda.

Ravnokar je izšel tudi spis pres. Masaryka »Svet in Slovan«. Gotovo zanimiv naslov, ki nam že sam pove, da nismo brez pomena na svetu. Prof. Masaryk je že pred vojno izdal veliko delo »Rusija in Evropa«, ki je prevedeno na več evropskih jezikov. To delo je bilo začasen zaključek dolgotrajnih študij, ki jih je hotel veliki češki filozof še nadaljevali. Vojna je mnogo teh vprašanj pokazala v jasnejši luči in prof. Masaryk je že med vojno opozarjal na poseben pomen Slovanov v sodobni Evropi. Treba je, da pokažemo svetu, da se zavedamo tega svojega poklica in da smo predbojevniki onega velikega sveta, ki ga prinaša Evropa duhovna Rusija, da jo prerodi.

Evropa bo torej imela dovolj vzroka, da bo letos premišljevala o vstajenju. Ne samo v verskem ali če hočete v cerkvenem smislu, ampak v šir-

šem občeločloveškem in kulturnem pogledu. Ves tehnični in znanstveni napredek nas ne bo odrešil, če ne bomo dvignili človeštva iz materijalne nizkosti v višji svet dobrote in lepote in vzgojili v njem ono bitje, ki mu je pripadla naloga, da je gospodar zemlje in kralj duševnega sveta. Zdi se, da je bil veliki Rus Tolstoj predhodnik sedanjosti in da se je dobro zavedal, zakaj je dal svojemu zadnjemu velikemu delu naslov: »Vstajenje«. Brez tega višjega življenja bo človeštvo: »živi mrtvec«, obdan od kulture, a brez sreče. Sreča pa je več nego samo zunanji blesk, sreča je v nas samih, to pa more dati le duševna kultura. In vera — bodo rekli pravoverniki. Tudi! Namreč prava vera, ne narejena, ne prisiljena in ne tuja. Kajti ako je odrešenje in vstajenje veljalo vsemu človeštvu, potem bi ravno zastopniki vere morali biti glasniki tega novega sveta in se izogibati vsega, kar moti nie in druge na poti v to lepše življenje. Ako torej misleci naše dobe razglašajo novo odrešenje od vzhoda, moramo biti samo veseli, da smo mu tako blizu in naša dolžnost je pomnožiti število onih, ki ga oznanjajo in mu pripravljajo pot v naših dušah. Zato je prav, da verujemo v vstajenje človeštva, ki pride »vo istinje«, kakor pravi ruski velikonočni pozdrav. Pošiljam Vam ta pozdrav za velikonoč Sava.

Batavus:

R. E. C. L. A.

Amsterdam, sredi aprila 1924.

A ta razstava ima svega i svašta. Reklama je kupčija, znanost in umetnost, se hvali reklamni podjetnik na desni, ki izdaja razkošno opremljeno revijo, a razen tega ti nudi svoje posredovanje v vsem, kar naj poveča prodajo tvojega blaga; a oni na levi dela reklamo na psihotehnični podlagi in trdi, da vsakega Ahileja zadene v peto.

Z vseh strani ti tlačijo v roke letake: oni tam ti kaže krtače, ravnila, pepelnjake, koledarje, listnice, celo ure; to so reklamni predmeti, ki jih daš kupcu, a prej seveda vtisneš vanj z neodstranljivimi črkami svoje blagovne ime, ter toplo priporočaš svojo najboljšo in najcenejšo ropotijo.

Tam vzdihujejo gosli, proseče in zapeljivo, in takoj več, zakaj: saj tu je razprostrta krasota svilnatih tkanin, skrivnostno razsvetljenih z nevidnimi žarnicami. To je magija modernega čudotvorca v modnem magazinu, nudi ji bonbona, igra ji melodije, da bi se kamen omehčal, prikaže ji blago v bengalični razsvetljavi, govori ji sladke besede in predvaja ji najkrasnejše in najgracijoznejše mannequine; in pri vsem tem naj bi ostalo lepi kupovalki srce neganjeno? O, kaj še: ona kupuje in kupuje...

Ali hočeš v Ameriko? Ali na Japonsko? Ali v Indijo? Prosim: Najugodnejša prilika! In že imaš obe roki polni prospektov, v vrtečih se kioskih te vabijo luksurijsni interjerji modernih atlantskih, pacifičnih in indijskih velebrodov; na sredi je cel model, dva metra dolg, ki ti prikazuje silni parnik Princess Juliana.

Pravzaprav to ni vse reklama za reklamo, a čisto tudi reklama zase. No, nič ne de. — In že ti pričara oni umetnik pred očmi razkošnosti francoske Rivijere, plakati v najživahnejših tonih vplivajo nate, a vožnja — saj to je prometna pisarna — stane le tako grozno malo goldinarjev. — In v Pariz z aeroplanom? O, Paris, c'est le centre du monde! V London? Razstava v Wembley te nič ne mika, in nič te ne vabi polet čez morje? In le tako malo, malo goldinarjev!

Oni tam deli kekse, lepo v papir zavite, njegov sosed čokoladne cigarete, vse zastoni! A ko ti potem proda zavoj slaščic, že pride na svoj račun. On zna, saj on je psihotehnik.

Oni tam ti naredi tvoje vizitke pred očmi, a ta tam zadaj ti zgotovi zastoni razkošen pečatnik. No, če nič ne velja, misli naivnež. A dati mora svoj naslov, in še pokoril se bo za svojo zaupljivost.

Imate zanimanje za pisalne stroje? »Jaz imam zanimanje za vse,« in že sедиš v mehkem fotelju, že ti predvaja vrline svojega produkta, in že ima naslov, in jutri Te obišče in če nisi prav dober diplomat, boš imel še en pisalni stroj poleg svojih štirih...

Tako divjajo neukrotljivi psihotehnik v parterju, a ti se že spenjaš v prvo nadstropje. Tu je reklama umetnost, znanost, iz domačih muzejev so nanesli stare zgodovinske napise, vabila za vstop, znake podjetij, izrezke iz najstarejših časopisov s prvimi anonsemi. Nato plakati iz prejšnjih desetletij, večinoma francoski; zanimivi so oklici za francosko vojno posojilo, vojna propaganda; zastave zaveznikov, vihraječe za bežečim, uničenim cesarjem Viljemom v tradicionalni »pikelhavbi«.

Vedno novejši in modernejši plakati, pravi trijumf grafične industrije, dela prvih umetnikov, n. pr. Tooropa.

Še so zanimivosti: ko prideš nazaj v pritličje, vidiš izdelavo klišejev, izdelavo pločevinastih posod in zabojev z ličnimi reklamnimi etiketami in vžganimi znaki; table s premakljivimi črkami in številkami za banke, ko publicirajo najnovejšje tečaje.

In še nekaj: radio-reklama. Glasno govoreči aparati, ki hvalijo na vso moč fabrikate tega in onega od najmodernejših podjetnikov.

Če ostaneš mrzel in neobčutljiv proti tolikim sredstvom, ima podjetnik še druge strune: Kajti to je tudi razstava najlepšega ženskega osobja, ki ti v najzvenečiji inozemščini priporoča izlet v Scheveningen in inseriranje v Telegrafu.

Velika je boginja Reklama, pestre so slike, ki slavijo nje veličino, spretni so nje svečeniki psihotehnik in dražestne njene služabnice.

Ko zapušaš njeno svetišče, se ti še od daleč svetijo velikanske razsvetljene črke nad portalom:

R. E. C. L. A.

K. Makuszynski:

O smehu.

Ko je bil Adam ustvarjen, je pogledal krog sebe. Njegovo oko je vzradoščeno obviselo na krasnobojnih cvetkah in pisanem perju ptic; podnevi je občudoval blestečo, zlato solnčno oblo, ponoči nežno, ljubko svetlobo meseca in pomižkujoče, iskreče se zvezdice, ki so plule visoko nad njegovo glavo. Ko si je ogledal prav temeljito vse stvarstvo, se je pričel dolgočasiti.

To je videl ljubi Bog in dejal Adamu: »Preganjaj si svoj čas s tem, da daš sleherni živali, sleherni rastlini in slehernemu kamenčku ime.«

In Adam je storil to. Dal si je pripeljati pred se živali in je opazil, da je od vsake vrste dvoje enakih bitij.

»Kako je to mogoče?« je vprašal, »vas je dvoje, jaz sem pa sam?«

»Vsak ima še samico,« se je glasil odgovor, »poročeni smo!«

In je Adam imenoval nato to žival osla, o govedo, tisto kozla... in tako dalje. Potem je dal tudi rastlinam in kamenčkom imena. Bil je v tem gotov, pa ga je spet obšlo dolgočasje. In je šel k ljubemu Bogu in ga je prosil: »Glej, vsaka opica ima svojo samico, celo rinoceros je poročen, daj še meni družico!«

»Zal ti bo,« je dejal stvarnik, »kajti ti si misleč človek.« Ko pa Adam le ni nehal s svojim moledovanjem, mu je Bog poslal trden spanec in ko se je Adam zopet zbudil, je bil oženjen.

»To mi pravzaprav še v spanju ni prišlo na misel, želel sem si samo tovarišice,« je premišljeval Adam, »toda pomagaj si sedaj, če si moreš!«

Dr. Ivan Robida:

Rože ob poti.*

(Odlomek iz libreta za romantično opero.)

Kraj: Ljubljana. Čas: l. 1540.

IV. slika: Notturmo.

5. prizor.

(Ječa na Trančt.)

Lucija. Rabelj.

Rabelj: Pravkar sem videl mater tvojo... kot senca zbeignila plašno v solzah, molče je mimo mene — in jaz — poznam usodo svojo.

Lucija: Če jo poznaš, čemu prihajaš? — Ni tvoja ura še prišla —

*) Libretto priobčimo v celoti v selftonu, čim končamo podlistek »Polet na Mars«. V laglje razumevanje tega odlomka pripomnjamo: Lucija je radi poskušene-ga samomora in detomora obsojena na smrt. Rabelj jo želi poročiti, s čimer bi jo rešil po takratnih običajih smrtno kazni, in pride na predvečer izvršitve kazni k nji v ječo.

Mar da na muki se naslajaš, prečudna si te k meni žene? Ah! Daj umirajočim — mir.

Rabelj:

Težko ga dà, kdor s a m g nima. Kdor žeje mrt, kaj mar mu žrtve, če v skali sami sluti vir? In če vzbuditi treba mrtve — ko čustvet sve preplavi plima, slovó si vendar pripori.

(refleksivno)

Kar danes jaz sem, kar si ti — vse je življenje zgrešilo. — Neurje me v deželo vaše je dečka divje naplavilo. Siroto pa neversko skor končati s mečem ni kazalo. Kam torej š njó? — In če jokalo s besedo iste je gorkó kot vam je dana, mi srce — ostal sem turška zver! — In kdo naj bo mu oči in rednik, če ne — krvnik!

(trpko)

(bridko)

Takó med Volovec in Grad na Sedlo tok me je zagnal usode. — Tamkaj je pomlad dni mojih mračna odcvetela, me s sagnelostjo prežela.

in tam sem to, kar sem, — postal: zaničevana š a p a, ki zvrši, kar drugih boljših srca n glavé zvršiti brez sramú vele.

(sarkastično)

Sevé si z rok očediš — kri: a da opereš si srce in vest in dušo — (trdo) vode nil

Naj sodi bog! Če res moj greh tako je velik. — A v nočeh brez spanja, ko čuvaj raz Grad je klical ure, tisočkrat razmišljal sem, če res ne gre, kot drugim, tudi me ne mal kotiček saj na solncu: če utrinka drobnega samó ni sreče zame. — In dejal sem si, da vzamem tod slovo, da čudes ne velja čakati, da srečo mora vsak iskati, sam z volje smelo si rokó! — In vendar sem ostal!

Tajinstvena in čudna sila me zadrževala je tod. Ne vem zakaj, kakó, odkod

prišla je name — tu je bila! Prinesel sem jo že s seboj morga in jugal — Narod moj, ki v sužnosti vzdihuje kruti, rad mnogo sniva, mnogo sluti... Jaz — sin njegov, — (da otmem sebe, in da vstrpim) — sem prav takó v neznosni, divji svoji boli ubeža v sen, — in slutil — t e b e.

In dasi nisem prej nikoli te zrl, — v trpečí tvoj obraz v valovih bujnih tvojih vlas se vendar zdi, da ga poznam, da gledal sem od nekdaj vanj, ah, da v spominu ga imam še iz otroških svojih sanj.

Dà, isti trpki je izraz krog ustén n ji svetil obraz, ki še spomin jedin svetel iz davnih dni mi je ostal: O zlata moja mati ti. Spomin, nikdar pozabljen in nikjer!

O vem, o vem, če še živi, Kakó bi te vsprejela,

Gospa Eva je bila čudovito krasno bitje. Oči je imela tako sinje kot jasno nebo, ustka rdeča kot črna, okrogla lica so bila kot žametne breskve in plavi, dolgi lasje so se lesketali kot solnčni žarki. Adam se imel veliko veselje z njo, čeprav je bila prav rečna deklica in ni imela niti počenega groša dote. »No?« ga je vprašal stvarnik, »si sedaj zadovoljen?«

»Kako se ti naj zahvalim, ljubi Bog,« je vzdihnil Adam, »da si mi dal ženo. V njeni blaženi bližini mi ne bo nikdar dolgčas, in če me poljubuje, slišim vse tvoje angelijske v nebesih peti. Brez ženske bi mi bil paradiž pust in prazen!«

»Tako pa vendar ne more biti kot pravi,« je pomislil ljubi Bog, »kajti nikoli ga nisem še slišal smejati se.«

»To poskrbim jaz, če hočeš,« se je ponudila kača.

»Dobro!« je priklimal stvarnik.

Nekega dne, ko sta prišla Adam in Eva z izprehoda domov, sta našla v svoji hišici povabilo k dobrodušnemu koncertu v prid prepravljene glistam.

»Bova menda sta, kaj?« je dejal Adam.

»Kaj pa misliš?« je vzkliknila Eva, ki ji je položila kača oholost v prsi, »saj nimam ničesar obleči!«

In se je pri tem Adam tako glasno zasmejal, da se je ljubi Bog jako razveselil nad tem, da se je Adam slednjim nasmejal.

»To ni prav nobenega smeja vredno!« je dejala Eva ogorčeno, »moje figovo pero je popolnoma nemoderno, in cvetni venec, ki ga nosim na glavi, je ovenel in preperel, moram mi nabaviti kaj drugega, če hočeš, da pojdem v družbo!«

Adamov smeh je potihnil. Pa je le šel in spletel s težavo v trdem delu za svojo ženo krasen plašč iz rož in lilij, prinesel ji je tudi klobuk, nališpan z živimi malimi pestrobarnimi pticami in je odel njeno belo telo z dragulji vsake vrste.

In se je tudi Eva od veselja nasmejala in seveda Adam tudi, ko je videl, kako lepa je šele sedaj njegova žena. In kako so jo občudovale tedaj tudi druga stvarstva ženskega spola.

Byron.

1824.—1924.)

Lord Byron, c' etat je fils du siècle, (Flaubert, Portrait de Lord Byron.)

Splošno. Ste leti od tega ravno danes. V Missolongiju, kjer je tekla zibelka grških svobodi, so gledali, kako solnce tone za morje. Pravijo, da je bil tisti večer polna nepopisne otočnosti. Ko je začelo solnce, je začelo tudi življenje enega najbolj nesrečnih pa tudi najbolj znamenitih mož, kar jih je poznala zgodovina. Bil je to lord Byron, bil je to tisti don Juan, čigar lepa glava s fino poltjo čela in očmi povodne deklice je prezirljivo kraljevala nad telesom, ki ga je nosila od rojstva hroma noga. Ko je vesel o njegovi smrti dosegla v Anglijo, ki ga ni ljubila radi njegove nepopravljive odkritosrčnosti, se je mladenič Tennyson napotil v mračni le in napisal na skalo: Byron is dead, Byron je mrtve. Zatovala je za njim vsa Evropa. Mladina njegovega časa je spala z njegovimi deli pod zglavjem. Posebno pa je brdilo občutja njegovo izgubo Grčija, kjer je bil pesnik-prvoboritelj za svobodo Hlade tako zelo priljubljen pri narodu, da so njegovemu truplu izkazovali kraljevsko čast. Kdor pozna grško osvobodilno bojo, bo pritril tistim zgodovinarjem, ki zastopajo mnenje, da je bila grška krona namenjena edinole Byronu. Saj je bil on tisti, ki je s svojim energičnim in samopodpornim nastopom rešil Grčijo iz sila obupnega položaja, ko se je želelo, da je osvoboditvena akcija do kraja zavožena. Byronova smrt je iznova posvetila osvoboditveni boji in je bila rodovitno seme za žetev pri Navarini. Bila je to smrtna žetev za Turke in žetev svobode za Grke. Ako bi ne bilo Navarina, bi bila zgodovina jugovzhodnih evropskih držav po čisto drugačna kolekcija.

Lord Byron je dete onega velikega preloma v celokupnem skladu evropskega življenja, ki nam je dal francosko revolucijo in njena velika zavojevanja. Ta doba je silen vzmah človeškega stremljenja po napredku in se po pravici da primerjati s prihodom krščanstva. Vojne, ki jih je vodila Francija proti evropskim knezom in pa bleščeči pojav Napoleona, ki se je od topniškega častnika povzpela s silo volje do nebotičnih višin imperatorja, vse to je dalo okerlelu duhu evropskega človeka sunek naprej, možnost novih vidikov, zasjal je vanj hrepenenje po neznanih a menda dosegljivih ciljih. V burnem, neurejenem času je bila osebnost dosegala predmet svoje hrepenenja. Zato nam tudi pesniki stopajo pred oči predvsem kot osebnosti. V svoji umetnosti nam zlasti hočejo podati samega sebe. Poetični individualizem se je veliko prej razvil v Angliji in Nemčiji nego v Franciji, kjer je prevladovala družabno navdahnjena pesništvo. Selo Rousseau je posredoval prehod individualizma na francoska tla. To dejstvo je ostroumno poudarjala je gospa pl. Staël. Izmed Byronovih predhodnikov na Angleskem bodi omenjeni le Burns, ki je v marsičem, posebno pa v silni emociji, silken našemu pesniku. Jasnje je potemtakem tudi, zakaj je Goethe tako visoko čislal Byrona, saj je pozneje enega kakor drugega preveval isti duh individualizma.

Goethe pravi o Byronu: »Byron ist nicht antik, und ist nicht romantisch, sondern er ist wie der gegenwärtige Tag

selbst.« Byron je torej glasnik svoje dobe. Menda je ravno to dejstvo vzrok, zakaj je dandanes njegova slava tako potemnela. Bil je lasnik svoje dobe je svoje vrste plitkost in enostranost. Neomajen sloves gre edino tistemu umetniku, ki je v okviru svoje dobe umel podati izvečne resnice človeškega dejanja in nehanja. Byron pa za lažbo ostaja vse preveč pri zunanjosti, na površju. Silna emocija, ki mu stiska pero v roko, mu jemlje vsobčimajoči, mirni, trezni pogled in odvrača njegovo pozornost od globine ter je usmerjena na begotne občutke. Njegova umetnost nas sicer neredko očara, ampak kar nas moti, je nestanovitnost, malavestnost, nelzdranost njegovih tvorbi. Čitanje njegovih del nas čini nerazno, nezadovoljne in trudne.

V čem pa tiči vzrok Byronove nekdane slave ter splošne priljubljenosti? Ko je mladi lord najbolj razvijal svoje pisateljsko delavnost, so bile oči vse Evrope usmerjene na Anglijo. Anglija je bila tista, ki je uničila Napoleona, Angleži so bili rešitelji monarhije in cerkve. Na drugi strani pa je Evropa videla plemenitega lorda, domaćina iste slavne Anglije, ki se je prekipaval s satirnega duha, norčeval iz rešitvi svetni, iz monarhije in cerkve. In ta mladi lord je poleg vsega tega za tedanje dobo vnebovpijočega počenjanja silpal denar na desno in levo v dobre in ne-dobre svrhe. Ta mladi lord, ki so ga bili razni grehi in greški, posebno pa ženske zadeve, prisilile, da je zapustil Britanijo za vedno, ta plemeniti, potomec nekdanjih normanskih zavojevalec Anglije, je postal celo karbonar in kasneje prvoboritelj za svobodo Grčije. Ta don Juan iz krvi in mesa, ki je menjaval ljubice kaor never-jeten junak iz še bolj neverjetnega romana, je tudi — pisal pesmi, pesmi polne ognja, ki so palile in žgale kot žveplo in smola. Ni čuda, da je ves svet posegal po njegovih knjigah.

Byronove pesnitve so navdahnile marsikatero umetnika. Schumannova godba, Delacroixove slike, lirika Lamartina, Musset Vigny in Viktor Hugo: vsa ta imena nam jasno pričajo, kako ogromen je bil vpliv, ki ga je imel Byron na Evropo. Pa njegove knjige so romale v kovčgih raznih domačih učiteljev, guvernerjev, tudi na vzhod, na dvorce ruskih graščakov. Lermontov je v Byronu našel brata po duhu in deloma po krvi, saj je rodbina Lermont izhajala iz Škotske. Lermontov je po vsem skladu svojega življenja in delovanja ruski Byron. Glavna poteza njegovega mišljenja, ki jo moistroko podaja v Demonu in Junaku našega časa, je pesimizem, svetobolje: žalost in beda človeška, ki ne gane božanstva in narave in pa istočasno upor proti temu božanstvu radi te boja krivične bede. Popolni Byron. In Puškin nam je v Evgeniju Oneginu naslikal čisto byronski tip, don Juana, človeka, ki živi sam sebi, ki trpičen in preganjan od notranjega razdora, mudi s svojim čimzgom ljubice ženske bitje, ki zastoni vile roke in prsi so-čutja. Odmevi Byrona srečamo tudi v Mickiewiczem Konradu Wallenrodu. Naš Prešeren je delal nad prestavo »Parisina«. Byronov vpliv je bil tako obsežen, da prvo polovico 19. stol. po pravici imenujemo Byronovo dobo. V tem oziru je Byron sekularen pojav. Pripadal ni nobeni šoli,

zakli je čisto spontano na njeni stolici. Pač pa se je pod njegovim vplivom razvil vsi šol. Leconte de Lisle trdi, da je vsa novejša poezija je moten odsev Byronove osebnosti. Glavna poteza njegove poezije je pač svetobolje. Svetobolje sicer moremo zasledovati v vseh časih, ampak nikdar poprej svet ni bil priča tako iskrenega izraza svetobolja kakor ravno pri Byronu. To je bil bolesten krik, ki pa je izzvenel v lepo godbo in ni čuda, ako je vzbudil so-čutje v srcu vsakogar, ki ga je čul. Saj je človeško srce vse dni življenja polno razočaranj, saj v srcu človeka vedno spi svetobolje in čaka prebujenja.

Zivljenje roman. Razumevanje Byronovega dela mora iti roko v roki s poznavanjem njegovega življenja. Burno je bilo to življenje. Kal nemira je Byron prinesel v svoji krvi na svet. Oče in mati nista malo odgovorna za notranji konflikt, ki je Byrona zasledoval na vseh potih življenja kakor nezacepljena rana.

George Gordon Byron je bil rojen 22. januarja 1788. v Londonu. Eden izmed njegovih prednikov je bil nekega Chawortha in bil zato vržen v Tower, njegov ded pa je živel burno življenje v britanski mornarici. Oče Byronov pa je bil notoričen pustolovec, ki je navezovanje ostavil ženo in otroka na cedilu ter umrl daleč od doma. Pesnikova mati Katarina Gordon, je bila ženska nebrzdane narave, tako da se je Byron še kot šolar izrazil napram tovarišu, da je mora. Byron je bil od rojstva na eno nogo hrom in to jo je jezilo, mesto da bi mu zato izkazovala sočutje. Nekoč ga je surovo nazvala »bromega pankerta«. Deček pa ji je žalostno odvrnil: »Mati, saj sem tak na svet prišel.«

Do desette leta je živel v Aberdeenu na Škotskem. Njegova edina prijateljica je bila med tem časom njegova dobita Mary Gray, ki ga je seznanila z biblijo in mu vcepila kalvinistične nazore.

1798 je podčeval graščino Newstead Abbey, ki je bila v za zapuščenosti in na polovico razpadla. Obiskoval je šolo v Dulwichu nato pa v Harrowu. Bil je tam ten učenec, ki ni maral ne za latinščino, ne za grščino, pač pa neizmerno mnogo čital in imel smisel za deklinacijo. Tedaj se je začela razvijati sila njegove emocije. Ko mu je bilo 16 let, se je zalubil v sestrnico Mary Chaworth, ki pa ga ni marala. Naslednje leto, ko se je poročila Mary Duff, tudi njegova sestrnica, je mladenec pal v omedlevico in trdi, da jo je ljubil od svojega osmega leta naprej. Nato je prišel Byron na univerzo v Cambridge, kjer se je vrge v nasladi. Bilu mu je tedaj 20 let. Življenje v Cambridge, ga ni naučilo spo-šlovati žensko in to je ena izmed osnovnih potez njegove osebnosti, ki ga je spremljala celo življenje.

Tedaj je izdal svoje prve »Hours of Idleness«. »Ure brezdelja«. Stvar sama po sebi nima vrednosti. Kritika mu seveda ni priznala. Byron pa se je nato vsedel, izpil dve steklenici in napisal kot odgovor na kritiko grščo satiro »Bards and Reviewers«. Ko je dovršil 21 let, je bil v svoji graščini svečano povzdigljen v lorda.

1809 leta se je napotil na svoje dveletno potovanje po Evropi. Obiskal je Portugalijo, Španijo, Grčijo in Turčijo. Vse tega potovanja je zbral v pesnitvi »Childe Harold's Pilgrimage«. Prva dva speva je obelodanil po vrnitvi na Angleško leta 1811. Publikla je sprejela to delo z navdušenjem. Byron sam pravi: »Lepega jutra sem se prebudil in videl sem, da sem slaven.« Prej revni, nepoznani Byron, je postal naenkrat zvezda londonske družbe, kjer je zasedal v gospodski zbornici. Nato je nekaj časa počival. Toda že je okusil eliksir slave in ni si več mogel dati miru. Med 1812. in 1815. je napisal svoje rimane pravljice in romane: Giaour, The Bride of Abydos, the Corsair, Lara, Parisina, the Siege of Corinth. Byron je delal s polno paro. The Corsair je bil napisan v 12 dneh in prodan v 25 tisoč izvodih tekem 3 mesecev. Byron je v teh pesnitvah kot osrednjo postavbo izoblikoval moža polnega resnobe in muke, ki je nekaj bil dober, sedaj pa je zastrupljen od neke temne skrivnosti. Čitatelji so v tem tajinstvenem možu kmalu zasledili Byrona in začela je rasti Byronska legenda. Postal je predmet razgovorov fine družbe, posebno pa ljubice-nes žensk. Toda Byron je že od nekdaj nescil v srcu preda do žensk in posledica ob-ževanja s katerim so ga okrožila, ni bila velika, lepa ljubica, ampak vrtnec zabav in razpisnosti. Lady Korolina Lamb, ki je bila njegova prva ljubica v tem času, je morala kmalu odstopiti svoje mesto svoji sovražnici Lady Oxford. Na ta način je v Byronu počasi dozorevala trdosrčnost izrazitega sensualista, ki ni poznal ne ljub-jezni, ne dolžnosti.

Tedaj je začela posredovati Lady Melbourne med njim in Anabello Milbauke.

Byron se je hotel oženiti radi varnosti, ne iz ljubezni Med obema ni bilo niti mrvice kake notranje sorodnosti. Annabella je bila stara 22 let in imela okus za teologijo in matematiko. Byron je gledal na celo stvar čisto intelektualno. Poročila sta se v januarju 1815. Posledice so bile žalostne. Pričele so se denarne zadrege, ki so ga prisilile prodati ljubljeno knjižnico. Decembra 1815. je bila rojena Ada, njegov edini zakonni otrok. Po rojstvu so se razmere med Byronom in ženo poostrele do neznočnosti (Konec prihodnje.)

Zdravstvo.

Dr. Démefer Bleiweis-Trsteniški:
O ANOMALIJAH SEKSUAL-NEGA RAZPOLOŽENJA.

II.

Splošno znane večje žleze, n. pr. prebavne žleze in iztrebila, imajo iztočne cevi, po katerih se iztekajo njih izločevine bodisi v telesne dupline bodisi na zunaj. Te žleze imenujemo zaradi tega žleze z zunanjo sekrecijo ali e k s o k r i n e žleze. Že delj časa so nam pa znane žleze brez iztočnih cevi, proizvajajoč kemične sestavine, ki se primešajo krvi in ki že v najmanjših množinah, v tisočinkah grama, silno učinkujejo na najrazličnejše telesne funkcije. K tem žlezam štejemo ščitasto žlezo, priželje, stranske ledvice, češeriko in takozvano hipofizo ali možganski privesek. Te žleze imenujemo žleze z notranjo sekrecijo ali endokrine žleze, učinkovite prvine njih izločevin pa hormone. O prikihi bomo kaj več povedali o delovanju in dalekosežnih učinkih endokrinih žlez. Že nekaj časa sem se je domnevalo, da morajo tudi spolne žleze imeti neko notranjo sekrecijo. Saj služijo organski preprati moda in jajčnika, pridobljeni iz živalskih žlez, z uspehom proti tozadevnim moškimi in ženskimi obolenjem. Opirajoč se na svoja zdravniška opazovanja pri slučajih anormalne seksualnosti je dr. Magnus Hirschfeld že leta 1912. izrekel slutnjo, da proizvajajo spolne žleze neko kemično snov, ki je morda-ajna za seksualna čutenja in razpolo-ženje. To snov je pri moških imenoval andrin, pri ženskah pa ginajcin. Dr. Hirschfeldovo domnevo so povsem potrdili poskusi prof. Steinach a, ki so dognali, da obstojajo spolne žleze iz zunanjesekretoričnega dela, to je iz onega, ki proizvaja v jajčniku jajčeca, v modu pa seme in iz neke vmesne tkanine, ki je notranjesekretoričnega značaja in ki jo je Steinach zaradi nje dalekosežnega učinkovanja imenoval zrelotnost ali pubertetno žlezo. Steinach je delal svoje poskuse na živalih, zlasti na podganah in morskih prašičkih, vendar so se poskusi pozneje ponovili in prav tako obnesli na višje sto-ječih živalih, n. pr. na jelenih damjaki. O teh poskusih moramo nekoliko obsežnejše poročati, ker so prav oni v stanju, da nam razjasnijo vsa zamota-na vprašanja, ki pridejo pri presoja-nju seksualnega razpoloženja v poštev. Steinach je skopil mlade podganje samce in jim je na to na poljubno mesto, n. pr. pod trebušno kožo vsadil moda, ki jih je odvezl drugemu samcu. Ako moda niso prirastla, so ostale ži-vali povsem indiferentnega značaja sklopiencev, ako so pa prirastla, so se razvile v polnovredne samce. Pri tem je pa bilo opaziti še drugo zanimivo dejstvo. V vsajenih modih je zunanjesekretorični del povsem shujšal, dege-neriral, naravno, ker ni mogel izvrše-vati svoje naloge in ni imel kam izločevati semena. Nasprotno pa se je močno razvila notranjesekretorična tkani-na, pubertetna žleza, kar dokazuje, da je prav ta na operirane živali vplivala tako, da so iz indiferentnih sklopiencev nastali samci, ki so se napram babilam v seksualnem pogledu povsem normal-no in aktivno vedli. Steinach je tudi zanimalo, ali delujejo moda in jajčnik vsak v svojem smislu. Tudi ti poskusi so slajno uspeli. Skopljeni samci, ki jim je vsadil jajčnik, so se razvili do-cela v ženski smeri. Njih zunanji spol-ni organi se niso dalje razvijali, tem-

več so ostali na mladinski stopnji. Pač pa so ti feminirani samci odebelili, do-bili manjšo sloko glavo, gracilnejše okostje ter kratko, gladko in prožno dlako, kakor jo imajo babice. Seski so se jim napeli in napolnili z mlekom. Mladice so puščali k sebi, kakor prave babice in so jih dojili. V seksualnem pogledu so izgubili vsako agresivnito in se niso zmenili za pojave samice. Pač pa so sami privabljali samce. Bill so, kakor se je Steinach izjavil, »žen-sko erotizirane«. Preiskava vsajenih jajčnikov je dognala, da je tudi v njih zunanjesekretorični del degeneriral, jaj-čecv je bilo komaj najti. Pač pa se je močno razvil notranjesekretorični del, pubertetna žleza. To dokazuje, da sta tudi v jajčniku združeni dve žlezni tkanimi, ena, ki proizvaja jajčeca in dru-ga, ki izločuje specifično snov, Hirsch-feldov »ginajcin«. In brezdvomno je le-ta na operirane živali tako učinkoval, da so se glede svojega seksualnega živ-ljenja razvile v nasprotni smeri. Sličen je bil razvoj skopljenih samic, ki se jim je vsadilo moda. Moška pubertetna žle-za in nje izločevina, po Hirschfeldu »andrin« imenovana, je njih organizem preustrojila v moški smeri. Ženski spol-ni organi teh operiranih samic, seski, maternica in zunanje spolovilo, so osta-li na otroški stopnji ali so celo naza-dovali, v telesnem in seksualnem po-gledu pa so se živali razvile v samce. Glava jim je postala široka, okostje krepko, namesto mehke dlake babice so se razvile sršave kosmatine samcev. Spolni nagon teh možkinj je bil po-vsem moški, točno so razločevale po-jave od nepojavih samic ter so jih za-sledovale in naskakovale. Z nadaljnjim za seksualno patologijo posebno važnim poskusom je hotel Steinach umetnim potom ustvariti dvopolne in bisekual-ne poedince. Tudi ta poskus je docela uspel. Moškimi morskim prašičkom mla-dičem, ki jih je prej skopil, je vsadil po eno moda in en jajčnik. Obe spolni žlezi sta prirastli, v obeh je degeneriral zunanjesekretorični del, mogočno pa se je razvila notranjesekretorična tkani-na, pubertetna žleza, ki je učinkovala obo-jestransko, to je v moški in ženski sme-ri. Pri teh živalih nasprotni spolni or-gani, to je v navedenem primeru moški, niso nazadovali, temveč so se normal-no razvijali. Poleg njih pa so se nape-le prsne žleze; bradavice so se razvi-le v dolge za sesanje primerne seske, ki so včasih tudi izločevale mleko. Spol-ni nagon teh živali pa je bil moški ali ženski, kakor se je pač bolj razvila ali moška ali ženska pubertetna žleza. Ta poskus je dognal novo dejstvo, da cen-tralno živčevje točno odgovarja na do-tok seksualnih hormonov in da sili or-ganizem v ono seksualno smer, katere pubertetna žleza prevladuje. Slednjič naj še omenimo, da so tako pri živa-lih kakor pri človeku našli v ženski spolni žlezi naštrkano in vsuto moško spolno tkani-no, zlasti staničevje moške pubertetne žleze, nasprotno pa tudi v modu tkani-no jajčnika. Kak pomen ima to za naše vprašanje, o tem v prihod-njem članku.

Droblj.

• Remington umrl. Iz New Yorka po-ročajo, da je izumitelj po njem imenova-nega pisalnega stloja Remington v staro-sti 95 let umrl. Svoje premoženje je zapu-stil baje nekemu vseučilišču.

• Italijanski kapetan z zlato kolajno. Pred časom se je pojavil na Reki sredi drugih raznovrstnih pustolovcev iz Italije tudi kapetan Bonsembiante, katerega so fašisti takoj z velikim navdušenjem spre-jeli, ko jim je povedal, da je boril v hu-di bitki na Grapi in da je odkrival z zlato kolajno. Veliko vlogo je hotel igrati ta ka-petan ali ko je došel na Reko general Giardini in je izvedel zanj, ga je neki dan povabil k sebi. Od tega poseta pa se slavn-i kapetan ni več vrnil med fašiste, mar-več Giardini ga je poslal vklečenega v zapor, ker ga dobro pozna in se moč tudi ne zove Bonsembiante, marveč Sembiane in nima nikake pravice do zlata kolajne, katero v Italiji visoko cenijo. Te dni se bo vršila proti kapetanu kazenska razpra-va pred reško sodnijo.

na prsi te prižela.
Lucija te be, svojo — hčer.
Ne pomišljaj, — podaj roko —
in prej kot luna pomladi
se v drugo, čez plani, vrhé
na jug pot nama skupna gre.
Ne hodi, da jo hodim sam!
Lepo je tu, — a lepši tam.
O ti ne veš, kakó lep!
Kjer šume naše še leste
kjer reke naše s gor drve,
kjer v kolobarjih pod neba
svodovi temno-modrega
ponosni orli krožijo,
jih širijo in ožijo,
kot straža spreletava
planin se naših, v doli pa
citroni razsvetljujejo,
oranže po brdih šaré,
in trte sok medén rode;
kjer večna se pomlad smehljá;
kjer naju nikdo ne pozna;
kjer prošlost vse, — le težek san —
na veke vse je pokopan.
Lucija! — tam — ne reci: ne! —
življenje nove se začne,

Lucija:

in z njim pomlad cvetča,
tam tudi na m a sreča,
Lucija, še v svetel!
Besede čula sem in sem spoznala
da nikdar moči ni človeka
ubiti v nas! — Udaril si na skrite
srdaj srca strune, — ali jeka —
pa v globljiní duše mi razrite
več moje ni izvala.
Potrgane so strune v nji!
Kako bi tvoji se vzglasila,
kao bi v tvoji se vživila,
ko davno vse je v njej mrtvo,
in vse pustó in vse temno...
v pustini simaki večna noč!
A v tebi je življenje moč
v tej kaeni prekipela uri,
ki čarobni v nji nosiš ključ,
da v svobodo odpreš si duri.
Na nebu solnce, v srcu luč,
moč z a seboj — dan p r e d seboj —
kaj bi z menoj?

Rabelj:

Kaj bi s teboj?
S teboj,

Lucija:

ki v silni svoji boli
srce nesrečno k tebi moli,
ti blažena si med ženami.
Til Til moj solnčni san!
A v tebi sami
vzblesteti moj
le more dan!
Brez tebe zame več ga ni —
brez tebe groza je noči
strašna samó,
in večna bo.
In ti se je bojiš te noči?
in drhtiš pred njo?
In ljubezen tvoja ne svetí v nji,
in med í samó?
Kaj naj ti povem?
O, bodi mož — in ne obupaj —!
(Odmor.)
In to je vse, Lucija, čuj! —
Kar moreš reči mi? Takó
naj grem?
Lucija: (Po kraknem odmoru) Ne, ne! Tedaj,
ko želj se ti vresniči čudo,

Rabelj:

In zdaj v slovo —
odpuštil Hvala til
Lucija!
(Odide potrj, pogleda še enkrat otožno nazaj in
zgine za vrati, Odmor.)

Rabelj:

(poklekne prednjo in ji ihté poljubí oko)
Ah, v tvoj spomin?
O kar imam živeti dni,
od njega živel bom samo,
na uro to.
(se ostrumi) In zdaj v slovo —
odpuštil Hvala til
Lucija!
(Odide potrj, pogleda še enkrat otožno nazaj in
zgine za vrati, Odmor.)